

קונטרס

הבינוני

**פרשת
בלק
תשפ"ה**

שנה ז'
חוברת מ"א
גליון 373

שיעורי

**הרב שמעון
שפיצער שליט"א**

לתרומות וזכויות בהפצת הגליון
ושיעורי הביני, צרו קשר עם 'מכון
הביני': 718.387.1122 או במייל:
info@machonhavineini.com

לקבלת הגליון וקונטרס הביני המלא,
או לקבלת השיעורים, שלחו מייל:
info@machonhavineini.com

קו עדכונים לשיעורים, פארברענג
ליל שישי, ומעמדים מיוחדים בא"י.
073-347-8404

קו טעמו וראו - 02-3024389

קול הביני

א"י 072.257.7726

ארה"ב 718.686.8300

בריטניה 0204.586.2115

בלגיה 03.300.0223

עימוד

נחמן אייזנבאך

(+972) 053-3153-305

מפתח העניינים

מדור אמונה ובטחון שיעור רצ"ג

יום שלישי פרשת חוקת ה' תמוז תשפ"ה

ה הדרך הנכונה בהתנהגות עם אויבים

ייתב להם ככל שיוכל | משלם טובה תחת רעה | רפואה ומתכון להצלחה | והשיב לב אבות על בנים | פתרון לשלום בית בריא | בטחון ואח"כ הטבה | מקוה ושלום בית במחיר אחד | מה לך ולרעה הזאת? | יחשוב עליהם רק טוב | לא צריך להיות טיפש | עת לדבר ועת לחשות | גם אויביו ישרים אתו | אויבי איש אנשי ביתו | המקבלים תחילתם מתנגדים | התלמיד תחילתו מציק | אין אדם נוגע במה שמוכן לחבירו | מילוי הצרכים הופך את הלב | מתנגדים שנהפכו לתלמידים מובהקים | טוב מאוד זה יצר הרע | התנגדות היא סימן לחיבור רגשי

יום רביעי פרשת חוקת ו' תמוז תשפ"ה

יז האדם נמדד לפי מחשבותיו והרגשיו - לטב ולמוטב

הרהורי עבירה קשין מעבירה | עולם הפוך ראיתי | אלו ואלו דברי אלוקים חיים | השאלה בעינה עומדת | מן השמים מפילים את הצדיק | כחולה שמקבל טיפול מציל חיים | המחשבה מתעתעת באדם | חוסר שליטה מראה על אורגינליות | חוסר שליטה הוא המצב המושלם | אמונה בכח התשובה על פי הנ"ל | אם אתה מאמין שאתה יכול לקלקל | כדי למכור צריך להאמין | סיכומן של דברים | העשייה מסייעת למחשבה

מדור שבת קודש שיעור ע"ג

יום חמישי פרשת חוקת ז' תמוז תשפ"ה

כו שתיתק האדם מפיה חיות בפעלו

ביום השביעי תשבות | הים חזר לתנאו הראשון | הדרש יוצא מתוך הפשט | אלו ואלו דברים אלוקים חיים | קיום התנאי מגלה על הקנין | חוזקו ותקפו של נברא | שבירת הטבע היא חיותו | הנסיון של דור השפע | ילד שאינו שומע 'לא' | שבירת השינה כהכנה לראש השנה | תנאי זה אינו מילתא אחריתא | בא שבת בא מנוחה | עוצרים באמצע עסקא | שומר סוד הוא שומר ברית | לך דומיה תהלה | מחשבות כפיתיות ואובססיביות | שיפור הריכוז בלי כדורים

יום ראשון פרשת בלק י' תמוז תשפ"ה

לו הגורם לרמאות עצמית והדרך לצאת ממנה

חינוך ללא חיבור פנימי | הנסיון להמשיך להתגלגל במיטה | כשיש חיבור אין נסיון | דרגות רבות לרצון הפנימי | ביקשו לגנוב דעת עליונה | ודבק לבנו במצוותיך | הבנת תועלת המצוה | רצון קיים כקודות פתיחה | חינוך הילדים עם הבנה | עני ורוכב על החמור | חשבון הנפש שמקדם את האדם | צינון הרצון על-ידי תענוג רוחני | חיוכו בפניו ויסוריו בלבו | חיי רמאות שווים חיי צער | אין שמחה כהתרת הקשרים | פתח פוך ויאירו דברייך | תפילה בלי דיבור היא רמאות | חיים של כנות | סיכומן של דברים

יום שני פרשת בלק י"א תמוז תשפ"ה

ההבדל בין תפילה יהודית לתפילה גויית מו

רחוק ה' מרשעים ותפילת צדיקים ישמע | תחנונים ידבר רש | תפילה בלי טינה בלב | מתוך הכנעה ושפלות הרוח | מחיר יקר מדי בשביל הגוי | האדם מרגיש שמשגעים אותו | האדם מחפש נייחא | תפסו אומנות אבותם בידם | אין בלב מקום לצער | פותחים חרך צר בלבד להקב"ה | חוסר ההתחדשות גורם | בכל יום יהיו בעיניך כחדשים | יום חדש בא לעולם | זה היום עשה ה' | הקב"ה מעולם לא פשט רגל | המורם מן האמור

יום שלישי פרשת פנחס י"ז תמוז תשפ"ד

היו"ט הנסתר של שבירת הלוחות נו

ויאמר חג לה' מחר | משמיא מיהב יהבי משקל לא שקלי | מאספים את שברי הלוחות | אינו עומד עליו אלא אם כן נכשל בו | כאשר הדרך הקצרה נחסמת | לא היו ישראל ראויים למעשה זה | מניעת הסיוע כחלק מהתכנית | דרך ארוכה יותר שווה בערכה | מקבלים את השכל לאחר מעשה | אף כשעתידיים להגאל שכינה עמם | השכינה למעלה מראשותיו של חולה | החידוש שאף בעת גאולתם שכינה עמם | גלות היא ביטוי של אהבה | משה מלמד את התורה על-ידי שבירת הלוחות | יישר כחך ששברת | נסיונו הקשה של משה רבינו | מחול לצדיקים בגיהנום דווקא | תענוג השגת מהלכי הקב"ה

מדור אור החיים

ליל שישי פרשת בלק י"א תמוז תשפ"ה

תורה ועבודת ה' באופן המוסיף כח ורעננות סח

לא ראה עמל בישראל | אני בינה לי גבורה | כך אדם עובר שינוי לטובה | הדאגה היא חסרת תועלת | התורה מיישרת את הלב | כניסה לעולם התורה | מתרגלים לחשוב בטבעיות | לא צריך לסחוט פתרונות | הולכים מחיל אל חיל | מצוה לדבר בשבחן של ישראל

מדור שיעורי ליל שישי

ליל שישי פרשת בלק י' תמוז תשפ"ג

היהודי מבורך במהותו ואינו ראוי לקללה עג

כשהיו ראויים להתקלל לא נתקללו | גם ברוך יהיה | הקללה נתחלפה לברכה | חולשת היהודי מעידה על גדלותו | לברכה ולא לקללה | הכרת המהות היא אתחלתא דגאולה | מעין עולם הבא יום שבת מנוחה

ליל שישי פרשת בלק י' תמוז תשפ"ג

עולים למקום שאין בו פירוד לבבות עז

מיראתן של ישראל עשו שלום ביניהם | אין צורך להפיל מחיצות | אין צורך לעמוד כנגד המחלוקת | הלבושים השונים אינם סיבה לפירוד | הכלים השונים יוצרים את ההרמוניה

מדור אמונה ובטחון

שיעור רצ"ג

לע"נ

הגה"צ ר' אברהם צבי

בן ר' ישעיה יוסף זצ"ל בעק

גאב"ד מעלבארן

ולע"נ

הרה"ח ר' אברהם יצחק

ב"ר זאב אריה ז"ל קליין

יום שלישי פרשת חוקת ה' תמוז תשפ"ה

הדרך הנכונה בהתנהגות עם אויבים

ייטיב להם ככל שיוכל

כיצד להתייחס לנוק שבא אלינו על-ידי אחרים.

אחרי שרבינו המחבר לימדנו, שכאשר אנו מקבלים טובה מפלוני - עלינו להכיר לו טובה, אף על פי שאת הטובה היינו מקבלים גם בלעדיו, יכולים היינו לחשוב שגם כאשר פלוני מזיק לנו, אנו יכולים לייחס את הנזק אליו.

על כך כותב רבינו המחבר: **"אֲבָל עֲנִינִי אוֹיְבִי** (שונאים המתנהגים אליו כשונאים, מזיקים ומביישים אותו - וזה כולל בוודאי גם בחור שהמשיגו שלו או אביו צעק עליו, וכן כל אופן וצורה שבו הגיע אל האדם צער מאדם אחר) **וְחֹמְדֵי** (אנשים שמקנאים בו, והוא סובל מהם על שמצערם אותו או מסתכלים עליו בעין עקומה) **וּמִבְקָשֵׁי רָעָתוֹ, יִבְטַח בְּעֲנִינֵיהֶם עַל הַבּוֹרָא יִתְעַלָּה** (כלומר, אם הוא חושש שיריעו

אנחנו או חוזים באמצע הפרק הרביעי. עד כה עסקנו בדברי רבינו בענין הכרת הטוב, והרחבנו בו הרבה - מהי ההרגשה הנכונה שצריך אדם להרגיש כשמישהו עושה לו טובה, ומה עליו להרגיש כשהוא עושה טובה לזולתו. כעת, מלמד אותנו רבינו המחבר מה צריך האדם להרגיש כשמישהו מזיק לו, ומכאן הוא עובר לנושא חדש, כאילו היה זה פרק חדש.

הנה, נושא זה שעלינו ללמוד עכשיו בדברי רבינו המחבר, בתחילה הוא נשמע כנושא שכבר דובר עליו פעמים אין מספר. **אם מישהו מזיק לך, תחשוב שאין זה תלוי בו, אלא בהקב"ה.** אך באמת נשנה הדבר כאן, כי לאחר שלמדנו כיצד יש להתייחס לקבלת טובה מאחרים, עלינו ללמוד גם

הפשוט אינו מצווה לנהוג בצורה כזו. האם לא די בכך שאינו נוקם - ויצטרך גם להטיב לו בפועל!?

אך התשובה פשוטה: בגלל שפלוגי הזיק לו או ביקש להזיק לו, קמה בלבו מלחמה פנימית, וחובה עליו שיהפוך את תנועת לבו.

הוי אומר: **התכלית העיקרית אינה עצם הנתינה לפלוגי, אלא עקירת הכעס, השנאה והרצון לנקום מלבו.** ועקירת זו אינה קלה כלל. **והדרך לעשותה היא דווקא על-ידי שייטיב עמו, על פי הכלל: האדם נפעל לפי מעולותיו.**

רפואה ומתכון להצלחה

זו רפואה נפלאה לאדם, וכדאי לעצור ולהתבונן בזה ולראות עד כמה הדבר מעשי, ועד כמה האדם יכול להציל בזה את חייו.

אכן כן, אתה יכול להציל בזה את חייך!

לא מדובר במדרגה גבוהה, ולא מדובר בדבר קשה מנשוא. זוהי עצה שהתורה נותנת לך. היא מובאת לראשונה בתורה אצל יוסף והשבטים, ואח"כ בספרי רבותינו, **בחובת הלבבות, בתניא ובעוד ספרים** הרבה. כולם מדריכים את האדם לנהוג כך.

נסביר כך: כל זמן שיש לך כעס על פלוגי, או אף אם אינך כועס בפועל, ואינך חושב לנקום בו, מכל מקום יש בלבך משהו שמונע ממך לאהוב אותו, ישנה מחיצה המפסקת בינך לבינו, הכל בגלל עוולה שעשה לך. גם אם לא מדובר בעוולה חמורה - כל שכן אם באמת הזיק אותך, הזיק אותך בנפשך וגזל ממך את עתידך - הרי זה מונע ממך הצלחה בכמה וכמה אופנים. כל שכן אם זה שפגע בך הוא אחד מהורייך - כי אז הניתוק שיש לך ממנו, מונע

ויוזיקו לו - יבטח בה' שישמור אותו מהם. לפעמים גוי או להבדיל יהודי, מאיים עליו שאם יקרה כך וכך, הוא יזיק לו, והוא אדם שבאמת עלול להזיק, הרי הוא צריך לבטוח בה' ולזכור שהוא בידיו של הקב"ה ואף אחד אינו יכול לגעת בו לרעה אם לא נגזר עליו מן השמים) **וְיִסְבּוֹל חֲרָפָתָם** (יסבול מה שהם מחרפים אותו ומורידים את ערכו בעיניהם - ולא יתנגד לכך), **וְאֵל יִגְמול לָהֶם כְּפַעְלָם** (לא ינקום בהם ולא יענה להם כרעתם), **אֲךָ יִגְמְלֵם חֶסֶד וְיַעֲשֶׂה לָהֶם כֹּל מֵה שְׁיֻכַּל לַעֲשׂוֹתָם מִן הַטּוֹב**."

משלם טובה תחת רעה

כאן כתוב שהאדם מצווה להטיב לאנשים המריעים לו. ידועים סיפורים רבים על צדיקים וגדולי עולם שכן נהגו, עד כדי כך שכאשר באו אליו שניים למשפט ואחד מהם עשה להם רעה בעבר, פסלו את עצמם מלדון אותם, כי אמרו שהם מרגישים שיש להם נגיעה, משום שמחויבים להטיב לו. סיפרנו בעבר על **הרבי מטאשה** זיע"א שהיה אחד שביקש להטביעו במקוה, וברגע האחרון מישוהו נכנס למקוה והלה נבהל והרפה ממנו, וכל ימיו שלח הרבי מטאשה תמיכה כספית לאותו אחד שביקש להטביעו. כך גם ידוע על **הרה"ק מקערעסטיר** זיע"א שהיה שולח תמיד כסף לאלו שהצרו לו, וכך מעידים על ה'חזון איש' זצ"ל ועל **עוד מגדולי ישראל**. הם ידעו שהם מצווים בכך. אם יש מי שמבקש להרע לי, אם יש מי שמלגלג עלי, יש לי ציווי להטיב לו בקום ועשה. **בספר התניא** (סוף פ"ב) מביא **מהר"ק** (מקץ רא, א) שהמקור לזה הוא בפסוקי התורה על יוסף הצדיק ואחיו שלמרות שגמלו לו רעה (עכ"פ כפי ראות עינינו), לא שילם להם רעה, אלא אדרבא, הטיב עמהם.

והדבר טעון ביאור: לכאורה מדובר במדרגה גבוהה ביותר, ובדרך כלל האדם

- הוא אומר. אני לא חושב שאני צריך להשלים אתו. שיתבייש לו... המצב כאוב מאוד, שלא נדע מצרות...

האיש עצמו בוודאי סובל מאוד מזה, וזה גם מגביל אותו באופן נורא, אפשר לשמוע אותו אומר: די! אני כבר לא יכול. לבי לא עומד בזה. כשאני חושב על מה שבני עשה לי, אני נעשה חולה. אל תזכיר אותו בכלל, אל תנסה לפייס אותי. אתה לא יודע את הסיפור. עוזב אותי...

אבל העצה פשוטה ונפלאה: **אם תתחיל להטיב לבנך - תתחיל גם לאהוב אותו, ותפסיק לסבול.** אין לך שום דרך אמיתית לעורר מחדש אהבה בלבך לבנך, חוץ מאשר להטיב עמו. **כשתעשה כן - יתקיים בך הכלל: "האדם נפעל כפי פעולותיו", תתחיל לאהוב אותו ותהפוך להיות איש אחר.**

פתרון לשלום בית בריא

יש לכם מושג כמה מקרים של שלום בית נרפאים כך? למשל: אחד מבני הזוג מלא טינה על השידוך. הוא מרגיש שהוריו דחפו אותו לשידוך בכפייה, או שהשדכן רימה אותו. הוא מרגיש שעשו לו עוול גדול, ולכן אינו מסוגל לאהוב את הצד השני.

לעיתים קורה, שמיד אחרי הנישואין מתברר לאחד מהצדדים שלצד השני יש בעיה רפואית שלא דובר עליה. הדבר מתפוצץ, וזה מונע כל אפשרות של חיבור ואהבה ביניהם. **אכן אם האדם משכיל לעבוד על עצמו לסלק כל טינה מלבו, אז נוכל לראותו מטפל בה עשר שנים במסירות עצומה ובאהבה שאין כמותה.** אפילו כבר מימי השבע ברכות.

הוי אומר: לאדם יש יכולת להיות בקרבה ובאהבה למי שבאמת יש לו בעיה

מן השפע לבוא אליך. אף אחד בעולם אינו אומר שאתה אשם. אל תיכנס לפינה הזו. לא זהו הנושא. **עצת היצר היא לדון "מי אשם".** אנשים שנפגעו ונשארו עם טראומה - פעמים רבות מצטלצל במוחם כל הזמן שהם עצמם אשמים, וזה איננו נכון. אינך אשם. אבל גם אם אינך אשם, אם אתה חפץ בחיים, **עליך למחוק את הכעס שיש לך בלב, כי זה מעכב את הצלחתך, והדרך למחוק אותו הוא על-ידי שתפעל בדרך ההפוכה.** ואז יתקיים בך "כמים הפנים לפנים - כן לב האדם לאדם" (משלי כז, יט).

הנה **במסכת פסחים** (ק"ג, ב) מבואר שהעושה עבירה - מצוה לשנאותו, ובתוספות שם הקשו: "ואם תאמר דבאלו **מציאות** (ב"מ דף לב, ב) אמרינן 'אוהב לפרוק ושונא לטעון, מצוה בשונא כדי לכוף את יצרו', והשתא מה כפיית יצר שייך, כיון דמצוה לשנאתו". ותירצו: "כיון שהוא שונאו, גם חבירו שונא אותו, דכתיב 'כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם', ובאין מתוך כך לידי שנאה גמורה ושייך כפיית יצר".

אמנם **התוספות** מפרשים על שנאה כלפי מי שעשה עבירה, אבל כך הוא גם כשיש לו שנאה למי שהזיק לו, כי אז בוודאי שיש בלבו שנאה מיותרת והוא עצמו סובל ממנה, **ועצת התורה היא שיקום ויטיב עמו, וזה מה שיחזיר בלבו את האהבה,** ואז יוכל לחזור ולבנות הרבה מאוד.

ההשיב לב אבות על בנים

נביא דוגמא מהחיים: אדם שבנו עשה לו בושות - ולא סתם בושות קטנות אלא בושות גדולות (כמו שאומרים: בנים קטנים מסוגלים לעשות בושות קטנות; בנים גדולים - בושות גדולות), והאב פגוע עד עמקי נשמתו. אנשים מתערבים, מנסים לשכנע אותו להשלים עם בנו - אבל הוא מסרב... "לא!"

שחלקן בכלל שקריות. הוא לא יכול להחליץ מהרשת. והדבר הזה רק תוקע אותו בחיים.

אומר רבינו המחבר: אלמד אותך מה תעשה. **לגבי החשש שיש לך שזה יפריע לך** לשידוכים וכדומה, **תזכור שהקב"ה יעזור לך**, ולגבי השאלה מי אשם, **תזכור שהקב"ה מנהל את העולם ואף אחד אינו יכול להזיק לך**, ואז כדי שתוכל להחזיק בכל זה - תנקוט בפעולה. מדי קשה להחזיק בכל אלה, כי העוה"ז מאחז את העיניים, ולכן **העצה היחידה היא שתעסוק באופן פעיל לגמול לו חסד ותעשה לו כל מה שתוכל לעשות לו מן הטוב**.

מקוה ושלוש בית במחיר אחד

יש סיפור הידוע שמספרים על הרה"ק **רבי שלום מקאמינקא** זיע"א: פעם בא לעיירה אחת, והתלוננו בפניו בני המקום על עשיר העיירה שאינו רוצה לתרום מכספו לבניית המקוה. הצדיק הבטיח שידבר עם העשיר בעניין. לא עבר זמן רב, והעשיר בא אל הצדיק עם בקשה מוזרה, הוא התלונן על אשתו שהיא אשה רעה והוא מבקש שהצדיק יתפלל שתיפח את נשמתה. אמר לו הצדיק: יש לי עצה בשבילך, תידור נדר לתרום מכספך לבניית המקוה - אך אל תקיים אותו. וכך יתקיים בך מה שאמרו **חז"ל** (שבת לב, ב): בעוון נדרים אשתו של אדם מתה. העשיר נדר ולא קיים. כעבור זמן מה חזר אל הצדיק ובכה לפניו שעצתו לא הועילה. אשתו לא מתה. ענה לו הצדיק: בוודאי שהיא לא מתה - שהרי מיתתה היא טובה עבורך, ואין מגיע לך טובה על שעברת על נדרך. עליך להתחיל להטיב לה יותר ויותר, וכשישרה השלום ביניכם, או אז, תוכל הקללה להתקיים...

התחיל העשיר לחייך לאשתו, לתת לה, לעזור לה מכל צד. וכמים הפנים לפנים, גם

קשה. בוודאי שזה אפשרי. מה שמונע את זה ממנו, זו השנאה, זה הכעס. וכל כעס והשנאה קיימים, האדם עצמו שוקע לתהום, ואז הוא כועס על פלוני שהוריד אותו לשם. **אבל באמת, אף אחד לא הוריד אותך לתהום. אין הדבר תלוי אלא בך**.

האם אין זה אותו נסיון של מי שנולד לו ילד שאינו בריא במוחו, בנפשו או בלבבו? ילד שלא הגיע לו חמצן למוח בשעת הלידה, או שקרה כל מקרה אחר... הרי זה אותו נסיון ממשי. כשההורים ישלימו עם הקב"ה, כשההורים יסלקו כל כעס ומרירות שבלבם על הרופא או על בית החולים, רק אז יוכלו להתחיל לתת לילד, **ובשיתנו לו, תהיה אהבתם עצומה מאוד**, והיו מלאי חיות יותר מאנשים אחרים.

חוק הוא בטבע הבריאה. **אם יש לך אהבה למישהו, החסרונות שיש לו, אינם מערערים אותה מאומה**. אבל מה שמונע ממך את היכולת לאהוב אותו, הוא מה שאינך פותח את עצמך. יש איזה קול בלבך שאומר: לא! אינני רוצה, אינני מסכים. פלוני רמאי. הוא רימה אותי... **זה מה שעוצר אותך מלהתקדם הלאה, ואתה הורס לעצמך את החיים**.

בטחון ואח"כ הטבה

כך יש דוגמאות אין מספר, אך אלה הן הדוגמאות שכולנו מתמודדים אתן. אומר רבינו המחבר: בא ואלמד אותך סעיף בשולחן ערוך. אם תשכח את הסעיף, תסבול עוד שנה, ואז תחזור ואולי תהיה מוכן לקיימו. לא תוכל לדלג על הסעיף הזה. **אם תאמץ אותו - יהיו לך חיים מאושרים, בעוה"ז ובעוה"ב**; אם תדלג עליו מתוך מחשבה שמדובר במדרגה גבוהה - תמשיך לסבול. פעמים שאפשר לשמוע אדם כעבור שנתיים מנגן אותו ניגון מריר. הוא ממורמר כולו וחוזר על אותן טענות

עליהם טוב (ובין שבחירתם להרע לו אינה דבר ששייך אליו).

פירוש: יתכן שהללו באמת בחרו ברע, ולכן נעשו צינורות להמשיך לך רעות, אבל **אם תחשוב על כך, זה לא יעזור לך בעוה"ז ולא ייטיב לך בעוה"ב**. למה אתה עסוק במחשבות על אותו חלק אשר רק יוריד אותך לטמיון. גם אם זה אמת. גם אם הם באמת בחרו ברע, אבל מה יחסר לך אם תפסיק לדבר על זה? איזה תענוג אתה מוצא בעיסוק החוזר בזה? במה זה גורם לך להרגיש יותר בנוח? אתה רוצה לדעת את הסיבה האמיתית? **הסיבה האמיתית היא - שאתה רוצה להישאר במקום שבו מותר לך להאשים, ולפרוק את הכעס שלך.**

ובכן, דע לך: **לא כל דבר שהוא אמת - כדאי לחשוב עליו.** יש מחשבות שמורידים אותך לטמיון כשאתה חושב אותם.

יחשוב עליהם רק טוב

אכן כן, יש הרבה דברים בתורה שהם כך. למשל, אסור לאדם להרהר אחר רבו, וכל המהרהר אחר רבו, כמהרהר אחר השכינה. אומר האדם: חס ושלום! אני לא רוצה להרהר, אני רק רוצה ... **אם אתה מונה למקום הזה - אתה הורס לעצמך.** וכן הדבר לגבי האב. **ישנן מחשבות רבות, שלמרות שהן נכונות - כשהאדם חושב עליהן, הן מורידות אותו לטמיון.** וכן יש מחשבות שאכן ראוי לאדם לחשוב בהן - אך לא בכל זמן. יש זמנים שבהם אסור לו לחשוב אותן.

ואם כן, אתה צריך לחשוב בטובו של פלוני. אם הגיעה אליך טובה, ויש לפלוני חלק בדבר, כי על-ידי בחירתו בטוב, הוא נבחר מן השמים לשמש לך כצינור, עליך לשים לב לכך ולהודות לו על כך, וזה מה

היא התחילה להטיב לו. לא עבר זמן רב, והנה חלתה האשה ונטתה למות. העשיר נבהל מאוד, ובא אל הצדיק בטענה: "אני אוהב אותה! אינני רוצה שתמות!" אמר לו הצדיק: עצה אחת יש לך בני - קיים את נדריך. וכך הווה. העשיר שילם מה שהתחייב לבניית המקוה - ואשתו הבריאה.

האדם מלא טינה ושנאה וכעס כלפי העוולות והחסרונות שבסביבתו. אך אם יתבונן, יראה שבדרך כלל העוולות והחסרונות אינם סיבה אמיתית להפריד בינו ובין אשתו, בינו ובין הסובבים אותו. **מה שמפריד ביניהם, זה רק הכעס והשנאה שבלבו, וכשהוא מתחיל להטיב, הוא עוקר אותן מלבו, ואז האהבה מתעוררת באופן נפלא.** כך האדם עוזר לעצמו. הוא מכריח את עצמו ליתן ולהטיב, ובזה הוא מציל את עצמו מדרדת שחת.

מה לך ולרעה הזאת?

רבינו המחבר ממשיך בלשונו: **"וַיִּזְכּוּר בְּלִבוֹ שְׁתּוּעָלָתוֹ וְנִזְקוֹ בִּיד הַבּוֹרֵא יִתְעַלָּה."** על האדם לקרב כל פעם את העשייה והמחשבה שיסייעו זו לזו. כלומר, **הסיבה שהוא גומל חסד לפלוני היא כדי שיהיו לו ההרגשים הנכונים והמחשבות הנכונות.** ואם כן הוא צריך לזכור יחד עם כן מה הן המחשבות הנכונות שהוא רוצה שיתפשטו בו על-ידי העשייה - **אני בוטח בבורא, ואף אחד אינו יכול לעשות לי כלום חוץ ממנו יתברך. תועלתו ונזקי הם ביד הבורא, ואין לי כלום עם אף אחד אחר...** "וְאִם יִהְיֶה סִיפָה לְהִזְיָקוֹ" (כלומר, אע"פ שהם שימשו כצינורות להזיקו, ואם כן ירצה לשנוא אותם על בחירתם הרעה, בדומה למה שביאר רבינו המחבר לעיל לגבי הכרת הטוב, שצריך להכיר טובה למי שהטיב לו בגלל בחירתו להטיב לו הגם שהתוצאה לא היתה תלויה בו - אין הדבר כן, אלא...) **יִחָשׁוּב**

לעצמך שקרים. אבל יש דברים שאתה יכול לעשות. אתה יכול, למשל, לדון לכף זכות. אינני מכיר את ההיסטוריה של פלוני ואת הבית שבו הוא גדל, יתכן שאם הייתי במצב, הייתי נראה גרוע ממנו, וכבר אמרו **חז"ל** אל תדון את חברך עד שתגיע למקומו... זהו מהלך מחשבה אחד. מהלך נוסף הוא לומר לעצמך: לא יודע, זה לא נוגע עכשיו...

לאחרונה היתה לי מציאות כזו. שמעתי שני אנשים משוחחים ולמדתי מהם לקח. שמעתי את ראובן אומר לשמעון: בניו הנשואים של לוי, דבוקים ביותר ברב פלוני, כאשר הדבר ניכר בלבושם ובלשונם ובמנהגיהם (עם כל החיצוניות הכלולה בזה), האין זה אכפת לו ללוי, אשר הוא עצמו כל-כך רחוק מזה, שכל בניו גדלו ככה? הם אמנם גדלו כבני תורה ויראי שמים, אבל דבר זה שמלווה בהרבה חיצונית עשויה להעיק על נפשו של אביהם - לא כן? ואז שמעתי את שמעון משיב: דבר ראשון, לוי בחר בכך, כי רצה שיהיה להם מקום לגדול בו, והבין שיש לזה מחיר. שנית, לוי הוא הלא יהודי שחי עם ה'חובת הלבבות', והנה הוא זוכה לראות כל-כך הרבה נחת מבניו אשר יושבים ולומדים ועובדים את ה' ביראה ואהבה, ואם כן כל השאר אינם נוגעים לו. אז שמעתי את ראובן אומר בהתרגשות: כדאי היה לי לשאול את השאלה כדי לשמוע את התשובה.

הוי אומר: אתה רוצה להיכנס לכל מיני מחשבות? בשביל מה זה חסר לך? עזוב! **התבונן בטוב, ומכל השאר התעלם. מה שנוגע לי - נוגע לי, ומה שלא נוגע לי - לא נוגע לי.** זהו לכאורה הפירוש הפשוט של **'אל תהרהר אחר רבך'**. נושא רחב הוא, אך רבינו המחבר מביאו כאן להסביר כך:

שיקדם אותך ויבנה אותך. אך אם אתה מרגיש שנעשה לך עוול, אין לך שום תועלת בכך שתבוא לחקור מי שימש כצינור לדבר. לא אומרים שאין זה נכון. האמת היא שאם היית יורד לעומק הדבר, היית מבין שלא רעה נעשה לך, אלא טובה, כי אין דבר רע יורד מן השמים, והיית מכיר טובה למי ששימש כצינור. אבל לא מפני זה אתה רוצה למצוא את מי ששימש כצינור, אלא להיפך, אתה מרגיש שנעשה לך רעה, ואתה רוצה למצוא את מי שבחר ברע. ובכן, דע לך שזה רק ימשוך אותך כלפי מטה. מצד חכמת החיים אל תחשוב על הנושא בכלל.

בפירוש **'לב טוב'** על ה'חובת הלבבות', כתב על דברי רבינו המחבר **'יחשוב עליהם טוב'** - **"ידון אותם לכף זכות"**. אכן ברור שכוונת רבינו המחבר היא שיתחבר במוחו בכל דרך אל הטוב שבהם. אופן אחד הוא על-ידי שידונם לכף זכות. אופן נוסף הוא להתבונן במעלותיהם, כפי שאמרו **צדיקים**^א שמפני כך ניתנו לאדם שתי עיניים, אחת לראות חסרונות עצמו, השניה לראות מעלות חבירו. הנה מדוע אין האדם יכול להסתכל במעלות עצמו? האדם שואל: מדוע לא? הקב"ה נתן לי כל-כך הרבה מעלות, למה לא להתבונן בהן? והתשובה היא: לא כדאי לך. **אם אתה רוצה להצליח, היזכר קצת בחטאייך.** אני אומר לך, זה יהיה יותר טוב בשבילך. זה כל-כך יעזור לך...

לא צריך להיות טיפש

ברור לכל אחד שהאדם אינו צריך להיות טיפש ושקרן ולא להבין כלל שלפלוני ופלוני יש חסרונות כאלה וכאלה. האדם מבין ורואה וקולט דברים. אכן התשובה היא: מעולם לא אמרתי לך שתמכור

האדם, הן אלה שמובילות אותו בכל עת ובכל זמן, ועליו להרגיל את עצמו לשלוט עליהן ולנהל אותן נכונה על פי התורה, על פי יסודות האמונה והבטחון, על פי היסוד של לדון לכף זכות, ולא לשנוא יהודי ולא לנקום ולנטור. לתורה יש דרך סלולה, וכשייצמד אליה האדם - יעלה על במתי ההצלחה, בניגוד לדרך האחרת, שרק תמושך אותו כלפי מטה.

נמצא שוב, **פלוגי היה הסיבה להזיקו.** אף אחד אינו מתווכח על כך. אבל לחשוב על זה ולהתבונן בזה, הוא דבר לא רצוי. התורה אומרת: לא! **אל תחשוב על זה. זה לא נוגע לך, וכאשר תחשוב על זה, זה יגרום לך להיתפס בשקר ובחוסר אמונה.**

גם אויביו ישלים אתו

אחרי שרבינו המחבר הורה לאדם לחשוב עליהם טוב, הוא ממשיך ואומר: **למעשה מה שמציק לך, זה התוצאה.** הבה לא נרמה את עצמנו, האם מה שמציק לך, זה מי היה האמצעי? לא זה מה שבאמת מציק לך. מה שבאמת מציק לך, זו התוצאה. אינך יכול לחזור לעצמך, כי אתה עדיין סובל מהתוצאה. ובכן, **אם זה מה שמציק לך, הפתרון האמיתי הוא שתפשב במעשיך.**

בלשון רבינו המחבר: **"וַיַּחֲשֹׁד אֶת עַצְמוֹ וּמַעֲשָׂיו בְּרַע הַקְּדָמוֹתָיו אֲצֵל אֱ-לֹהֵיו" (יעלה בזכרוננו רשימה ארוכה של דברים, גדולים וגלויים, שהוא צריך עליהם כפרה), וַיַּתְחֲנֶן אֶל הָאֱ-לֹהִים וַיִּבְקֹשׁ מִלִּפְנֵיו לְכַפֵּר עֲוֹנוֹתָיו (וכיון שהאדם חי עם האמת, הוא כל-כך קרוב אל ה')**. ומסיים רבינו המחבר, והוא נפלא מאוד: **"וְאֵץ יִשׁוּבוּ אוֹיְבָיו לְאַהֲבָתוֹ, כְּמוֹ שְׁאָמַר הַחֶכֶם (משלי טז, ז): בְּרִצּוֹת ה' דְּרָכָי אִישׁ גַּם אוֹיְבָיו יִשְׁלָם אֹתוֹ."**

הביאור בדבריו: אם יש לך אויב שצחק ממך, פוגע בך, יורד לך לחיך, או לא

יש דבר מה בלבך שמושך אותך כל הזמן לאותו חלק של פלוני. אגלה לך שמלבד אותה עוולה שפלוגי עשה לך לפני עשר שנים, יש לפלוני חיים שלמים. נכון שהעוולה היתה מאוד קשה ופגעה לך בעומק נפשך. איננו מזלזלים בזה ח"ו. אבל האם אתה קולט שאצלך שמו הנרדף של פלוני הוא 'רשע מרושע'? תבין שיש לו מעלות לרוב. יש לו חיים עמוסים בעשייה עניפה. רבינו המחבר אומר: בא ואעזור לך. **תבטח בה', תטיב לפלוני, וכשיוצא לך לחשוב עליו, תחשוב עליו ישר, כלומר, תחשוב על הדברים הטובים שיש לו,** וכל פעם שהעוולה שעשה לך, אשר בגללה אינך מצליח בחיים, תצוף לך במוחק, תדונו לכף זכות.

לתורה יש כללים ברורים מה לחשוב על אחרים, והכללים נכונים גם לבעלי כשרון וגם לפוליטיקאים. הפיקח יודע מתי להשתמש בחכמתו ומתי להניחה. מי שמסתבך עם חכמתו, לא נעים לו. הוא מתייסר. הוא אומר למי שמתווכח אתו על כך: אתה תמים... אכן, **תמימות היא מעלה,** אבל **גם חכמה היא מעלה,** ושתייהן יכולות להשתלב הפלא ופלא. **כשצריך - משתמשים עם זה, כשצריך - משתמשים עם זו.** 'יעקב איש תם'. הוא היה בעל הבית על התמימות. אחיו אני ברמאות - אמר לרחל. **הוא ידע להשתמש בחכמתו, אך כשלא היה צריך - הוא הניח לה. ככה זוכים לחיים נעימים ביותר.**

עת לדבר ועת לחשות

כשאדם קם לדבר בפני קהל, אם הוא יודע מתי עת לדבר ומתי עת לשתוק, זה כל-כך נאה. אך אם את החצי הראשון הוא יודע, ואת החצי השני אינו יודע - הרי זה לוקה בחסר. היופי הוא כשהאדם מבין מתי לפעול ומתי לחדול. לענייננו, **מחשבות**

על סתם שונאים, אלא על **אותם שהם החצי השני של האדם ויכולים להתנהג עמו בשני אופנים**, והם האשה והיצר הרע. אכן שני אלה, בתחילה מתנגדים הם לרצון האדם. הוא רוצה בכה והיא רוצה בכה. וזה מכניס אותו לספקות פנימיות. הוא לא יודע מה לעשות. איך אני מתמודד עם המצב הזה? ועל זה אומר החכם מכל אדם **שאם יזכך את עצמו מבפנים**, היינו שיכניע את הרצון המתנגד לעבודת ה' שקיים אצלו לרצון הפנימי שיש לו לעבוד את ה', זה ישפיע על הדברים הסובבים אותו ויתחילו לעזור לו לעבוד את ה' כלבבו במקום להתנגד לו.

זהו הפירוש במה שאמרו חז"ל (יבמות סג, א) על הפסוק 'אעשה לו עזר כנגדו': "זכה - עוזרתו, לא זכה - כנגדו". עומק הדבר הוא שהקב"ה קבע של איש ולאשה יהיו תכונות נגדיות ורצונות מנוגדים ומבט שונה על דברים, והודיע שהשלימות היא שיתחתנו איש ואשה, והסיבה היא כנ"ל, וכפי שמבאר הרב **מלבי"ם בפסוק** 'ברצות ה' דרכי איש' וגו', **שכאשר האדם נלחם עם רצונו המתנגד לעבודת ה'**, הוא מתקרב אל שלימותו, ואז חציו השני מתהפך מדה כנגד מדה, ובמקום להתנגד אליו, הוא עומד לימינו לתמוך בו ולסייעו.

המקבלים תחילתם מתנגדים

לבאר עומקו של דבר, הנה ניקח דוגמא מרב ותלמיד. ננסה להבין. מהו התלמיד בשביל הרב? האם הוא עוד אחד שעומד בבית הכנסת? האם הוא אחד שתפקידו להטריד אותו בשאלות? התשובה היא: הוא חציו השני. אף במדות זה קיים. יש חסד גבורה וכו' ויש מלכות. מדת המלכות היא המקבלת. הרב הוא המשפיע, התלמיד הוא המקבל. ובכן, איך התלמיד נוצר? בתחילה כשהתלמד או המג"ש נכנס לכיתה, מאוד

מספיק מעריך אותך, תתנהג באופן האמור ויתהפך לבבו לאהבה אותך. המחבר יכול היה לסיים כפי שהוא מסיים תמיד - יקרה לך אחד מהשנים, או שהבעיה תיפתר, או שתמשיך לחיות אתה כי כך נגזרה עליך מן השמים, ותלמד באמצעותה איך לעבוד את ה', ויוקל לך, כי תוכל לקבל אותה באהבה. כן, בדרך כלל לא אוהבים ללמוד חובת הלבבות, כי דבריו אינם מסתיימים כמו שמסתיימים כל הסיפורים - בסוף תעשה מיליון דולר. ומי שחושב שכך זה מסתיים, סימן הוא שלא התחיל ללמוד חובת הלבבות. אך לגבי אויב זה שונה. אויב הוא סוגיא אחרת, עליה יש פסוק מפורש במשלי. אומר רבינו המחבר: **דע לך שאם תלך צעד אחר צעד כפי שהדרכתני אותך, הסוף יהיה שאויביך ישלימו אתך.**

אויבי איש אנשי ביתו

הנה באמת סוגיא גדולה היא, וכבר נגענו בה קצת בשיעורים הקודמים, אבל כאן הוא המקום, וכאן אנו צריכים ללמוד אותה וללכנה. הנה **במדבר** (ב"ר פנ"ד) מובא פסוק זה לענין אברהם ואבימלך, ואיתא שם: **"ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו**, רבי יוחנן אמר **זו אשתו** שנאמר (מ"כ ז, ו) **אויבי איש אנשי ביתו**". ובהמשך: "רבי יהושע בן לוי אמר **זה יצר הרע**, בנוהג שבעולם אדם גדל עם חבריו שנים ג' שנים בכרך והוא קושר לו אהבה, וזה גדל עם אדם מנערותו ועד זקנותו, אם מצא בתוך שבעים - הוא מפילו, בתוך שמונים - הוא מפילו".

מקשים **המפרשים**: מדוע צריך להרחיק נדוד? למה אי אפשר לפרש כפשוטו שהם בני אדם השונאים אותו? ומבארים על פשוט והוא נפלא: באמת יש לדייק בפסוק 'גם אויביו ישלים אתו', למה לא נאמר שאויביו ינחלו מפלה? מזה מוכח שאין הפסוק מדבר

את תלמידו, ומאז שהוא באמת מתחיל להכירו, הוא יכול להתחיל לענות לו על צרכיו... אני קולט מה מפריע לו, אני מבין מה מציק לו בנפשו, וכיון שכן, אני יכול להאיר לו שם במקום שמציק לו... אכן זה לוקח זמן. לפני שהרב מבין את תלמידו, שניהם מרגיזים זה את זה. כך הוא הסדר אצל כל משפיע ומקבל. **הם צריכים להבין זה את זה עוד קצת ועוד קצת, עד שיווצר ביניהם החיבור.** בדומה להכנסת דלת לציריה. מסובבים עוד ועוד, ימין ושמאל, ימין ושמאל, עד שהיא נכנסת פנימה כמו שצריך. **כך הוא הסדר אצל כל שנים שצריכים להתאחד.** האחד מתחיל כמתנגד, כי הוא צריך להיות 'מקבל', אך עדיין לא ברור, לא לו ולא לשני, איך בדיוק הוא יכול להיות 'מקבל'.

אין אדם נוגע במה שמוכן לחבירו

והאמת שכל מחלוקת היא באופן זה. לכל אחד יש צורך אחר, וכל אחד חושב שהשני גוזל ממנו את הצורך שלו, וממילא אש המחלוקת מתפרצת. דוגמא לדבר: אדם אחד לקח את כל כספו והשקיע אותו בפתיחת ישיבה. הוא רוצה לנהל ישיבה, הוא רוצה להרביץ תורה, הוא רוצה שמישיבתו ייצאו תלמידי חכמים מופלגים שיאירו את עולם התורה. לא רק את כספו השקיע, אלא אף לווה בעבור כך סכומים גדולים ומשכן את דירתו. והנה כעבור חודש או חודשיים לפתיחת הישיבה, בא איש אחר ופתח מול ישיבתו ישיבה אחרת עם יותר גשמיות ועם מגידי שיעורים יותר מוצלחים. מלחמה פורצת.

אכן מי שנצמד לחלק הראשון של הדרכת רבינו המחבר, מגיע ממילא אל החלק השני. האמת היא שלא די שיש מקום לשניהם, כי יש בחורים שצריכים ישיבה כזו ויש בחורים שצריכים ישיבה כזו, אלא זה

קשה לו. עדיין אינו מכיר אותם. מג"ש דף היומי ותיק אמר לי פעם: הדבר הקשה ביותר בשבילי הוא כשמגיע מקשיב חדש. לוקח זמן עד שאני מתחיל להכיר אותו, עד שאני מתחיל להבין מה סגנון השאלות שלו, עד שאני מתחיל להבין כמה ואיך אני צריך להסביר כדי שיבין.

הוי אומר: **המקבלים מן האדם, בתחילה הם מתנגדים לו.** זהו השלב הראשון. לא מפני שהם רוצים להתנגד לו, אלא משום שיש להם שכל שונה משלו ואינם מבינים אותו. המשפיע מנסה לדבר אתם, אבל יש להם דרך חשיבה שונה. הם עדיין לא התחברו לדרך חשיבתו. עדיין לא נוצר ביניהם ה'קליק'. אפשר לשמוע מג"ש אומר בהתרגשות: נוצר בינינו קליק, ועכשיו אנו יכולים להבין זה את זה בקריצת העין. מציאות חדשה. המקבל אינו מתאחד עם המשפיע תיכף ומיד. הלא הם פלוס ומינוס. **בתקופה הראשונה הם לומדים להבין זה את זה, ורק אז נוצר החיבור.**

בספר החינוך על 'ושימח את אשתו' (מצוה תקפב) כתב שבשנה הראשונה צריך האיש להקשיב הרבה לאשתו, כי אין האדם יכול להבין את צרכי זולתו, עד שאינו יודע מה עבר עליה בעשרים השנים האחרונות. הלב צריך להבין, אחרת, הוא יאמר לה דבר שבעיניו הוא מעלה, והיא תחשוב שזה חסרון ותיפגע עד עמקי נשמתה. **לוקח הרבה זמן לשמוע, הרבה זמן להבין, הרבה זמן להכיר, ואז הם יכולים להתאחד.**

התלמיד תחילתו מציק

נחזור אל הדוגמא עם התלמיד. התלמיד מקשה קושיות. הנה בפעם הראשונה הרב נבהל. הוא חושש שיפריך לו את כל השיעור. או שהרב חושב שהתלמיד מתחצף אליו. לוקח זמן עד שהרב מתחיל להכיר

שנתן לה את צרכיה, היא הפסיקה להתנגד לו, וממילא נעשית לו עזר.

כשתלמיד שואל שאלה מרבו לפני שהם מבינים זה את זה, הרב מרגיש שתלמידו מפריע לו... הפסקת אותי באמצע, אינך נותן לי להמשיך... זה מה שנקרא אויב. **וכיון שהם מתחילים להבין זה את זה - מיד זה מתהפך.** אותו מקשיב נעשה התלמיד האדוק ביותר. כך מסופר על כמה מתלמידי הבעש"ט הק' שהיו מתנגדים גדולים, עד שנעשה חיבור ביניהם לרבם, ונעשו מגדולי תלמידיו.

מתנגדים שנהפכו לתלמידים מובהקים

למה אתה מתנגד כל-כך גדול? אדם בור - אינו מתנגד. אתה מתנגד כי אתה סבור שרב פלוני מחריב את הדת. אינך מבין, כי אינך רוצה להבין. אתה עסוק במריבה שלך. אתה חי בעיירה אחרת ואומר: אני רואה בחוש. וכי זקוק אני להסברים והוכחות?! הלא זה ברור לכל שהוא מחריב את היהדות החרדית!

ובכן, דבר ראשון, אני נהנה שלבך בוער בשביל הקב"ה. חלק זה, נפלא מאוד. עוד מעט זה ישמש אותך לכיוון השני. דבר שני, **אם אתה תרצה לדעת את האמת,** ופלוני יהיה ג"כ איש אמת, **תוכלו להבין זה את זה היטב,** באופן שתחזיקו זה מזה, כי מה שפלוני עושה - הוא דבר נפלא מאוד, ומה שאתה חושש על הרס הדת - הוא ג"כ נפלא מאוד. הבעיה היא שאינכם מבינים זה את זה. ראו נא כמה מדיבורי הלשון הרע על הצדיקים ועל החסידים, היו בדויים על-ידי בעלי קטטה ומריבה, וכמה מהם נבעו מכך שהיו מגיעים מתרבויות אחרות ולא הצליחו להבין זה את זה. כשמשפיע ומקבל מבינים זה את זה, הם מקבלים זה מזה. זה משלים את צרכיו של זה.

אף מוכרח ששניהם יתקיימו. הכלל שאין **אדם נוגע במה שמוכן לחבירו כמלאו נימה,** אינו דבר שצריך להאמין בו. הוא **דבר מציאותי.**

תחשבו על מי שיש לו חנות מכולת קטנה, כפי שהיה מצוי יותר בדור הקודם, כאשר בעל החנות מכיר את הקונים והם מכירים אותו. והנה יום אחד נפתח מולו סופר גדול. הסופר הגדול הוא דבר אחד, חנות המכולת הקטנה היא דבר אחר. שני דברים שונים לגמרי והעולם זקוק לשניהם.

כשהאדם מבין שהקב"ה אינו בורא שני דברים שהם אותו דבר, ומקיים מה שהדריכו רבינו המהביר: **ויחשוב עליהם טוב, ויזכור בלבו שתועלתו ונזקו ביד הבורא יתעלה - הוא מתחיל להבין איך הוא יכול לעזור לפלוני ואיך פלוני יכול לעזור לו,** והרי הוא אומר לעצמו: המצב מצויין, הפלא ופלא.

באופן זה יכול האדם לומר: הציעו לי שידוך והוא לא יצא לפועל, עכשיו אני יכול להציעו למישהו אחר. איך יתכן? הלא הציעו אותו לך, והלה התנגד... זו אינה בעיה, אני מבין היטב שיש סדר שלם, ואם אתי זה לא יצא לפועל, אולי זה ייצא לפועל עם פלוני. אינני כועס. וכך הוא מגיע אל פלוני ואומר לו: יש לי הצעה נפלאה בשבילך, אולי היא מתאימה. כל הבריאה פועלת באופן זה.

מילוי הצרכים הופך את הלב

ובכן, לגבי עזר כנגדו, הסיבה שאם זיכך את עצמו - נעשית לו עזר (כפי שפירשו הצדיקים זכה מלשון זיכוך), היא **שכאשר הבין שהוא יכול לתת הרגשים ואהבה ולהבין את צרכיה ואין זה בא על חשבון הרוחניות שלו,** הוא באמת נתן לה את צרכיה, וכיון

סתירה בין הרצונות. אבל עכשיו, **דווקא בגלל הסתירה, יתפלל אל ה' ויבקש עזרתו, ויחשב איך להשתמש בתכונות נפשו לעבודת ה',** ויחשב איך ליתן לנפשו מיעוט שיחה, וכיון שיעשה כן, היצר הרע ישלים אתו. כך אמרו **חז"ל** על 'ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך' - בשני יצריך, ביצר טוב וביצר הרע. היצר הרע לא נועד להפריע לך. העמידו אותו לצדך כדי להכריח אותך להיות עובד ה' אמיתי.

כך הוא לגבי כל האויבים מבפנים ומבחוץ. **תפקידם אינו אלא להכריח את האדם ליישר את עצמו.** לא לחינם מילת אויב ומילת אוהב דומות. זה נועד לכתחילה שבתחילה יהיה בשבילו אויב, וכשיתנהג כשורה, הוא יתהפך להיות לו לאוהב.

התנגדות היא סימן לחיבור רגשי

אם מיישור רב אתך, סימן שיש לו איזה חיבור רגשי אליך. מדוע הוא רב אתך? למה אינו יכול להמשיך הלאה בדרכו? אכן **אם הוא יוצר אתך קשר מתוך מריבה, יש לך אפשרות להפכו לקשר של אהבה.** הרב אינו יכול לעבוד עם תלמידו, אם תלמידו מתחמק ממנו ומסרב להיות אתו בקשר... אתה רוצה לדבר אולי היום? - לא... אבל אם תלמידו כועס עליו וטוען: תמיד אתה פונה לאחרים ולא אלי, תמיד אתה מוריד לי מהציון במבחן, תמיד כשאני מבקש לצאת, אינך נותן לי... אזי אפשר לעבוד אתו. אדרבא, הרב אומר לעצמו: הוא פונה אלי, כי הוא חפץ באהבתי. נהפוך אותו ממתלונן למרוצה. זה לא אמור לקחת זמן רב...

כשיש לפלוני בעיה אתך, סימן שחסר לו דבר מה. אם אינך פונה אליו, אם אינך פועל לפי הדרכתו של רבינו המחבר - לעולם לא יפסיק להתנגד אליך. הלא זה

בימינו מתמודדים מאוד עם נושא השידוכים, ובכן, נאמר בשביל המשל: יש את השידוכים הקלים בתוך הקהילה שנסגרים חיש מהר, ואז מגיעים אל הקשים יותר, לא מפני שהם פחות חשובים, אלא משום שהם יותר מורכבים. אכן בעבר היה יותר קל לשדך אותם, אך כיום, אנשים פוחדים מקהילות אחרות. האדם יוצא מנקודת הנחה: הללו רשעים הם, הללו הם מהרסי הדת, הללו אין להם שכל. וכיון שכן, אין לו לאן לפנות. ברור שיש עוד אלפי סיבות אחרות. אנו מתכוונים רק אל הרעיון.

הרעיון הוא כזה: אדרבה, בא נעבוד ביחד וייתב לנו. לי יש עסק, לך יש עסק. אשלח לך קונים. אני לא יכול לתת שירות לכל העולם. הפלא ופלא. אני רוצה שתצליח. מצד חכמת חיים אני רוצה שתצליח. אף זה מסוגיית משפיע ומקבל.

נסביר שוב: מדוע אצל איש ואשה זה מתחיל ב'כנגדו' ונעשה 'עזר'? הסיבה היא כי האשה שהקב"ה מעמיד לצדו של האיש, **מכריחה אותו להכניע את עצמו אל האמת, לסלק את רצונותיו, ולהתאמץ לחשוב איך יוכל ליישב את הסתירה בין רצונותיו ובין רצונותיה, ואיך יוכל להמשיך לעבוד את ה' באופן שהיא ג"כ תהיה מרוצה, וכך הוא עולה ועלה ביראת ה', ובמקביל לכך היא מקבלת את צרכיה, וכיון שהיא מקבלת את צרכיה, היא נעשית לו עזר גדול.** ה'כנגדו' הוא כל עוד לא קלט כיצד לעבוד את ה' באופן המדויק ביותר.

טוב מאוד זה יצר הרע

מזה נגיע גם אל יצרו של אדם. 'טוב מאוד' - זה יצר הרע. מדוע יש לו לאדם רצונות אחרים? הסיבה היא **כי עדיין אינו עובד את ה' באופן מדויק ולכן יש אצלו**

טובה או כסף או תפילות. וכשאתה באמת
נותן לו מה שהוא צריך לקבל ממך, הוא
נהפך לך מאויב לאוהב.

נקודה חשובה לסיום: לפי הסדר שקבע
הקב"ה, כשהאדם עובד עבודה זו בתוכו עם
יצרו, זה משפיע על האויבים האחרים שיש
לו. עד כדי כך שבביאור הרלב"ג על הפסוק
הנ"ל כתב שכך הוא גם לגבי ספיקותיו של
האדם. ספיקותיו של אדם נובעים מכך שיש
אצלו צד נכון וצד שאינו נכון, ואם יילחם
עם יצרו ויתכוון רק אל ה' ויסיר את
פניותיו, הצד השני יפול, כי הוא נקלע
למצב זה רק כדי להשלים את עצמו. דבר
עמוק ורחב הוא ונמשיך לעסוק בו בס"ד.

כל-כך פשוט. תחייך אליו, תחמיא לו,
ותראה שהכל מסתדר.

הנקודה העיקרית היא שפלוני בעצם
צריך לקבל ממך. אכן זהו ביאור יותר עמוק
בדברי רבינו המחבר: יגמול להם חסד
ויעשה להם כל מה שיוכל לעשותם מן
הטוב. אם פלוני רב אתך, פירושו של דבר
שהוא צריך להיות ה'מקבל' שלך. אלמלא
כן, לא היית מכיר אותו בכלל. האם אתה
מכיר את היהודים בברזיל? אינך מכיר
אותם. אם אינך מכיר אותם, כנראה אינם
ה'מקבלים' שלך (בינתיים). אם אתה מכיר
את פלוני משום איזו סיבה שהיא, סימן
הוא שהוא צריך לקבל ממך טובה או מילה

לזכות

החתן שלמה יצחק בן בריינא מלכה
והכלה חיה בילא בת גנעשא
נדבת אבי החתן
הר"ר מענדל קלאנסברויין הי"ו

יום רביעי פרשת חוקת ו' תמוז תשפ"ה

האדם נמדד לפי מחשבותיו והרגשיו - לטב ולמוטב

הרהורי עבירה קשין מעבירה

כשרואים מהי השקפת התורה על חטאיהם של גדולי העולם, כשמעיינים, בדרך משל, בדברי הראשונים בפרשה זו בענין חטאו של משה רבינו שהכה בסלע, אנו רואים שטעות קטנה במחשבה או ברגש הלב, כגון של חסרון אמונה, נחשב לו לאדם כדבר החמור ביותר. הקב"ה אומר למשה: לא תיכנס לארץ ישראל, אלא תמות מחוצה לה. מדוע? כי טעית במחשבתך בדקה מן הדקה.

אמנם לאנשים פשוטים כערכנו, זה נשמע מאוד רחוק, ולא נראה לנו שיתכן דבר כזה שידרשו מן האדם שכל מחשבה וכל רגש יהיה מאה אחוז כהוגן. אך כשמעיינים מעט בפסוקים ובדברי חז"ל, רואים שהקב"ה אכן דורש מן האדם שמחשבותיו ורגשותיו, יהיו כראוי וכהוגן, ואם אינם מאה אחוז כהוגן, זה נחשב אצלו כעבירה. 'ולא תתורו אחרי לבבכם'. לאו מפורש הוא. אם אתה מבין ש'לא תתורו אחרי עיניכם' הוא לאו דאורייתא, תבין שגם 'לא תתורו אחרי לבבכם' הוא לאו דאורייתא. אכן כן, זו עבירה חמורה דאורייתא.

זה כולל בוודאי כל הסוגיא של הרהורי עבירה, וכפי שהרמב"ם מסביר במורה

נבוכים (ח"ג פ"ח) שמפני כך הרהורי עבירה קשין מעבירה, כי המחשבה היא חלק יותר גבוה של האדם. בלשונו: "כבר ידעת אמרם (יומא כט, א) הרהורי עבירה קשין מעבירה, ולי בפירושו פירוש נפלא מאד, והוא שהאדם כשימרה אמנם ימרה מצד המקרים הנמשכים אחר החומר שלו כמו שביארתי, שהאדם לא יעשה מרי רק בבהמיותו, אבל המחשבה היא מסגולות האדם הנמשכים אחר צורתו, וכשיחשוב במרי ובעבירה, ימרה בנכבד שבשני חלקיו, ואין חטא מי שעבר והעביד עבד סכל כחטא מי שהעביד בן חורין חשוב".

עולם הפוך ראיתי

אכן הבנת הדבר הזה אינה בהירה אצלנו. העוה"ז אינו עובד כל-כך עם הכלל הזה. בדרך כלל אם עשית - עשית, אם לא עשית - לא עשית. ואם לא די בכך, אף בקיום המצוות זה כך. אפילו תחשוב ותתלהב במצוות לולב ואתרוג, אם לא נטלת לולב ואתרוג בפועל, לא קיימת את המצוה. הא לך שהאדם חי בעולם שהמעשה בו חשוב ביותר, בעוד שמירת המחשבה עשויה רק לבעלי מדרגה, כל אחד לפי מדרגתו. אך כאמור, בהשקפת התורה אינו כן, וצריכים באמת לברר מה קורה כאן.

מעשיות למוח וללב ג"כ. התורה אמרה לנו די ברור: את זה צריך לעשות ואת זה צריך לעשות. ואם האדם נשאר יבש וטכני, אין הוא מצייט לשולחן ערוך. **בשולחן ערוך** כתוב איך האדם צריך להתכונן לתפילה. הסתכל בטור שו"ע. **בשו"ע** כתוב 'שיותי ה' לנגדי תמיד', ובפסוק נאמר 'מה ה' אלוֹקִיךָ שואל מעמך כי אם ליראה ולאהבה'. התורה נתנה לנו מצוות מפורשות, אשר חלקן מיועדות לכלי המעשה שלנו, וחלקן מיועדות למוחנו ולבנו. ואם האדם אינו מקיים את המיועדות לאלה או לאלה, הוא עובר על מצוות דאורייתא. ובכן, אין זה כאילו יש כאן מצוות מעשיות של השו"ע וההרגשים של האדם. אין הדבר כן. הכל מפורש בתורה, הכל מוגדר היטב שזה המצוה. וכפי שיש 'לא תתורו אחרי עיניכם', כך יש 'לא תתורו אחרי לבבכם'. מסודר מאוד. את זה צריך האדם לחשוב, את זה לא.

השאלה בעינה עומדת

אך במה שנוגע לתחילת עלייתו של האדם, צריך עדיין לברר מה נחשב לפגם יותר גדול אצל האדם, האם כשחשב לא נכון או כשפעל לא נכון? נחזור שוב כדי שלא נטעה. כשהאדם שואל מה יש לו לעשות, התשובה היא: תפתח חומש, תעיין בכל הראשונים בכל מקום בחומש, ותראה שעליך לעבוד על כלי המעשה ובאותו זמן על מוחך ולבך, כי כולן מצוות דאורייתא. ואם תשאל ממה להתחיל, התשובה היא **שמתחילים קצת משניהם**. מתחילים **לדעת שיש אלוֹקִים בעולם, ומתחילים לשמור ולקיים את מצוותיו**, וכך מתקדמים בשניהם בו-זמנית. האדם צריך לעשות הכל, אם כי בוודאי לפעמים האדם צריך להתחיל מהמקום שיותר קל לו, וזה מה שיביא לו את הכל. הוי אומר: לא תמיד התשובה על השאלה מהיכן להתחיל שווה, אבל

שוב, הנושא הוא כזה: מעמידים על השולחן מחשבות ועשיות לגבי עבודת ה' של האדם ושואלים: מה קובע יותר את מצב האדם? מתי אומרים על האדם שהוא יותר מסודר בתורה ובמצוות, ומתי אומרים על האדם שאינו מסודר כל-כך? הנה האדם יכול למצוא בזה סתירה, ולהתבלבל מזה. אמנם אם אין האדם חושב, אין לו שום סתירה, אבל אם אינו חושב, אין לו את התועלת שהוא יכול לקבל מזה בעבודת ה'. ובכן, אם הוא חושב, הוא יכול למצוא בזה סתירה, מה יותר חשוב אצל הקב"ה? הוא ימצא סתירה במצוות דאורייתא, הוא ימצא סתירה בהשקפה, הוא ימצא סתירה במאמרי חז"ל. מצד אחד, יראה שמי שיש לו רגש חזק מאוד לשבת ולבו נמש מרוב מתיקות טעם השבת, אבל אינו מקיים את הלכות השבת, מתחייב כרת וסקילה, ומי ששומר את השבת ככתוב בשו"ע, אף שהוא יבש כעץ, אינו מתחייב לא סקילה ולא כרת. מצד שני, ישמע שאומרים שהעיקר הוא האש הפנימית, קרבת האלוֹקִים, כי מי שאין לו אהבה והרגשים להקב"ה, הוא אדם טכני שאין בו כלום. אכן אנו בעצמנו עלולים להתבלבל, ואם חסר בהסברה - חסר בהבנה. זהו הנושא כאן. וכאמור, אנו מוצאים את הנושא גם כאן, כשהקב"ה אומר למשה שלא ייכנס לארץ ישראל בגלל שפגם במחשבתו לפי מדרגתו, כי מזה רואים איזה מקום תופסת המחשבה.

אלו ואלו דברי אלוֹקִים חיים

ובכן, ראשית כל, הסתירה אינה כה גדולה, כי בשו"ע כתב גם מה לחשוב, ואם כן, אין לטעות שיש שתי מיני יהדות, יהדות טכנית ויש גם יהדות אחרת, יותר פנימית. לא נכון. **אותה תורה שאומרת שאסור לחלל שבת, אומרת גם 'ואהבת את ה' אלוֹקִיךָ בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך'**. הרי שהתורה נתנה לנו מצוות

אינו יכול להאמין שזה מה שקרה אתו, **והוא חוזר בתשובה שלימה, כשעל הדרך, הגאווה נעלמת, ונמצא שיצא עם רווח.** כעין יסוד זה נמסר גם מפי הרה"ק מקאריץ זיע"א על-ידי תלמידו הרה"ק רבי רפאל **מבערשיד זיע"א.**

נאמר שוב כדי שנבין בדיוק כיצד הדבר פועל: מי שנמצא במדרגה גבוהה - אף שאינו צדיק גמור, אבל הוא עומד במקום הרבה יותר גבוה משהיה בעבר ועובד את ה' - עלול ללקות בגאווה, והגאווה היא **בעיה גדולה מאוד** בשבילו ומזיקה לו באופן נורא, **עד כדי כך שזה שהקב"ה יזמין לו להכשילו בדבר נורא, באופן שיוזעזע כל כולו, ואז יחזור בתשובה גם על הגאווה.** הקב"ה יודע שאין דרך יותר קלה מזו. אם יש לך דרך אחרת - בבקשה. אבל אם אין לך, והלא צריך להסיר את הגאווה מן השורש, לא סתם לומר נטפל בזה - זוהי הדרך...

כחולה שמקבל טיפול מציל חיים

יסוד זה מסביר הרבה דברים, אבל כיון שאנו מבינים **שה'חובת הלבבות'** אומר שהגאווה שיש לך, היא בעיה יותר גדולה בשבילך, כי במוח שלך יש קלקול. זה כאילו המחלה הידועה מקננת לך במוח. ואני חייב לטפל בה. ואף שבדרך ינשור לך השער - בסדר, אבל אני מציל לך את החיים. בוודאי, זה כואב ולא נעים, אבל אני מציל לך את החיים ותוכל לחיות מעתה באריכות ימים ושנים.

אף אחד לא יטען: אני לא מבין, הרופא רק מחמיר את מצבו. כשהוא פנה לבית החולים ועשה צילומים פנימיים, הוא לא היה נראה כל-כך חולה, ומאז שהתחילו לטפל בו, יש לך מושג איך הוא נראה? אני חושב שהרופא רק מחמיר את המצב. פחד

האחריות על האדם לקיים היא על שתיהן שוה בשוה, כי הכל אותה תורה.

אך אנו מדברים על מי שנכשל וחטא, מה נחשב כפגם יותר גדול? ועל זה נאמר שעליך להבין שהרהורי העבירה שלך הם בעיה יותר גדולה ממעשה עבירה, כי כאן נפגמה המחשבה, וכאן נפגמה היד. והרי זה כאילו שני בני אדם נפצעו, זה נפצע בידו, וזה נפצע במוחו, מי יותר מסוכן? ברור שזה שנפצע במוחו. נשאל כך: מה יותר נחוץ לאדם? ברור שהאדם צריך הכל, כי אם אין לו הכל, הוא בעל מום. אבל אם אין מוחו פועל כשורה, הוא בבעיה הרבה יותר גדולה. זהו מאמר **חז"ל** הרהורי עבירה קשין מעבירה.

מן השמים מפילים את הצדיק

כעת נלמד מדברי **הפרי הארץ'** ומדברי **ה'מכתב מאלהו'** שמוסיף על כך, ומשם נתקדם הלאה. **ה'מכתב מאלהו'** מביא מדברי **ה'חובת הלבבות'** **שצדיק גמור שמרגיש קצת גאווה בצדקתו, זה מזיק לו יותר מכל עבירותיו של בעל התשובה.** עוד פעם: הנזק שיש לו לצדיק מהגאווה שמעורבת לו בעבודתו שהוא עובד במשך עשרים וארבע שעות ביום, יותר חמור מהנזק שיש לו לאותו בעל תשובה המגיע עם חבילות חבילות של עבירות ודרכו עדיין ארוכה.

מבאר ה'מכתב מאלהו' שזהו הביאור בדברי **הפרי הארץ'** בפרשת כי תשא, שם כתב לבאר מאמר **חז"ל** שלא היו ראויים ישראל למעשה העגל ולא היה דוד ראוי למעשה בת שבע, אך הקב"ה הזמין להם את המכשול, כדי להורות תשובה. הוא מבאר שהיה להם פגם דקה מן הדקה של גאווה, ואחת מהדרכים שהקב"ה מטפל במי שנמצא בדרגה של צדיק גמור (בדומה לדוד המלך ובדומה לבני ישראל מיד לאחר מתן תורה) **ויש לו גאווה, שהוא מגלגל אותו מכל המדרגות,** ביזי בזיונות, עד שהוא עצמו

ואם היא מחשבה פסולה, היא מושכת אותו כלפי מטה יותר ממעשה, נשאלת שאלה גדולה: אחת מהסיבות שקשה לנו לקבל זאת... האמת שיש סיבה יותר פשוטה, כי את המחשבה אין רואים ואין מקבלים עליה כבוד, ואין האדם יכול למדוד את עצמו לפי המחשבה כי יותר עלומה... אבל יש סיבה יותר עמוקה, והיא שהקב"ה עשה דבר פלא **שאין לו לאדם שליטה כל כך על מחשבתו. וצריך להתבונן בזה עכשיו.** זה נורא נוראות. הוא יכול אח"כ להחליט להפסיק, אבל אנו מדברים על מחשבה קטנה של גאווה. הוא רוצה לטפוח לעצמו על הגב, הוא רוצה להראות את עצמו... כן לגבי כל מחשבה שאינה ראויה, כגון מחשבה של התכבדות בקלון חבריו, מחשבה של הרהורי ע"ז והרהורי עריות. עולם שלם של מחשבות. **המחשבה חודרת בלי שהאדם יפתח לה את הדלת.**

השאלה היא כזו: לכאורה אם הקב"ה דורש מן האדם שיחשוב בדרך הישרה ולא יחשוב מחשבות של 'כוחי ועוצם ידי' אחרי שראה הצלחה, היה צריך ליתן לו את השליטה על זה. לא לתת לאדם שליטה, נותנת לו את ההבנה בתת ההכרה האומרת: כשזה הולך - זה הולך, כשזה לא הולך - זה מה שיש. כשהוא הולך ברחוב וכועס על מישהו ונותן לו שתי סטירות, אין הוא אומר אח"כ לעצמו: תשמע! לפעמים הולך לי, לפעמים לא הולך לי. לא הייתי במצב רוח טוב כל-כך, אני לא אשם. הוא לא אומר לעצמו כך, אך הוא אומר לעצמו: דבר כזה אסור לו שיקרה בשום מצב. כי הוא מרגיש שהוא לוקח את ידו ועושה בו מעשה שכל מי שכבר הגיע לכלל דעת יודע שלא עושים אותו בשום מצב. שונה הדבר לגבי המחשבה, כי שם אין האדם מתכנן מצדו לחשוב מחשבה של גאווה, כאילו היה אומר לעצמו: אני לא יכול להתאפק, אחטא

פחדים איך הוא נראה. אף אחד לא אומר את זה. ואף שהבעיה היתה בפנים ועכשיו היא בחוץ, כל אחד מבין שהבעיה שבפנים היתה סכנת חיים, והבעיה שמבחוץ, הגם שהיא קשה, כי כואב לו והוא מקיא, היא לא מסוכנת כל-כך, ולהיפך, כך חייו ניצולים.

את ההבנה הזו צריך האדם להבין כשהוא באמצע התעלות. אם אין האדם התעלות, כלומר, לא קורה אצלו כלום... הוא מסיח דעת מכל היהדות. הוא עסוק מדי בדברים של הכל... אין זה נוגע אצלו כל-כך, אתה יודע למה? כי שום דבר אינו עובד אצלו, לא מוחו ולבו ולא ידיו. דבר ראשון צריך להביא אותו לבית חולים. אבל אם האדם באמצע העבודה ומבין היטב שעליו להתקדם לאט בכל דבר, בלימוד התורה, בתפילה, בסור מרע, ורואה שהוא באמת מתקדם, הוא צריך שתהיה לו הבנה זו. נדגיש שוב: לא שיותר ח"ו על אחד מאלה, אלא **יבין שהבעיה שיש לו במוח, היא בעיה יותר קשה בעיני ה'.** ולכן אם אתה מוצא את עצמך במציאות כזו, אם אתה מוצא את עצמך שהתגלגלת מכל המדרגות, ואתה נמצא עם תהלים ביד ועיניך דומעות ולבך זועק: אפס אפסים אני, להיכן אני פונה מכאן? - תבין את הדבר הזה, **תבין שהקב"ה מנהיג באופן זה.**

כנזכר, כך הוא מפורש בשם הרה"ק מקארין זיע"א **שאם האדם לקוי בגאווה, מפילים אותו מן השמים בעיני קדושה,** באופן שהוא צריך לבטל את עצמו לגמרי ולחזור בתשובה, וכשהוא חוזר בתשובה, הוא חוזר בתשובה גם על הגאווה, ומעתה אפשר כבר לדבר אתו.

המחשבה מתעתעת באדם

כעת נתקדם בעוד צעד. אם אנו מבינים שמחשבה מעלה את האדם יותר ממעשה,

מה גם שבעומק בעומק, הקב"ה מנהל אותו גם אז, אבל עכ"פ שם נמצא החידוש.

ובחזרה אל מוח האדם, היות שהאדם הוא עולם שלם... הוי אומר: בתוך האדם עצמו יש חלקים עמוקים, יותר קדושים ויותר גבוהים... נשמה, חלק א-לוה ממעל, דביקות... ואח"כ יש לו יצר הרע וגוף וכלי עשייה... מאוד מובן הוא שבחלקים האחרונים שלו, הוא מרגיש שהוא בעל הבית שלם, ובחלקים היותר עמוקים וגבוהים שנשארו יותר עלומים ולא נתגשמו כל-כך, הוא מרגיש שאין לו שליטה בהם. הדבר רק מוכיח על גבוהותם ומחזק את ההבנה שבחלק זה הוא עובד את ה' יותר חזק, עם ענוה ועם השתוקקות.

מה תאמר, סוף סוף איך אפשר להעניש אותי על המחשבה? הרי אין לי שליטה עליה! התשובה היא: על זה יש לנו את הכללים הישנים, והם שהאדם מתפלל לה' שישמור לו על מוחו, ומבין שאלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו. יותר מזה, בחלק הגורלי ביותר בעבודת ה', נתן הקב"ה לאדם את האופן הקל ביותר לזכור שהוא זקוק לעזרתו יתברך. אה, עכשיו זה כבר מתיישב על הדעת. עוד פעם: במקום שתסתכל על כך כאילו בחלק הגורלי ביותר בעבודת ה' אין לך שליטה, תבין שבחלק החשוב ביותר, הקל עליך הקב"ה לזכור שאלמלא הקב"ה בעזרו אינו יכול לו, כי אז יגדלו סיכוייך להצליח בו.

חוסר שליטה הוא המצב המושלם

נאמר באופן כזה: מה שמוחק צריך לחשוב הוא שאלמלא הקב"ה בעזרו אינו יכול לו, אך כדי שיחשוב כך, צריך האדם לזכור שאלמלא הקב"ה בעזרו אינו יכול לו. אם כן, זה ממש נפלא... אני רוצה להיות

ואשוב, טוב, אני חושב שאני מוצלח גדול. זה לא עובד ככה אף פעם, אלא המחשבה חודרת אצלו מאליה, ולכן ההבנה המשתרשת אצל האדם היא שזה מהדברים שצדיקים גדולים הולכים לטבול במקוה אחרי שנכשלים בהם.

חוסר שליטה מראה על אורגינליות

אך האמת אינה כן, כי דבר שהאדם יש לו פחות שליטה עליו, הוא יותר טבעי אצלו. הן האמת היא שהקב"ה הוא זה שמנהל אותנו ואת כל הבריאה כולה מתחילה ועד סוף. זה שהאדם יכול לקום ולהחליט לעשות עבירה בידו, זהו החלק הנמוך ביותר של הבריאה. האם אתה יכול לבחור לפעול נגד בורא כל עולמים? פלא הוא שענשה הקב"ה, כי רצה שתהיה לו לאדם בחירה כדי שלא תהיה נהמא דכיסופא. תורה שלימה יש להסביר שיתכן דבר כזה, ואין בעצם סתירה בין בחירה וידיעה, ואי אפשר להבין זאת. אבל זהו כאילו החלק האחרון. כלומר, יש בריאה שלימה שאומרת שירה להקב"ה. תפתח פרק שירה ותראה. כולם אומרים שירה ועובדים אותו, חוץ מהאדם כשקם באיחור.

הרי זה כאותו מלמד האומר: ברוך ה' יש לי שליטה על כל התלמידים, כולם מצייתים, כולם לומדים כמו שצריך, חוץ מילד אחד שמגיע מבית קשה ויושב בפינה, שהוא יכול לפעמים להכשיל אותי אני אומר לכולם לקום, והוא נשאר לשבת. אתו אני קצת מתמודד. הוא אמנם משתפר והולך, אבל הוא היחיד שאתו אני מתמודד...

זה שהאדם יכול להחליט לפעול נגד הבורא המחיהו, הוא חידוש עצום שברא הקב"ה, אבל הקב"ה שמלכותו מלכות כל עולמים, עד לתהום ארעא, ברא מציאות כזו, בין אם אנו מבינים אותו בין אם לא,

הוי אומר: כמה שהאדם חי במצב שהדרך שלו למדוד את עצמו האם הוא מתקדם בעבודת ה' - טכני מאוד... עשיתי עוד חברותא בצהריים, הוספתי עוד רבע שעה... הדברים האלה מאוד קדושים, אך כמה שהוא נמצא במקום זה, שבו זהו הקובע אם התקדם או לא, אזי אם הוא חטא באופן שכל אחד מבין שהוא חטא גמור, קשה לו מאוד להבין שאם יש לו הרהור תשובה עמוק, כאב עמוק, חרטה טבעית ואמיתית, זה תיקן את החטא, כי הוא מרגיש מה שכתוב ב**ש"ס** שאין מחשבה מוציאה מידי מעשה. אין הוא צריך לדעת לומדות בשביל זה. הוא מבין זאת כדבר פשוט. הוא מדמה זאת לילד שמגלים אותו מהמדרגות, מביישים אותו, סוטרים לו על פניו, וכעבור שתי דקות באים ושואלים אותו: אתה סולח לנו? ילד כזה יאמר לעצמו: נגיד שאתה מתכוון ברצינות, אבל אם עשית לי מאות נקודות בעייתיות, ועכשיו החזרתי לי אחת - אני סולח לך על אחת, ועדיין נותרו תשעים ותשע.

כל אחד חושב כך. לא צריך ללמוד לחשוב כך. אפילו ילד קטן מבין זאת. זה נמצא עמוק בתוך הנפש. אם אחד דיבר לשון הרע על מישהו ובגלל כן סילקוהו מעבודתו וביטלו לו שידוך. כעת הוא בא לבקש את סליחתו. מה פלוני אומר לו? - אני מבטיח לך שאני רוצה לסלוח לך, אבל האם אתה מוכן להחזיר לי את מה שלקחת ממני? אם תחזיר לי את מה שלקחת ממני, נוכל לדבר, אבל נכון לעכשיו מה עוזר לי שאתה מפייס אותי?

אם אתה מאמין שאתה יכול לקלקל

ובכן, האדם רואה שחטא ומבין את מצבו, אף שיש לו עכשיו מחשבה טהורה וחרטה - אין הוא מאמין בזה. מדוע יאמין בזה? אבל אם אתה משוכנע שכאשר אתה

במקום כזה. האם אני רוצה להרגיש שאני מסודר, שאני זוכר כל הזמן מה שצריך, או שאני מעדיף להרגיש בכל עת שאני זקוק לעזרתו יתברך... אני קם בבוקר ואני יודע שמחכים לי כל-כך הרבה דברים. האם באמת אוכל לחשוב כל היום כיהודי? - **רבונו של עולם! עזור לי שאוכל לחשוב כיהודי. נמצא שהמצב יותר טוב, יותר טבעי, יותר כמו שצריך להיות.**

בוודאי תובעים מן האדם גם **שיעשה פעולות שיעזרו למוחו לחשוב את המחשבות הנכונות.** אם ידבר כבעל גאווה - מן הסתם יחשוב כך; אם ישמור על דיבורו וירבה באמירת תהלים - זה ודאי ישפיע על מוחו לחשוב את המחשבות הנכונות. לשפר את העשיות והדיבורים ומראה העיניים, זה העבודה המוטלת עליו מצדו כדי לעשות אתערוותא דלתתא. **מצדך אתה משתדל להיות באוירה המסייעת למוח לחשוב נכונה, אבל אתה זוכר תוך כדי השתדליותיך שאתה זקוק לעזרתו יתברך.**

אמונה בכח התשובה על פי הנ"ל

ועל גבי כל זה, יש לנו חשבון פשוט ונפלא שמשמש כחיוזק גדול. איך אמר ה**רה"ק מברסלב** זיע"א? - אם אתה מאמין שאתה יכול לקלקל - תאמין שאתה יכול לתקן (ליקוטי מוהר"ן תניינא קיב). זה נכון גם מבחינה פרקטית, אך צריך להבין את החשבון. כמה שאתה מתחיל לקלוט שנחוץ עד מאוד שמוחך יחשוב את הדברים הנכונים ולא יחשוב את הדברים שאינם נכונים, ואם אינו מסודר, זה נחשב כפגם יותר גדול מחטא שעל ידי מעשה, תבין שאחרי שחטאת, בין על-ידי מעשה בין על-ידי מחשבה, **אם כעת אתה מבין מה שאתה צריך להבין, שוב טיפסת למעלה, והפעם יותר גבוה מכפי שהיית קודם לכן.**

כדי למכור צריך להאמין

כל אחד יודע שאפילו מצד חכמת חיים שאם הוא רוצה למכור משהו שהוא עצמו אינו מאמין בו, זה לא יעבוד. כך זה גם כשרוצים להתרים משהו בטלפון. אם אין האדם מאמין בדבר, לא יהיה קל לו לשכנע את פלוני. תחילה הוא צריך לשכנע את עצמו, ואז יוכל לשכנע אחרים. וכך זה בכל דבר. אכן הילדים קולטים זאת אצל הוריהם כל-כך מהר. האב אומר לבנו: אסור לדבר באמצע התפילה. אם הוא עצמו אינו מאמין בזה, בנו אינו קונה את זה. לא מפני שהבן רואה את אביו מדבר באמצע התפילה. הבן הרבה יותר מהיר מזה. הוא מריח מה אביו באמת חושב. אל תמכור לי לאקשן, בסדר? **אם אין האדם מחובר לדבר, אין לו אותו.** זהו שאמרו חז"ל שאחרי שהאדם לומד, התורה נעשית תורתו.

זה הכלל, **אם אינך מחובר לדבר על-ידי הבנה ועל-ידי אמונה בו, אינך יכול למסור אותו, ואף לעצמך אינך מקבל את התועלת ממנו.** קח למשל שימוש תלמידי חכמים. גדול שימושה יותר מלימודה. האדם יכול להיעשות עובד ה' על-ידי זה, בין על-ידי ההכנעה, בין על-ידי הלימוד מהצדיק, ועוד, אך השאלה היא האם אתה מחובר לדבר. כשיש לו לאדם אותה הכנעה, יוכל להשתמש בה גם מול תלמיד חכם הרבה יותר קטן, ותהיה לו אותה תועלת. **הוא מאמין בזה, ב'אמת' שבדבר. תשאל אותו למה, ותראה שהוא יודע בדיוק מה הוא רוצה.** אני יודע מה אני רוצה, אני אוהב את זה...

לגבי תשובה זה אותו דבר. אתה חייב לחזור ולהבין ולקלוט...

סיכומן של דברים

נסכם את חלקי השיעור, אשר כמה מהם היו עמוקים: הנושא הראשון היה שזה ברור

חושב נכון זה יותר חזק מכפי שאתה עושה נכון, אתה יכול להסתכל על זה הפוך. אמנם חטאת במעשה, וזה היה נורא ואיום, אבל **בשורה התחתונה - יצאת מרווח. אם תחשוב כך, זה רק יקדם אותך.** אכן צריך להבין זאת באמת. אם האדם מחפש סתם לרמות את עצמו ולהתחמק מן התשובה, השיעור כולו אינו בשבילו. אבל **כשהאדם קולט את העניין - הוא מבין שיש לו הזדמנות נפלאה לקום ולהתקדם יותר ויותר בעבודת ה'.** עדיין כואב לו, כי ככל שהאדם יותר קרוב אל ה', כך יותר קשה לו לחשוב על העוולה שעשה, אבל הוא יכול להבין את הרעיון של תשובה מאהבה. זו הפעם הראשונה שהוא קולט אותו. **עד כמה שהוא מבין שהקרבה אל ה' נמדדת לפי ההכנעה והביטול וההשתוקקות** (זה מה שבוודאי גורם לאדם גם לשמוע בקול ה' ולעשות ככל אשר מצווהו, אבל העיקר שהקב"ה שואל מהאדם הוא ליראה ולאהבה - מה ה' אלוֹקֵיך שואל מעמך כי אם ליראה ולאהבה), **אזי הוא יכול להאמין בתשובה.** וכמה שהאדם מאמין בתשובה, כך התשובה מועילה לו.

אחד מהדברים המונעים ממך את התשובה, הוא מה שאינך מאמין בה. אינך מחובר לאור התשובה, כי אתה בעצמך אינך מאמין למילה אחת שאתה מדבר, וכיון שכן, אין היא מועילה לך. לתשובה יש יכולת לתת לך להבין כמה אתה קרוב אל ה'. עוד פעם: התשובה פועלת על-ידי זה שאתה מבין שאתה עכשיו קרוב. אם אתה אומר: איני יודע, משהו אמר לי שצריך לומר שמתחרטים. נו-נו, אני מתחרט, בסדר? לא יודע, אומרים שכתוב בספרים שזה עובד, אשרי המאמין... אם ככה אתה אומר, זה בוודאי לא עובד לך, כי אינך שם. **אם אתה יכול לקלוט איך יתכן שאתה קרוב עכשיו - זה קרה.**

ולעשות נכון, הכל כדי שלא תיכשל במחשבתך, כי זוהי בחירתך - לעשות גדרים וסייגים סביבך.

ובעיקר הגענו לזה שחוסר השליטה של האדם במחשבתו, הוא העור שלו. הוא יותר טוב בשבילו, כי כך קל לו בהרבה לזכור שהוא זקוק לעזרתו יתברך. זהו הדבר הטוב ביותר בשביל האדם, כי זה מחזיק אותו במקום הנכון.

משם הסברנו שאם כן האדם מפתח בעצמו את היחס בין מעשה ומחשבה, כי הוא מבין שהמחשבה באמת מקרבת אותו יותר אל ה', וכשיש לו בה פגם, זו באמת בעיה גדולה מאוד. וברגע שהוא קולט זאת, הוא יותר קרוב לקלוט איך התשובה באמת מטפלת בבעיה. הוא מתחיל לקלוט איך יתכן שרגש עמוק של חרטה, הוא כזו תכלית, כזו פצצה, שעכשיו דברי ה'פרי הארץ' כבר לא כל-כך מחודשים אצלו. הוא מתחיל לקלוט שהוא במצב יותר טוב כשהוא באמת 'צוקלאפט', לא מתוך עצבות, אלא מתוך שהוא מבין כמה הוא זקוק לעזרתו יתברך. הוא מבין את בעיותיו, והוא מרגיש שהכל כדאי בשביל לתקן אותן.

העשייה מסייעת למחשבה

הוספה קטנה: המצוות מעשיות מסייעות לו לאדם שתהיינה לו המחשבות נכונות, אם הוא ניגש אליהן בגישה הנכונה. סיבת הדבר, כי מה הקושי של המחשבה? הקושי הוא שאין לו לאדם שליטה עליהן. ואף שזה מעלה, כפי שנתבאר, סוף סוף מדובר בקושי טכני. ובכן, אם האדם יושב וחושב, בדרך משל, על חסד ועל השתוקקות לה' ועל כך שלא כדאי לחטוא, עדיין אין לו במה להתפיס אותן. שפת המחשבה, היא השפה של העוה"ב, והאדם מחפש איך יוכל להחזיק

שהאדם צריך לציית לכל מה שכתוב בשו"ע, כולל המצוות שבמוח ושבלב, כי הם כולם נמנים על תרי"ג המצוות, אך כשאנו דנים מה נחשב אצל האדם לפגם יותר גדול, כשאנו דנים מה יותר קבוע את דרגת האדם, התשובה היא שהמחשבה היא קובע יותר גדול. זהו היסוד הראשון.

ולכן אדם רציני, צדיק גמור, וכן כל אחד לפי מדרגתו, אם יש לו גאווה, הרי זה מעכב יותר גדול מהבעיות הגדולות שיש לו לבעל התשובה. נסביר יותר: בעל התשובה הוא למעשה במסע של חיפוש, והכנעתו ותשוקתו וידיעתו שהוא כל-כך נמוך, חזקה כל-כך. בקצרה, הגם שהוא בא עם חבילות כבידות, הוא נמצא בכיוון הנכון. אך מי שיש לו דברים טובים לרוב, אבל כיוון חשיבתו הפוך, הוא עומד רחוק יותר.

משם עברנו אל היסוד הגדול של ה'פרי הארץ', שמפני כך הקב"ה לוקח את מי שהוא יודע שיש לו בעיה של גאווה ומכשילו בדברים נוראיים, הכל משום שבסוף יהיה לו טוב יותר, כי יחזור בתשובה על שני הדברים ויגיע לאן שצריך.

ועל זה אמרנו שאם אנו מבינים שהמחשבה היא קובע יותר גדול, נשאלת השאלה: מדוע אם כן הקב"ה לא נתן עליה שליטה? אמרנו שזה מה שגורם לנו לחשוב שהמחשבה פחות חשובה. והתשובה לכך, כי אדרבא, זה מראה על הדרגה הרוחנית של המחשבה, כי ככל שהדבר יותר רוחני, פחות רואים את האדם שולט עליו. המחשבה יותר קרובה אל האמת, כי רואים יותר ברור שהקב"ה מנהל אותה.

ובוודאי, החלק הפרקטי הוא שהאדם ייצור לעצמו סביבה שלא ייכשל במחשבתו. הוא מצווה "ולא תתורו אחרי לבבכם". תכניס את עצמך במצב לדבר נכון

עכשיו עם ההתאפקות? אדרבא, **כמה שאתה מבין שמוחך ולבך הם הנחוצים ביותר**, תבין שזוהי הדרך שתוכל לשלוט עליהם. אתה רוצה לשלוט עליהם, נכון? ככה תקבל עליהם שליטה, כשתשמע בקול ה', ותכניס את רגשותיך ומחשבותיך לתוך עשיותיך.

זהו הפירוש במה שאמר הוזה"ק (יתרו) ודיברו מזה כל הצדיקים שכל המצוות אינן אלא כדי להגיע אל האמונה, כי המצוות הן אלה שמעוררות בו באדם את ההרגשים הנכונים.

הדבר נוגע לכל אחד כפי מדרגתו, אך עכ"פ זה יכול לעזור לו לאדם להבין מה קורה אתו, ולהתקרב במשהו אל האמת, וכשהאדם מתקרב אל האמת, נעשה לו יותר קל בכל העניינים.

אותן. הדבר דומה לבלון הליום שקושרים אותו לחפץ המונח על הארץ כדי שלא יעוף לגמרי למעלה. **למצוה המעשית יש את היכולת לקשור את האדם אל המחשבות הנכונות.**

מדוע אמרו חז"ל שכל השומר שבת כהלכתו מכפרים לו על כל עוונותיו? הביאור הוא כזה: יש לך רגש נפלא להקב"ה? האם אתה יודע שתוך שתי דקות יהיה לך כבר רגש למשהו אחר? מה מחזיק אותך? התשובה היא כשאתה מציית להקב"ה ומכניס את הרגש שיש לך אליו בתוך העשייה.

יש לו לאדם רגש לחסד, והוא הולך ועושה מעשה חסד. וכן בענין שב ואל תעשה. יש לו לאדם רגש חזק להקב"ה והולך ומתאפק. יש לך מושג מה עשית

מדור שבת קודש

שיעור ע"ב

יום חמישי פרשת חוקת ז' תמוז תשפ"ה

שתיקת האדם מפייחה חיות בפעלו

ביום השביעי תשבות

לגלות דרך וגישה חדשה. אבל מה שנצרך לזה הוא שהאדם יעזוב את הכל ויחזיר את כוחותיו להקב"ה, וכך יוכל להגיע לאותה חיות חדשה, שהיא יותר ישרה ויותר אמון על דרך התורה.

הים חזר לתנאו הראשון

הנה בישמח משה פרשת בשלח מדבר בענינים אלה ממש, ובסוף דבריו הוא מבאר שזהו שבת, זהו מנוחת השבת, וזהו שלימות הבריאה. דבריו עולים על הפסוק: 'וישב הבוקר לפנות בוקר לאיתנו'. חז"ל פירשו על הפסוק שתנאי התנה הקב"ה עם הים שיבקע עצמו בשביל ישראל, והים קיים את התנאי, ואז חזר לתוקפו הראשון. והקשו כל המפרשים שלכאורה צריכה היתה התורה לכתוב שהים קיים את תנאו לפני כן, כשהפסוקים מספרים על קריעת הים, לא עכשיו כשהם מספרים על חזרת הים לתוקפו הראשון.

עוד שאל הישמח משה, שלכאורה חז"ל הוציאו את המילה מפשטה, כי הפירוש הפשוט של איתן הוא תוקף, וכשלומדים את הפסוק כפשוטו, לכאורה אין חסר בו פשט. הפשט הוא שהים לא עבד כהרגלו, שהרי נבקע ויכולים היו לעבור בין מימיו, ועכשיו הוא חזר לפעול בכל תוקפו. יש

בשיעור הקודם על שבת, דיברנו על כח השתיקה. הסברנו ששתיקה אין פירושה שהאדם סגור ואינו עושה כלום, אלא כח עצום הוא של התאפקות. הוא רוצה לדבר, אך מתאפק, וכשהוא מתאפק, הוא כאילו נמלך מחדש, ובוזה הוא מביא חיות חדשה לדיבורו. וכפי שהמושג הזה קיים בדיבור, כך הוא קיים בכל כוחותיו של האדם. ובשבת קודש צוה אותנו הקב"ה שנשבות. תפסיק לעשות, תפסיק לדבר בדברי חול, תחזור אל הקב"ה. וכשהאדם חוזר אל הקב"ה, הוא מכניס חיות חדשה בתוכו ובכל הבריאה כולה. הוא רואה את ימי המעשה הישנים במבט חדש. הוא נהנה שמגיעה השבת, כי הוא אומר לעצמו: כבר מייציתי את הדרך לחשוב על מצבי במשך השבוע שעבר. תן לי לעזוב, תן לי ללכת אל השבת, ובשבת תן לי לשיר ולהתחזק באמונה ובשמחה וזכירת ההשגחה הפרטית ובדביקות בה', וכך הוא חוזר אחרי שבת אל המצב כשהוא אדם חדש, וממילא יש לו חידושים, מוחו חושב אחרת, הוא נעשה פרה ורבה.

הבה לא נשכח. מחשבת האדם מגיע ממקום גבוה. הוא אין סוף. תמיד הוא יכול

כך. זה צועק כך, השני צועק כך. אינך יודע מה אתה עושה. אין זו דרך החיים הנורמלית... זו אינה דרך החיים הנורמלית... כך כל הזמן. בוודאי, כי הדרך הנכונה היא דרך האמצע. אין כאן שום מחלוקת, אלא שניהם משלימים זה את זה. וכך הוא לכל שאר הדברים.

אלו ואלו דברים אלוים חיים

מסביר ה'ישמח משה' שכאשר מגיעים לענין הפשט והדרש, זה תלוי רק כמה יסודי הבנת את הפשט. ככל שאתה מבינו יותר יסודי, אתה מבין שהדרש מוסיף הבנה מהצד השני. וכך הוא גם לגבי המושג אלו ואלו דברי אלוים חיים. שומעים לפעמים אדם אומר: זה באמת שנוי מחלוקת. היתה שיטה כזו ושיטה כזו ושיטה נוספת ועוד אחת... עוזב עם אלף השיטות שלך! ככל שאתה להוט לומר: לא פלוני ולא פלוני - אתה מגלה דעתך שאתה אחוז בשטחיות של הדבר. לכן כל-כך חשוב לך הדגל. אתה כל-כך עסוק ב'לא פלוני', ובכך שהיו שתי שיטות ולא החזיקו אצלנו בשיטה פלונית.

ככל שהאדם אחוז יותר יותר ביסוד ובשורש, אינו רואה מחלוקת גדולה. הוא מבין שבכל מקום נקטו בגדרים וסייגים אחרים, **הוא מבין שאפשר להתחיל מכיוון זה ואפשר להתחיל מהכיוון השני, אבל הכל מוביל אל הנקודה של ה' אחד ושמו אחד.** כל חלקי התורה הרי מתאחדים, כפי שאמרו חז"ל דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר. הרמז והדרש והפשט, בסוף נפגשים.

קיום התנאי מגלה על הקנין

אומר ה'ישמח משה': זה שכתוב שהים חזר לאיתנו, היינו לתוקפו, זהו ההשלמה לפירוש שקיים את התנאי ובקע את עצמו. תחילה נבאר את נקודת התשובה בעל פה,

מים, יש גלים, והם לוקחים את המצרים ומטביעים אותם. מדוע לקחו חז"ל את המילה לאיתנו והוציאו אותה מפשטותה?

הדרש יוצא מתוך הפשט

מבאר ה'ישמח משה' על פי הקדמה ידועה אצלו (ולואי שזכור אותה, כי היא נוגעת לנו לכל עת וזמן). כשחז"ל אומרים דרש, אין הם מוציאים את המקרא מידי פשוטו, אלא מעומק הפשט, יובן הדרש. דבר כל-כך יסודי הוא. אם אתה מבין את הפשט, לא מקופיא, אלא באופן עמוק ויסודי, אתה מבין את הדרש. **הדרש הוא תמיד הפירוש של הפשט,** כי בלי הדרש חסר בהבנת הפשט.

נסביר את היסוד: הרבה פעמים רואים שיש פירוש אחד פשוט, ויש דרך נוספת, וזה נשמע כאילו מדובר בפירוש שני, שלישי, רביעי, וחמישי... אך הקב"ה הוא אחד, ו'משפטי ה' אמת צדקו יחדיו'. כפי שיש לך שני אנשים שמבינים דבר באופן שונה זה מזה, זה אומר בכה וזה אומר בכה, והם מתווכחים זה עם זה, **אם יגיעו למקום שאין בו נגיעות כלל, אם יגיעו אל הדעת הטהורה, יראו שהם משלימים זה את זה.** הרמב"ם מדבר על דרך הממוצע לגבי כסף. אפשר להיות רחב בכסף, אפשר להיות מצומצם בכסף. שניהם הם קצוות. תכונה היא. זה לא תלוי בכמות הכסף שיש לו לאדם. הן רואים זאת בחוש. **הרמב"ם** אומר זאת הן **בהקדמתו** לפרקי אבות והן על **המשנה** איזוהי דרך שיבור לו האדם, כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם. הוא מסביר שמדובר בתכונת נפש, ואומר שתכונת נפש של פזרנות אינה טובה, ותכונת נפש של כילות, כלומר, לחיות בדקדוקי עניות ולהקפיד על כל פרט, אף היא אינה טובה.

רואים זאת תמיד, אם זה אצל איש ואשה, אם זה לגבי שותפות בבנין. תמיד זה

וחזר לכוחותיו. פעמים שזה קורה עם כוחות הגוף, פעמים עם המוח... לא הייתי כאן. ברוך השם, כבר חזרתי... הוא היה טרוד עם טרדות לרוב. אבל שאר נברא, יש אצלו כן או לא בלבד. אין אצלו אף פעם שהוא נחלש קצת. אכן לפי האמור זה מובן.

נסביר קצת יותר הגם שאינו כתוב בפירוש בפנים: הנה **מה קובע את החוזק והחלישות של הנברא? - עד כמה הוא עושה את תפקידו באופן פנימי.** הוי אומר: כשאתה רואה אדם שמוחו אינו במקום - אתה רואה את כל גופו, אבל פנימיותו חלוש. אפילו כשהאדם חולה בחולי הגוף וקשה לו ללכת על רגליו - אתה רואה אדם שלם כאן, אבל אין לו את הכוחות. פנימיותו נחלשה.

כך נברא אשר מבחוץ הוא נראה נפלא... המים מקוים, יש מצב, אבל **התכלית שהוא צריך לעשות היא שיהיה משועבד לציווי הבורא ושיהיה בטל במאה אחוז, ובין רגע ישתנה לעשות להיפך.** זהו הפנימיות של הדבר. אתה יכול לראות זאת רק כשהנברא יכול פעם כן פעם לא. ואז מתברר שכל מה שהים עושה הוא מחמת ציווי הבורא. זהו הפירוש לאיתנו. זהו החוזק של הים.

שבירת הטבע היא חיות

אומר הישמח משה': **"שבירת הטבע הוא החיות של הטבע"**. אם אתה מבין את היסוד הנ"ל, אתה יכול להתקדם אתו הלאה, שכאשר יש לו לאדם טבע ומשברו, הוא מכניס חיות לטבע. עכשיו הטבע מחובר לשורש וזהו חיותו. "על דרך משל, **אם שובר השינה לכבודו יתברך שמו**"... האדם קם לסליחות לפנות בוקר. הוא עייף מאוד, אבל קם. כשהוא שובר את השינה... **"גם מה שישן יש לו חיות, כיון שכוח ההוא מבטל עצמו בעת האפשרי לו"**. וזהו

ואז נלמד יותר בהרחבה בפנים. הישמח משה' אומר: נניח שהאדם עושה קנין על תנאי. הרי את מקודשת לי על מנת שיתן לה מאתיים זוז, כשהתנאי מתקיים - הקנין נשלם. כשהקב"ה ברא את הים, אמר לו: תפקידך אינו להיות כאן. אתה נמצא כאן כי רוח סערה עושה דברו. **כל זמן שהים נמצא כאן, זה שהוא צריך להיות בצורה כזו הוא משום שזהו הציווי של הקב"ה.** בעצם זה אופן שהבריאה יכולה לעבוד את הבורא שהוא נמצא במקום זה. נו, מתי מתברר האם הים נמצא שם משום שכבר התרגל, משום שהוא אוהב להיות שם, משום שזוהי תכונת המים להיות במקום אחד, או שהוא נמצא שם משום שהוא מצייתי? - **כשהוא פועל עכשיו היפך הרגלו, מחמת ציווי ה'. התנאי מוכיח על פנימיות הדבר.** אני יודע שאתה מסכים להיות כאן, אבל אני רוצה שתהיה כאן מתוך שאתה עסוק בלציית לי, לא משום שאתה אוהב את מקומך. מתי זה מתגלה? כשהוא מצטווה לעשות הפוך. **כשהוא פועל הפוך, אז מתברר שגם כשהוא נמצא כהרגלו, אין זה אלא ביטוי של עשיית רצון ה'.**

ובכן, **אז כשהים גמר להיות כמו שהיה, נבקע וחזר, אז ראו את תוקפו.** אם אתה יכול לקיים תנאים הלך ושוב, זהו תוקפך. **החוזק והשלימות של הבריאה, עכשיו נשלמו,** כי עכשיו ראיתי שהוא מקיים את תפקידו. עד כה לא ידעתי שהוא מקיים את תפקידו אע"פ שהוא היה פה כבר עשרים שנה. זהו בקצרה העבודת ה' של כל אחד.

חוזקו ותקפו של נברא

הוא אומר דבר מעניין: לכאורה צריך להבין מה מתאים כאן לדבר על חוזק, וכי נחסר כוחו על-ידי חולי כאדם שנחלש?! הא תינח האדם שלפעמים הוא חלש, פעמים הוא חזק, כי אצלו אפשר לומר הוא התחזק

שאין לו אף פעם צורך להתאפק. אמנם כן, יהודי הוא יהודי. ה"ישמח משה" אומר בהמשך שכאשר היהודי מתענה ביו"כ, זה נותן לו חיות לכל השנה. הוא מבאר ש'מערב עד ערב' כוונתו מערב יו"כ זה עד ערב יו"כ הבא. אכן ליהודי יהיה תמיד משהו מזה. אבל אם אין יוצא לך אף פעם לשבור את כוח אכילתך, נמצא שכל אכילתך מנותקת מחיות רוחנית, והרי היא מפריעה לך הרבה בעבודת ה', כי אף פעם אינך אומר לעצמך 'לא'. אין האדם קולט מדוע הוא מגושם. אכן הוא מגושם מחמת עצם זה שאף פעם אין יוצא לו להתאפק, ובכך להוכיח שהוא אוכל מפני שהוא מציית ומפני שהקב"ה אומר: עכשיו כן. שוב פעם, יתכן לפעמים שיהיה לו נסיון של בשר וחלב, כגון לשתות קפה תוך שש שעות, אבל הוא צריך לשים לב לנקודה זו.

ילד שאינו שומע 'לא'

אין זה שונה מנושא החינוך. הן אנו זקוקים לחנך את עצמנו. תאר לך שההורים נותנים לילד ככל העולה על דל שפתיו. אף פעם אין אומרים לו 'לא'. המושג 'לא' אינו קיים אצלם. קח את זה כדוגמא. מדוע רואים שילד כזה אינו מציית להוריו? הן הייתי כל-כך טוב בשבילו, נתתי לו הכל, הקרבתי לו את עצמי, מה לא נתתי לו? ועכשיו הוא פועל נגדי?! הייתי האב הטוב ביותר...

את התשובה אפשר לומר בכמה אופנים, אך לענייננו התשובה מאוד פשוטה, כי אם תמיד אמרת לו 'כן', מעולם לא היתה לו הזדמנות לציית. מה פירוש? כשהוא היה צעיר, תמיד היה מציית לי!!! - לא! אף פעם הוא לא ציית... כשהיה צעיר לא היו לי בעיות אתו, הוא היה כל-כך חמוד, כל-כך צייתן.... - לא! הוא לא היה צייתן. אסביר לך: אם לא נוצר אף פעם חיכוך בין רצונו

הפירוש אצל דוד המלך שלא היה לו כח המיתה, כי שבר את כח השינה. **"וכן אם מתענה לכבודו, כל מה שאוכל יש בו חיות, כי שהכוח ההוא מבטל עצמו בעת התענית לכבודו יתברך שמו".**

אכן לפי מה שראינו לגבי הים, אנו יכולים להבין היטב דברי ה"ישמח משה" כאן. אם האדם מתאפק מלאכול איזה דבר בגלל שהקב"ה אוסר לאכול, **מתברר שכאשר הוא אוכל דבר המותר, הוא מציית להקב"ה.** יש אמנם הרבה מדרגות בזה, אבל תחשוב על זה. אם אתה אומר עכשיו לא, מדוע עכשיו לא? כי עכשיו הקב"ה אינו מרשה. נמצא שכאשר אתה אוכל, הרי זה מפני שהקב"ה מרשה. **ככל שאתה יכול לתרגל 'כן' ו'לא' עם התכונה מחמת רצון ה', מתגלה ממילא שכאשר 'כן', זה מפני שהקב"ה מרשה לך.**

האב נכנס ושואל: מי הרשה לקחת מהשתייה המתוקה? קנינו אותה לשבת! והילד אומר: אמא הרשתה לי. מיד הוא נח מרוגזו. אה, שאלת את אמא והיא נתנה לך רשות? מצוין. מתברר שהוא כן כנוע. הוא חשב שלא, אבל אם הוא מבקש רשות, וכשאין מרשים לו, אינו עושה, סימן הוא שהכוח הדוחפו במוחו הוא זה, אם בדרך זו אם בדרך זו. אבל אם אף פעם אינו מנצל את חלק ה'לא' - אין זה מפני שהקב"ה מצוה, רק מפני שהוא אוהב לעשות, ואם כן אין זה יונק מהקב"ה, כי אינו עושה אותו אף פעם מחמת ציווי ה'.

הנסיון של דוד השפע

דוגמא לדבר: הקב"ה סיבב בדור הזה שאף שהיוקר יאמיר ובני האדם יחיו בלחץ כספי גדול, עדיין יהיה ביכולת להשיג הכל באופן המותר. אם האדם חי באזור חרדי, הוא יכול להיכנס לחנויות ולקנות לעצמו ככל העולה על דמיונו ועוד. זאת אומרת

כעת יותר קל לנו להבין מה **שה' חובת**
הלכות כתוב בשער עבודת האלוקים **שכל**
מה שהאדם עושה, הוא או מצוה או
עבירה. לא כפי שאנו רגילים לחשוב שרוב
דברים הם רשות. האדם חושב שרוב דברים
הוא עושה בגלל שהוא צריך לעשותם
מחמת אחריותו, ואז יש מצוות לקיים
וזהירות מן העבירות. לא כן הדבר, אלא
הכל הם מצוות ועבירות. הביאור על פי
היסוד האמור הוא, כי **אם אתה חושב כל**
הזמן מה לא ומתי לא, הרי זה מכניס חיות
במה שאתה עושה, ומוכיח על כל מה
שאתה עושה, שאינך עושה אלא מפני
שהקב"ה מרשה. זה מה שנקרא ציות. זהו
היסוד של ה'שמח משה', זהו היסוד של
המים שחזרו לאיתנם, כפי **שה'אור החיים'**
הק' אומר שלכל לומדי התורה הדבוקים
בה', הם חייבים לזוז הצדה, ומדברי ה'שמח
משה' אנו למדים **שזה מה שתמיד יגלה**
שכאשר הם כן נמצאים במקומם, אין זה
אלא מחמת ציווי הקב"ה.

תנאי זה אינו מילתא אחריתא

האמת היא, שבדברי ה'שמח משה'
מרומו שיש עוד שאלה שמתיישבת בכך.
לכאורה יש לשאול היכן התנה הקב"ה עם
הים. חז"ל אומרים שחזר לתנאו הראשון
שייבקע לבני ישראל. היכן? היכן כתוב
בפסוק? היכן כתוב במדרש או ברש"י
שהקב"ה התנה כזאת עם הים. אילו היה
התנאי מופיע בפרשת בראשית, היה זה
מסתדר כל-כך יפה בפרשת בשלח... המלמד
אומר לילדים: אתם זוכרים שבפרשת
בראשית אמרתי לכם שעוד נחזור אל
התנאי הזה? עכשיו אנו חוזרים אליו... אבל
זה מופיע רק בפרשת בשלח. עד כה לא היה
מופיע בשום מקום שהיה כזה תנאי.

אך התשובה היא שאין זה תנאי צדדי,
אלא כשהקב"ה ברא את הבריאה במאמרו,

לרצונך ואף פעם לא היה צריך לבחור
לעשות את רצונך - אין זה נקרא לציית.
הבנת? אם הוא לא בכה מדי פעם מאוד
מאוד חזק כשאתה עמדת על ה'לא' שלך
עד הסוף, אין זה אלא שתמיד רצונך
התאים לרצונו. נניח שתמיד מצאת פשרה,
נניח שהילד היה חכם ועשר פעמים יצא
מהמיטה, כל פעם עם תירוץ אחר... אני
רעב... אה, מזל טוב... הוא רוצה לאכול.
מסכן, הוא רעב. הוא סך הכל רוצה
לאכול... בסדר, תאכל משהו, ומיד תחזור
למיטה... תמיד הבנתם זה את זה... בסדר,
אז הוא אף פעם לא ציית...

שבירת השינה כהכנה לראש השנה

אם כן, מדוע לא תבין שאתה ג"כ אותו
דבר? אם הפשט הוא שיש מנייני שחרית עד
חצות (בלשון נקייה), נמצא שאף פעם לא
היה לו נוגע להתפלל ביחידות. מדוע? כי
ברוך השם, דור הוא שכולם אוהבים בו
להתפלל. איך היה ה'קדושת לוי' אומר: לא
משנה מתי? ולואי שיתפלל אדם כל היום
כולו. פירוש חדש. הפשט הוא שמעולם לא
ציית.

אך **אם הפשט הוא שהשתמש בכוחו**
לשבור את שינתו. אפשר לערב פשט עם
דרש, כמו שראינו שיש להם שייכות. א'
דסליחות, קמים בארבע לפנות בוקר, דבר
ראשון צריך לשבור את השינה. לפני שבאים
לראש השנה, הבה נאמת שאנו שוברים את
שינתנו. מוצאי שבת, עד שהוא הלך לישון,
מחוגי השעון כבר הראו על השעה אחת,
והנה הוא קם בארבע. **אתה חייב לעשות**
דברים מינימליים לשבור את טבעך. אמור
תהלים בארוכה, התפלל, עשה דברים מחוץ
למה שאתה רגיל. **ציית, תכניע את עצמך,**
בטל את עצמך. אתה מגלה אז על כל מה
שאתה עושה, שאת הכל אתה עושה
בכפוף לצייוי ה'.

חלקי הבריאה. בקריעת ים סוף זה התקיים רק במים. בלא-ל אשר שבת מכל המעשים ביום השביעי נתעלה וישב על כסא כבודו, זה מתקיים בכל חלק מחלקי הבריאה. **כל הבריאה כולה מכריזה עכשיו: אני פועלת כי הקב"ה צוה אותי לפעול, ועכשיו אני שובתת כי הוא צוה אותי לשבות.**

הדבר היה בולט מאוד אצל עשרת הדברים שנבראו בערב שבת בין השמשות. זה נעצר באמצע ונשאר שד. וזוהי הבריאה. בשד אתה יכול לראות כזה מין בריאה, שחצי ממנו עושה דברו באופן כזה, וחצי ממנו עושה דברו באופן אחר. נפלא. עכשיו הוא העושה דברו הגדול ביותר. למה? כי אני רואה את שניהם באותו נברא. אין זה נברא בעייתי - לא בשל. לא יכול להיות נברא יותר שלם ממנו.

עוצרים באמצע עסקא

מעתה, מדוע אינך מבין שכאשר אתה באמצע עסקא ואתה צריך לעצור באמצע - זה ג"כ אותו דבר. אתמול סיפר לי משהו שלפני פסח היה באמצע משא ומתן עם איזו חברה גדולה בארה"ב על עסקה של כמה מילארדי דולרים, ואראה לי שכתב להם בבוקרו של ערב פסח: אני רק רוצה להודיע לכם שמחצות היום אני עוצר את הכל ולוקח הפסקה עד אחרי פסח, לא אגיב לכם על שום הודעה ויהי מה. הללו חשבו שהוא מתבדח, אבל כך הוא עשה. כיון שהגיעה שעת חצות. הם היו באמצע הדין ודברים, והוא עצר את הכל. הללו כל-כך התרגזו עליו. הם לא יכלו להאמין שהוא קיים את דברו.

יש סוף לסיפור, אך לא אציג אותו כאן, כדי שלא יאמרו שזה הסיפור. לא! לא נוגע, מה שקרה אח"כ. סוף הסיפור מתוק מאוד, אבל זה יותר מתוק. הפירוש הוא כזה: אין

'לעולם ה' דברך ניצב בשמים', כל הבריאה התייחדה להיות עושי דברו. **המהות של הנברא היא שהסיבה שהוא עושה, היא שהוא בטל למצוה, ובוזה הוא מתדבק אליו ובוזה הוא מקבל את חיותו ממנו.**

בדרך כלל אומר הלמדן: תנאי מילתא אחריתי היא. יש את מעשה קידושין, והוספתי לו תנאי. יש חוזה ויש נספח. יש את פרטי המכירה עצמה, ויש עוד נספח ששם כתובים תנאים נוספים. תנאי מילתא אחריתי. אך כאן אין הדבר כן. כך מבאר ה'ישמח משה'. לאיתנו פירוש: אינך יכול לחיות עם מהותך אינה בנויה מכך שאתה עושה דברו. אע"פ שאתה מקיים את תפקידך, אם אינך מקיימו מחמת הציווי, חסר לך חיות. אין בך חיות.

ככל שאתה מוסיף לעשות את תפקידך משום שאתה מציית, כך אתה יותר מקושר אל המצוה, כי אתה חושב בכל עת מה המצוה רוצה. זה מה שנקרא רוח סערה עושה דברו, ומתי אני רואה שהוא עושה דברו? כשהוא פוסק מלנשוב כאשר הציווי משתנה. כל הפסוקים שם בברכי נפשי, הקב"ה שם גבול לים - עד כאן יש רשות למים ללכת. אכן כן, זה נכון לא רק בזמן, אלא גם במקום. הקב"ה צוה - עד כאן. זהו השם שד"י, הכח לומר די לבריאה. כח השתיקה שבבריאה הוא.

בא שבת בא מנוחה

אומר ה'ישמח משה': עכשיו אפשר להבין קצת מה זה בא שבת בא מנוחה, למה זה נקרא 'ויכולו השמים וכל צבאם' **שעכשיו הבריאה באה אל שלימותה, כי הפשט הוא כזה: כל עוד הבריאה פועלת כהרגלה, אין עדיין עושה דברו. כשהקב"ה אומר שהבריאה תשבות עכשיו, והיא שובתת מתגלה שהסיבה שהבריאה פועלת היא משום שהקב"ה צוה.** זה מתקיים בכל

עצמו כתם המתמם עם תמימים. זה מה שמוכיח עליו שכל מה שהוא עושה, זה על פי המצוה. אתה אדם נאמן, אני יכול לתת לך עוד, כי אני חושש שתשתמש בו באופן שאינו ראוי.

זה בדיוק כדוגמת השד שהבאנו לעיל. אם זה פעם כן ופעם לא, אם יש לך את הכח להתאפק, אזי מתברר שכאשר אתה משתמש בו, אתה עושה דברו. הברירו על מה שאתה עושה בששת ימי המעשה האם זה בגלל שאתה עושה דברו, נעשה בשבת קודש, כשאינך עושה מה שאתה עושה בששת ימי המעשה. 'ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת ה' אלוך'. כך כל הזמן. שמיטה זה אותו דבר. אני חייב לקבוע זמן שבו תשובות. אחרת, לא תהיה לך חיות, לא יהיה לך מהיכן לחיות. תהיה פחות עושה דברו, וממילא לא תהיה לך חיות. לא תהיה בטל למצוה, ולא תהיה לך שום שייכות. כל הכח נובע מכך שאתה יכול להתאפק, כי זה מה שמגלה שאתה בטל להקב"ה. מנוחת השבת מכניסה חיות לכל הבריאה, כי אז מתגלה שכל הבריאה כולה עושה דברו.

לך דומיה תהלה

אנו אומרים בתהלים 'לך דומיה תהלה'. בשביל הקב"ה שתיקה היא הודיה. על-ידי השתיקה, האדם מודה להקב"ה. בפשטות הכוונה שכאשר האדם פותח את פיו, הוא מתחיל לצמצם. מה, רק הגדול הגיבור והנורא?! כשהוא שותק, אינו מצמצם, ואם כן הוא מודה יותר.

אך מצד שני, אם האדם רק שותק, אין יודעים מה ברצונו לומר... במאמר המוסגר: יש שמבררים על בחור לצורך שיזור, ושומעים עליו שהוא מאוד שקט. מה אתה מפחד, שזה לא טוב לבתך? אדרבה! אדם כזה הוא אדם כל-כך נעים. הוא לא מרגיז

עושה דברו רק כשחצי כך וחצי כך, כי אז גם החצי הראשון מקבל חיות. כך אומר הישמח משה'. זהו לאיתנו. זהו החזק שלו. עכשיו אני רואה שהוא עושה דברו.

שומר סוד הוא שומר ברית

פעמים שרוצים לראות על אדם אם הוא נאמן... פעם היה לי סיפור כזה. היה יהודי שהייתי צריך לשתפו באיזה ענין, וביקשתי ממנו שלא ידבר על כך עם אף אחד. זה היה השלב הראשון של הסיפור. השלב השני היה שהיה לי ידיד אחר מאוד קרוב שלא ידע כלום ממה שדיברתי עם הראשון, וכעבור תקופה, כשהדבר היה נוגע, שיתפתי גם אותו עם הנושא ששיתפתי בו את הראשון. אמר לי הלה: הפלא ופלא! דע לך שיש לך אדם נאמן. שאלתי אותו: למה אתה אומר כך? אמר לי: כי לפני כמה ימים שאלתי את הלה אם הוא יודע משהו בענין זה, ולא ראיתי על פניו כלום. הוא עשה את עצמו כאילו יודע באופן שלא היה ניתן להריח שהוא יודע משהו. עכשיו שאני שומע שהוא ידע מזה, אני אומר לך שהוא אדם נאמן.

הנה דבר זה קיים בכל הבריאה. יהודי שהוא שומר סוד, פירושו של דבר שהוא נאמן להקב"ה. לכן תראה שעל פי פנימיות שומר הברית הוא שומר סוד, כי הפה הוא מדת היסוד של הראש. מה הפשט בזה? פשוט מאוד. אם הקב"ה נתן כח הדיבור לאדם, אך אמר לו: אני רוצה שתהיה עושה דברי. אני נותן לך כח הדיבור, אך אני מבקש ממך דבר אחד, השתמש בו למה שצריך, לתורה, לתפילה, לחזק בני אדם, וכן הלאה, ואל תשתמש בו למה שאין צריך. אם הוא באמת משתמש בו רק למה שצריך, הרי הוא אדם נאמן. הוא שומר סוד. הוא משתמש עם דיבורו וכשרונו למה שצריך. וכשאינך צריך, הוא עושה את

השתיקה במחשבתו. הן אנו רואים שמי ששליטתו על מחשבתו חלשה מאוד, מתמודד הרבה. למשל ADD ו-OD אשר השורש הוא חוסר ריכוז ומחשבות כפייתיות. מה זו מחשבה כפייתית? - הוא לא יכול לעצור את מחשבתו. היא מתרוצצות לו במוחו ללא הרף. אם זה ספיקות שמא לא יצא ידי חובה, אם זה סתם נושא שהוא חוזר אליו שוב ושוב... כבר דיברנו, כבר אמרנו, כבר החלטנו... למה אתה חוזר לזה שוב? אכן אם אין לו לאדם את השליטה לעצור את מחשבתו, זה פוגע בתפקוד החיים שלו. רואים זאת בחוש.

ובכן, כאב גדול הוא למי שמתמודד עם זה. חלק מזה מולד, וחלק אחר נוסף בגלל כמה סיבות. כך או אחרת, מאוד מאוד קשה לו לאדם כזה להצטמצם. אל תאמר שמדובר בנושא אחר. אמור שחסר לך כח השתיקה של המחשבה. אינני מצליח, אינני יכול להפסיק לחשוב על נושא פלוני. כל צורות ההתמודדות של התחום הזה, יש להן מכנה משותף² אחד - האדם אינו מצליח לעצור את מחשבתו... סתם. עכשיו אל תחשוב על זה... ואף שהמוח צריך לעבוד כל הזמן, אתה יכול לחשוב על דברים אחרים. אתה יכול לחדש בתורה, אתה יכול להתבונן בנפלאות הבריאה, אתה יכול לנסות להשקיע את מחשבתך בנסיון לעזור לזולתך. מוח האדם באמת עובד, אבל מדוע הוא צריך לעבוד עכשיו במה שאינו מוביל אותך לשום מקום?

הרבה מזה נובע מכך שהאדם מעורער רגשית יותר מדי, אם מחמת כאב, אם מחמת דאגה או צער, וזה מה ששואב את מחשבתו שוב ושוב אל הנושא. וכבר כתב

אף אחד. אכן אחד מהדברים שבגללו אנשים חוששים מזה הוא שאי אפשר לדעת מה קורה שם בפנים. אם הוא מדבר, אני שומע מה קורה אצלו. אבל אם הוא שותק, סימן הוא שהוא מתאפק ואין פנימיותו יוצא החוצה, ובכן, מי יודע מה קורה שם, כמה בניינים הרוסים נמצאים שם.

מה שכן, אם הקב"ה עוזר והאדם פותח את פיו ויודע לבטא את עצמו... אין לו שום בעיה עם הדיבור. אדרבה, זה דבש. דבר אתו... אך כשלא צריך לדבר, כגון לפני התפילה או כשאין זה מדרך הנימוס, הוא שותק... אין לו צורך נואש לדבר באופן שאי אפשר לעצור - אזי זה 'לך דומיה תהלה', אזי זה חכמה, אזי זה יופי.

כלפי הקב"ה הפשט הוא כזה: אני עובד את הקב"ה עם עסקנות, אני עובד אותו עם עזרה לזולת, אני עובד אותו עם לימוד התורה, וכן הלאה, אבל **אם יש לי את הכח לעצור**, למה? **כי הקב"ה אמר: עכשיו לא - אזי זה עושה דברו. אדרבא, 'לך דומיה תהלה'.**

יש את המושג אצל החזנים שנקרא 'קאפ שטימע'. יש לו 'קאפ שטימע', טון גבוה מאוד, אבל לא תמיד הוא משתמש בו. לפעמים הוא משתמש בקול דממה דקה. אדרבא... מי שתמיד בשקט ואי אפשר לשמוע אותו, אין לו את היופי הזה. היופי הוא כאשר הוא יכול לשלוט בקולו.

מחשבות כפיתיות ואובססיביות

בעיקר אנו רוצים להגיע אל המחשבה. המחשבות מתרוצצות כל הזמן, ופחות יש לו לאדם שליטה בהם, כפי שדיברנו בשיעור הקודם, וכעת על האדם להשתמש בכח

א. פלסט - falsetto

ב. common denominator

שהוא יכול לדבר ולשמוע ולחזור ולא לשקוע במחשבות וחלומות ולהתעורר אחרי רבע שעה בלייפציג, יש גם מעלה זו שהוא יושב מול בן אדם עם רגש, ויחד שואלים ומשיבים, דנים ומלבנים ובודקים בספרים. **כשהאדם מחובר רגשית אל הדבר, זה מושך את המוח, וכשהמוח נמשך, הוא יכול להיות נוכח.**

אבל זה חוזר לאותה נקודה. הקב"ה אומר לאדם כך: אם אין לך מנוחה, גם את הדבר האחר אין לך, כמו שאמרנו לעיל שפשט ודרש באים מאותו שורש. **כפי שברוחניות, אם אף פעם אינך מתאפק, אינך עושה דבר ואין לך מהיכן לקחת חיות, כך בגשמיות, אם אף פעם אינך עוצר, מוחך שרוף.**

אם האדם אינו הלך לישון בלילה, הוא מתהלך ביום כשיכור. הוא לא יכול לא לדבר ולא לחשוב כבן אדם. עשה לי טובה! לך לנוח במיטה... הוא הולך לנוח, וקם בן אדם אחר. ילד הרבה פעמים לא יודע שזוהי הסיבה. הוא ילך לישון ולמחר נוכח לדבר אתו. כל אחד הוא כזה, גם כשאין מדובר בשינה. **האדם הוא כזה כלפי מחשבותיו. הוא כל הזמן שקוע בנושא.** ואף שמדובר בדברים חשובים מאוד. **אם אין לו את הכוח של מנוחה, כל מה שהוא עושה וחושב, הוא חסר חיות. הוא סתם חוזר על עצמו.**

בכל אסיפה, יש תמיד דקות ספורות ענייניות. אח"כ כולם כבר חוזרים על עצמם. עצור ותבוא מחר שוב. לאן אתה הולך? אתה לא הולך לשום מקום. אמנם לפעמים לוקח זמן עד שאותן דקות ספורות מגיעות. אבל הפשט הוא כזה: כרגע, עצור! עבור לנושא אחר, ואז תחזור. **מנוחה מחזקת את הדבר הזה. היא מחזירה אותך אל השורש.**

הרמב"ם שהאדם צריך שיפגעפגע בו רגש האהבה להקב"ה, וזה מה שיגרום למחשבתו לחזור בכל עת להקב"ה. בשפתינו: שתהיה לו אובססיה להקב"ה. שורש הדבר הוא שיקיים 'ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך', וזה מה שיעורר בו דביקות, עד שבכל אשר יפנה את מחשבתו, **היא תחזור אל הקב"ה.** כך כתב גם הרמב"ן בפרשת עקב על הפסוק 'ולדבקה בו', **שהאדם צריך להגיע לדרגה כזו שגם כאשר ידבר עם בני אדם, תישאר מחשבתו דבוקה בהקב"ה.**

שיפור הריכוז בלי כדורים

אכן הקב"ה נתן לנו עצה לזה, והיא **שהאדם יעצור.** 'הבא ליטהר מסייעין אותו'. נכון שאין לך שליטה מלאה, אבל אם אתה הולך מצדך ומתנתק לגמרי ביום השבת... והדבר פשוט שגם באמצע השבוע עם כלי הטכנולוגיה של ימינו, אשר כל בר דעת, כבר קלט שגם אם משתמשים בהם לצורך מסחר, לא יתכן להיות רתוק אליהם עשרים וארבע שעות, כי הרי מאבדים צלם אנוש באופן זה. יש זמנים שהאדם יכול לבדוק מה מוטל עליו לסדר ובמה הוא צריך לטפל, אבל יש זמנים שהוא חייב להתנתק מהם כדי להיות קצת בן אדם שפוי. באותם זמנים הוא צריך להרגיש כאילו אין שום דבר בעולם. אף אחד לא מחפש אותי, אף אחד לא צריך אותי...

יש לנו בשורה טובה: אפשר לשפר את הריכוז בלי כדורים. כפי שאפשר להרוס אותו, כך אפשר לשפר אותו. כשהאדם מפסיק לשאת מיליון דברים בראש, **ומתחיל להתחבר רגשית לסוגיא שהוא לומד בחברותא...** פוק חזי כמה עושים כן ועולה בידם - אלפי בעלי בתים. אחת מהסיבות שהחברותא מועילה, היא שהיא מכניסה יותר רגש לדבר. חוץ מכל שאר המעלות,

וימי הטומאה שאחת מהסיבות היא לחבבה. זה הולך עם סדר. אין סדר אחר בבריאה. בכל תכונות האדם, בכל כשרונותיו וכוחותיו, השבת שבו היא זו שנותנת לו את החיות. ובכן, 'לך דומיה תהלה'. **בשבת אני שר להקב"ה על-ידי השתיקה. בזה אני שר לך. אני מגלה דעתי שאני שלך.**

ובכן, האדם רוצה להיות יהודי של שבת. הוא לא רוצה להסתכל על הנושא כאומר: טוב, שבת היום, אין ברירה, צריך לשבות. הוא קולט שבין מצד חכמת חיים, בין ברוחניות, בין בגשמיות, אם אינו עוצר - הוא הורס את עצמו. לעצור הוא דבר מאוד בריא. זה נפלא. זה מקשר את האדם עם הדבר. הן כך אמרו חז"ל בענין ימי הטהרה

יום ראשון פרשת בלק י' תמוז תשפ"ה

הגורם לרמאות עצמית והדרך לצאת ממנה

הנסיון להמשיך להתגלגל במיטה

זהו היסוד. והוא מביא לזה דוגמא. אדם שיש לו נסיון בקימה בבוקר. הוא צריך לבחור אם לצאת מהמיטה ולהתפלל במנין כיהודי, אם להסתובב לצד השני, להישאר לישון עוד כמה שעות, ואח"כ להתפלל ביחידות או להתפלל היכן שהוא במהירות מופרזת. הנה בוודאי חינוכו אותו מנוער כדבר פשוט שמתפללים במנין. היעלה על הדעת לא להתפלל במנין? אפשר להוסיף לזה: רבותינו הקפידו מאוד על תפילה במנין. אפשר לומר גם: אצלנו מאוד הקפידו. אפשר לומר כל דבר, העיקר הוא שהחדירו בו בכל עת - השתגעת? להתפלל ביחידות? אכן מאחר שחינכוהו באופן זה בלבד, **וחסר לו בחיבור הפנימי** אל התפילה במנין, **קל לו מאוד לרמות את עצמו**, ולכן יאמר: כן, בוודאי, מאה אחוז, בוודאי חייבים להתפלל במנין, מה השאלה בכלל? אבל היום אני לא כל-כך מרגיש טוב. אני כל-כך חלוש, ומוטב שתדחה תפילה במנין אחת, ובלבד שאוכל למחרת לבוא לבית הכנסת עם כל הכוחות.

הוא כותב שם שהיכולת לרמות את עצמו נובעת מכך שבפנים לבו אין לו שום חיבור לתפילה במנין, ותמיד הוא מקפיד על תפילה במנין רק בכלל שכך צריך. עוד פעם, הוא מתפלל בדרך כלל במנין כי כך הוא נתחנך, ואינו כועס על כך. הוא כך נתחנך, ויודע שכך צריך להיות. אבל **אין לו רצון פנימי לכך. הוא לא מרגיש תשוקה להתפלל במנין**. לכן עכשיו כשהוא שוכב במטה כעלה נידף, קל לו מאוד לרמות את עצמו. הוא עייף והוא צריך לבחור אם

חינוך ללא חיבור פנימי

מאמר נפלא יש **במכתב מאליהו** (ח"ה עמ' 156) ונוגע לכל אחד מאתנו. הנושא הוא השורש של מה שגורם להם לבני אדם לרמות את עצמם. תמיד אומרים על האדם שהוא מרמה את עצמו ומרמה אחרים, אך הקושי הוא תמיד לדעת איך לעמוד על זה. האדם שואל: כיצד אוכל לדעת אם אני מרמה את עצמי או לא? אני לא הולך לעבוד, ואינני יודע אם זה באמת נובע מבטחון או שאני מרמה את עצמי ובאמת זה נובע מעצלנות. איך אוכל לדעת? שאלה טובה.

האפשרות לרמות את עצמו הרי קיימת

בהרבה תחומים ביהדות, ורובנו באמת מרמים את עצמנו. השאלה היא: מה השורש לכך? מה גורם לכך שנרמה את עצמנו? ואיך נוכל לעמוד על הענין? בירור הנושא, מאוד יכול לעזור לאדם להתקדם אל האמת.

יסוד נפלא הוא כותב שם, יסוד מאיר: **האדם מטעה עצמו רק בדברים חיצוניים**, למשל, דבר שהוא נתחנך עליו, אבל **מעולם לא התיישב בפנימיותו**. פירוש: הוא מבין שכך צריך להיות. מגיל ינקות אמרו לו שככה זה הולך, אבל זה לא נהפך להיות חלק ממנו. הוא לא באמת מבין אותו עד הסוף, עד שהוא עצמו יחפוץ בכך. הוא מתנהג כך רק בגלל שהחדירו לו במוחו אלף פעמים שכך צריך להתנהג ומתבייש לעשות אחרת. בדבר כזה האדם עלול לרמות את עצמו. אך **בדבר שנקנה לו לאדם בפנימיותו, לא יתכן שירמה את עצמו**.

ומרגיש איך זה להתפלל במנין. הוא יודע מה זה קדיש וקדושה. אחרי כל תפילה הוא אומר: הקב"ה עזר ושלח לי שפע. באיזו צורה? נראה כבר, אבל זה ברור לי שהוא שלח לי עכשיו שפע. הוא שותה לחיים אחרי התפילה, כי הוא במצב רוח כזה של שתיית לחיים. הוא התפלל בציבור והרגיש תענוג. הוא טעם את טעם התפילה במנין וחפץ בכך. הוא לא רוצה להפסיד תפילה במנין. אם יצא לו ששלושה ימים בזה אחר זה עלה על הרכבת באמצע התפילה, הוא נזכר לפתע בימים מקדם שהיה מתפלל כמו שצריך מתחילה ועד סוף יחד עם הציבור, ואומר לעצמו: לא עוד! מחר אני מגיע מוקדם. בערב הוא הולך לישון מוקדם ומכין את עצמו היטב שיוכל לקום מוקדם. אני לא רוצה לעבור שוב את הסיוט של התפילה ביחידות. כשאני נזכר איך זה להתפלל ביחידות, בא לי להקיא. לא רוצה. **אם זהו מצבו, הוא לא ירמה את עצמו. אתה יודע למה? כי אין לו סיבה לרמות את עצמו.**

הוא כותב שם להדיא מה שביארנו לעיל, **שכאשר הרצון הפנימי אינו מעוניין במצוה, אבל לבטלה להדיא הוא כנגד מה שנתחנך, אין לו ברירה אלא לרמות את עצמו כדי להסיר ממנו הבושה.**

דרגות רבות לרצון הפנימי

כעת נתקדם בעוד שלב. נשאל כך: האם האדם עובר על כך תרי"ג המצוות ואומר: לזו יש לי רצון חיצוני בלבד, לזו יש לי רצון חיצוני בלבד, אה, לזו יש לי רצון פנימי? התשובה היא: לא! **לכל אחת מתרי"ג המצוות, יש דרגות בלי שיעור של פנים וחיצון.** אין זו שאלה של הן ולאן, כי האדם יכול תמיד לרצות ממקום יותר פנימי. יש לו לאדם רווחים מסביב; יש לו, בדרך משל, רצון להרוויח את הסגולה שבדבר. הוא

לצאת מהמיטה או לא. קול אחד אומר לו שצריך לקום לעבודת ה', וקול אחר אומר לו שרצון ה' הוא שיישאר עכשיו במיטתו. **ובוודאי יגבר הקול השני, כי הוא נובע מרצונו הפנימי שהוא יותר קשור למהותו.** בעצם יש לו לאדם זה שני תענוגים. יש לו תענוג גדול לקום ולהתפלל במנין, ויש לו תענוג גדול להישאר במיטה, אבל **התענוג השני יותר חזק, כי הוא נובע מרצונו הפנימי לעומת הראשון שנובע מהרצון החיצוני בלבד.** הכלל הוא שהרצון הפנימי **גובר על הרצון החיצוני.**

מה תאמר, הרי לא מתאים לאדם כמותו להישאר במיטה עד שעה מאוחרת? הנה מפני כך הוא זקוק לשקר - ליישב את הסתירה. כאן מקומו של השקר. **כשיש סתירה בין הרצון הפנימי לרצון החיצוני, אין האדם יכול לתת לרצון החיצוני לנצח בלי שום סיבה,** כי זה בשבילו בזיונות. **על כן הוא צריך להצטדק בשקר ולומר: בוודאי צריך להתפלל במנין, אבל היום יוצא מן הכלל...**

זכורני משנות הישיבה שהיה בחור אחד שתמיד דיבר על התענוג של הקימה באשמורת הבוקר, כמה המוח רענן וכמה אפשר להספיק אז, אך בדרך כלל הוא ראה את עצמו מחוץ למיטה בסביבות חצות היום. הוא לא ראה בזה סתירה. זה באמת דבר נפלא לקום לפנות בוקר, אבל יש דבר יותר נפלא, והוא להישאר להתגלגל במיטה.

כשיש חיבור אין נסיון

המכתב מאלהו' ממשיך: אבל אם **ההתעוררות להתפלל במנין, באה מפנים לבבו,** וכואב לו באמת שלא יוכל לענות קדיש וקדושה עם הציבור... הוא יודע מה זה להתפלל במנין. **אתה יודע למה הוא יודע? כי הוא טעם את זה.** הוא למד בענין זה וניסה את זה מאות פעמים. הוא יודע

כביכול הניח את עצמו להיגנב. הוי אומר: הוא קיבל את תשובתם, כי לפי דרגתם, היה זה נפלא מאוד. אבל הקב"ה הרי יודע מה שבלב האדם, וידע שאותו 'נעשה ונשמע' יכול היה להיות בדרגה יותר גבוהה של נקיות.

נס הוא שזה כתוב רק בתוספתא בעוד הגמרא מדברת על גודל מעלתם של ישראל. תארו לכם שהיינו מכינים את עצמנו לשבועות במאמר זה של התוספתא, והיינו מזלזלים באמירת 'נעשה ונשמע'! אכן זה לא כתוב בפירוש בגמרא, כי אם בתוספתא שם, כי אנו צריכים לחיות עם דברי הגמרא שמדובר בוודאי במעלה גדולה ועצומה, אבל יחד עם כן יש לדעת שיש לזה עוד דרגות, ומה שנוגע לנו הוא שתמיד אפשר להיות קצת יותר מחובר אל המצוה.

ודבק לבנו במצוותיך

כעת נעבור אל החלק השלישי: אם אנו יודעים שהדרך שלא להתרמות ביהדות היא לרצות לקיים את המצוה באמת, היינו שיהיה לו לאדם רצון פנימי לקיימה... אני רוצה לעשות אותה, כי אני רוצה לעשות אותה. אף אחד בעולם אינו צריך לדעת מזה, ואני לא מחפש את הדברים החיצוניים. אני רוצה את המצוה עצמה... אם אנו מבינים שזהו היסוד, ואז יכול האדם לחיות עם האמת ולא לרמות את עצמו ולהגיע הרבה יותר רחוק ביהדות, ואם אנו מבינים את החלק השני שאפשר להזיז את הדבר... הוי אומר: הבה ניקח את היסוד של הנקודה השנייה וללמוד אותו לקולא במקום לחומרא. יש דרגות בדבר. זה לא לאו והן... נשאר לנו לשאול: מה יכול האדם לעשות שבאמת ירצה בדבר?

הנה ברור שהדבר הראשון זה תפילה, להתפלל לה' והאר עינינו בתורתך ודבק לבנו במצוותיך. פירוש חדש ב'דבק לבנו

רוצה להתפלל במנין, כי הוא זקוק עכשיו לישועה. הדבר תלוי תמיד כמה האדם מחובר אל עומק המצוה. כשאנו אומרים 'עומק', איננו מתכוונים לקבלה, אלא לאמת. כמה הוא רוצה את המצוה באמת. כפי דרגת חיבורו אל המצוה, כך הוא מוכן לעשות כל מה שבעולם לקיימה בעת קושי. ואף שאנשים אומרים לו: אתה פטור. הוא רואה שהמצב בבית לחוץ, יש לו כבר מאמרי חז"ל במוחו, כגון ביטולה זוהי קיומה. הוא יודע את כל אלה, אבל הוא מתפלל לה' שיוכל לקיים את המצוה, כי הוא חפץ בה. כפי רצונו, כך ישקיע בה לעשותה. זהו השלב השני.

ביקשו לגנוב דעת עליונה

ה'מכתב מאלהו' מביא דבר מפחיד מהתוספתא פרק מרובה (הלכה ג) שכאשר בני ישראל אמרו 'נעשה ונשמע', בקשו לגנוב דעת עליונה. הם לא באמת אחזו שם. הם אמרו 'נעשה ונשמע' כי הבינו שזה מה שצריך לעשות. ראייתם פעם ילד שמבין מה צריך לענות? הוא מסתכל בעיני אמו ומנסה להבין מה צריך לענות עכשיו. כזה היה מצבם אז.

הדבר מעורר פליאה עצומה, כי הרי אנו רואים שחז"ל מדברים בחשיבותם של ישראל שאמרו 'נעשה ונשמע', כגון מה שאמרו במסכת שבת שהם דומים בזה לאתרוג שפריו קודם לעליו, ושהשתמשו ברו שמלאכי השרת משתמשים בו, וכאן אומרים שלא אמרו 'נעשה ונשמע' אלא מן השפה ולחוץ וביקשו לגנוב בזה דעת עליון. אתמהה.

אכן התשובה היא שיש דרגות על גבי דרגות בענין הרצון לקיים את המצוות, וכוונת התוספתא שכלפי הקב"ה, אם נסתכל על כך במבט אמיתי, חסר היה באמת, ונחשב כגניבת דעת, אבל הקב"ה

בבית החולים והטיפולים הפריעו לו. הוא כל-כך הרבה השקיע בשינון המסכתא. זה הגיע אצלו מהמקום העמוק ביותר. מה אפשר לעשות שאוכל להשלים את שינון המסכת ולהבחן עליה.

רצון קיים כנקודת פתיחה

לנפש האדם יש מקומות שבהם הוא רוצה. צריך רק למצוא אותם. אכן זה ברור שאם האדם נמצא במקום אחר לגמרי, היינו שהוא עדיין מגושם מדי, אז **צריך ללכת אתו לאט ולהתחיל משם.** צריך לומר לו: זה מה שיעזור לך לפרנסתך, זה מה שיעזור לך לשלום ביתך, זה מה שיעזור לך למעמדך. כי כתוב **ברמב"ם בהקדמתו לפרק חלק שצריך ללכת עם האדם מהמקום שבו הוא נמצא.** היכן אתה עכשיו? אי אפשר לומר לו לאדם: זה מה שיעזור לך בעתיד להבנת שער רוח הקודש של רבי חיים ויטאל. כדאי לך להשקיע בזה. זה מאוד יעזור לך. זה לא מדבר אליו. **תמצא איזה רצונות יש לו עכשיו, תחבר את הנושא לאותם רצונות, וירצה אותו.** זה אמנם באופן חיצוני, אבל זה יותר פנימי מדברים אחרים, כי עכשיו הוא רוצה את זה באמת. הוא אמנם רוצה את זה בגלל סיבה לא נכונה, אבל משם הוא יוכל להתקדם הלאה, עד שירצה את הדבר עצמו, כמו שכתב שם הרמב"ם **שכיון שיטעם את הדבר עצמו - יחפץ בו.**

בתחילה אין הילד רוצה לישון מוקדם, ואמו צריכה לאיים עליו בעונשים ולהבטיח לו פרסים, אך כשהוא מתבגר והוא רוצה ללכת לישון מוקדם כדי לקום רענן ולהצליח בלימודיו, פירושו של דבר שהוא רוצה את הדבר עצמו. כעת הוא כבר לא צריך לא עונשים ולא פרסים, אבל בתחילה זקוק היה להם כדי להגיע לאן שהגיע. הכלל הוא **שחייבים להשתמש ברצונות**

במצוותיך'. אני רוצה שלבי יהיה מחובר לזה. אני מבקש ממך, רבונו של עולם, אני לא יודע כמה אני עושה וכמה אני לא עושה, אבל אני רוצה שמה שאני עושה, יהיה אמיתי. אני לא מתכוון לדרגה הגבוהה ביותר של אמת, אבל שארצה בכך באמת.

הבנת תועלת המצוה

אך בנוסף לזה יש עוד דבר שמועיל באופן נפלא, והוא **שיבין האדם ולו במעט לפי מדרגתו מה קורה לו כשהוא מקיים את המצוה.** פשוט מאוד. כשאומרים לו לאדם שיעשה דבר שקשה לו לעשותו, רק אם לא תהיה לו ברירה - יעשנו. אבל אם הוא מבין היטב שתהיה לו תועלת ממנו, הוא חפץ בו בגלל התועלת שבו. מי שעוסק ברוחניות, ואתה אומר לו: אני רוצה שתבין מה יקרה לך אם תעסוק בחסד זה שקשה לך לעשותו. במה אתה עסוק עכשיו? אתה עסוק עכשיו בלימוד מסכתא ובשינונו? אם תעסוק באותו חסד, זה מה שיביא לך סייעתא דשמיא לזכור את המסכתא. במה אתה עסוק עכשיו, בחינוך בניך? החסד שהזדמן לך, נחוץ מאוד לחינוך בניך.

אמנם כן, זה כבר יותר חיצוני, אבל זה לא משנה. **לך אל המקום שרצונך כבר נמצא שם, ותכניס את הדבר שאתה מתלבט בו להבין שזה מה שיעזור לך לממש את רצונך,** ואז תאמר: אם כן, אני מסכים לעשותו הגם שקשה לי. האדם מסכים לעשות דברים קשים, אבל צריך לחבר אותם לדבר מה שקשור אליו, כי אז יחפץ בכך.

זכורני ביקור חולים אצל בחור חשוב מיישיבה קטנה שמצאו בו את המחלה הידועה רח"ל, ותפילתו ובקשתו אחת היתה, להבחן על מסכת קידושין. השעות

שהוא שואל. החכמה היא שהוא ישאל
חדרכו, ואתה תענה לו בדרכך.

עוד פעם: צריך לעשות מה שצריך. אין
הפירוש שהוא נותן לילד לעשות ככל
העולה על רוחו. אבל בין אם הוא רוצה, בין
אם אינו רוצה, אתה תכניס לו הבנה במוחו.
ספו ליה כתורא, הוא לא רק בכמות, אלא
גם באיכות. כלומר: הוא לא צריך לרצות
להבין. הדבר דומה לילד בן שנה וחצי
שמשיכבים אותו לישון. הדבר אינו נתון
לבחירתו. הוא הולך לישון עכשיו, אבל תוך
כדי כך מסבירים לו שכך הוא יצמח ויגדל
וכך הוא יהיה בריא ויקום מחר רענן ומלא
כח. **מניחים לילד הבנה על לבבו ומנסים
כמה שאפשר לעשותו עם שמחה ובהירות
ותוך כדי בתקיפות, וכך אפשר לעורר בו
רצון פנימי.**

ברור גם שהילד צריך לראות רצון פנימי
לדבר אצל הוריו. הדבר הראשון שהילד
קולט הוא האם אביו עושה מה שעושה
עושה בגלל שהוא רוצה או בגלל שהוא
חייב. זה הדבר הראשון שהוא קולט. אני
מדבר על אב שעושה מה שצריך. זה א"ב
שבא"ב. ואם כן, **צריך תחילה שהאב עצמו
יהיה לו רצון פנימי.** עכ"פ הנושא העיקרי
כאן הוא של האדם כלפי עצמו, ודיברנו על
חינוך אגב אורחא בלבד.

עני ורוכב על החמור

נתקדם עוד בדברי ה'מכתב מאליהו'.
חז"ל אמרו אין בן דוד בא אלא בדור שכולו
זכאי או בדור שכולו חייב. נשאלת השאלה:
מה מעלה יש בדור שכולו חייב? הא תינח
בדור שכולו זכאי, אבל בדור שכולו חייב,
מדוע דווקא אז יבוא בן דוד? התשובה היא
שבדור שכולו חייב, אין להם לבני האדם
במה לרמות את עצמם, וממילא הם חיים
**יותר עם האמת, וכיון שכן, הם ראויים
לגאולה.**

**רחוקים כדי לעורר את הרצון אל הדבר
עצמו.**

חינוך הילדים עם הבנה

במאמר המוסגר: זה מה שעוזר לנו
להבין איך פועל המושג חינוך (בין לילדים בין
למבוגרים), לאו דווקא ברוחניות, אלא גם אם
רוצים שהילד יסכים לעשות איזה שינוי
בחיים. האב אומר לבנו הילד: מהיום ואילך,
זה יהיה החדר שלך. הילד מתנגד, ואביו
אומר לו: אמרתי לך ואתה חייב לציית.
אמנם כן, החלק הזה הכרחי. הילד צריך
להבין שהוא חייב לציית לאביו, אבל כמה
שמוח הילד מפותח כבר, אתה יכול לתת
לו להבין שתהיה לו תועלת מכך. אבל זה
חייב להיות סיבה אמיתית. **אם תהיה לו
הבנה לדבר, זה יעורר בו את הרצון
הפנימי.**

פעמים שחושבים שאי אפשר להכניס
הבנה במוח הילד, והאמת היא שזה אפשרי
גם אפשרי, אך צריך להתאזר לשם כך
בסבלנות. **כי בדרך כלל, אם אין האדם
מתבונן, הוא נוטה לענות לבן שיחו באותו
אופן שהוא מדבר.** אם הלה מדבר טיפשי,
אף הוא מדבר טיפשי; אם הלה צועק
ובוכה, אף הוא צועק ובוכה; אם הלה צועק
שאינו רוצה לציית, אף הוא יחזור ויצעק לו
שהוא חייב לציית, ולא יעלה בדעתו לדבר
אתו על הבנה.

תאר לך שבנך הילד הקטן, טהור
העיניים, בא אליך ושואל אותך לפי תומו
שאלה ביהדות: מדוע צמים ביום כיפור? או:
מדוע מניחים תפילין? ללא ספק היית
מתלהב משאלתו, ואם לא היית יודע את
התשובה, היית אומר: אני הולך לברר לך
את התשובה ותיכף אחזור אליך. נו, האם
בגלל שהוא נוגח ובוועט ובוכה ואינו רוצה
לציית, אינך הולך לענות לו באופן זה?
מדוע אתה צריך לענות לו באותו סגנון

האלה, הוא אומר איזו אמירה כללית שכך סגנונה: תשמע! בספרים כתוב שיש ירידות ויש עליות, פעם יותר טוב, פעם פחות טוב, ובכן, אדם נורמלי אני, אני כמו כולם. אני מתחזק, פעמים שאני נופל, ואני מתחזק שוב. זו הרי עבודת האדם בעוה"ז...

כן, אבל זו אמירה כזו שעוזרת לו להישאר בחורו, כי אי אפשר להפריך את מי שאומר אותה. מה תרצה, שאהיה מלאך?! אינך יכול להפריך אותו, וכך הוא יכול להישאר ככה במצב זה עשרים שנה, כי הוא אומר לעצמו: תמיד אשאר בן אדם, פעם יהיה לי יותר טוב, פעם יהיה לי פחות טוב, הכל בסדר...

אבל אם האדם שואל את עצמו שאלה אחרת לגבי כל אחד מהדברים, והיא כזו: איזה מחיר אני צריך לשלם כדי לעשות אותו טוב יותר? לכל אחד יש מחיר שהוא צריך לשלם. הוא צריך לעשות שינוי כדי שדבר פלוני ייראה יותר טוב. למשל, אם נדבר על הדיבור, האדם אומר לעצמו: אני שם לב שכל פעם שאני מדבר עם פלוני, אני נכשל בדיבורי. לפלוני יש פה משוחרר, וכל פעם שמדברים אתו, צריך לשטוף את הפה ואת המוח בבורית בגלל כל הדברים שנערמו שם. ובכן, מה המחיר שהוא צריך לשלם? המחיר הוא לעשות כל מה שאפשר שלא לדבר עם פלוני, להגיד לו תמיד שהוא בדרך למנחה ואינו יכול לדבר עכשיו, ויקח בחשבון שיתכן שפלוני יחשוד בו שאינו רוצה לדבר אתו.

יש שהאדם אומר: עם פלוני אינני רוצה לדבר, אבל מפעם לפעם, כשאני רוצה לקיים מיעוט שיחה, אני ניגש אליו. מה לעשות שהוא מלא וגדוש (בתערובת של טוב ורע)? אכן אתה צריך להיות מוכן לשלם מחיר. וכשתבדוק אם אתה באמת מוכן

הוא מביא את היסוד הנ"ל מדברי מהר"ל (נצח ישראל פרק מ' ובעוד מקומות), שם כתב בביאור הטעם שמשיח בא רכוב על החמור, ומשה רבינו רכוב היה על החמור, כי החמור למרות שהוא הדבר המגושם ביותר, ושמו מעיד עליו, חמור מלשון חומרי - מעלה אחת יש לו, שאין לו עקמומית ואין בו סתירות. בשפתינו: הוא לא מבין בפוליטיקה. מבאר המהר"ל שדור שכולו חייב, אין לו במה להסתיר את הרע, ולכן הוא חי בלי גניבת דעת ובלי רמאות, וממילא כולו הפך לבן טהור הוא.

חשבון הנפש שמקדם את האדם

מעתה לומדים אנו מזה דבר נורא, שהחוצץ העיקרי מפני הקדושה, הוא מה שהאדם מרמה את עצמו. אם כן כשהאדם בודק את רצונו לראות אם הוא רצון כזה או רצון כזה, הוא נגאל עוד לפני שעורר רצון פנימי לאותו דבר. כלומר: תחילה דיברנו על כך שצריך שיהיה רצון פנימי לדבר, אח"כ למדנו כיצד מעוררים רצון פנימי, וכעת אנו לומדים שאף לפני שיש לך רצון פנימי, כשאתה בודק עדיין אם יש לך אותו או לא, אתה כבר יותר קרוב אל הגאולה.

תחשוב. אם האדם עובר על סדר יומו... זה דבר מאוד לא נעים, אבל זה חשבון הנפש שאם האדם עושה אותו, הוא נהפך לאיש אחר. תחשוב שהאדם עובר על סדר יומו, וחושב על כל אחד מהדברים האם הוא עושה אותו בגלל שצריך או בגלל שהוא אוהב לעשותו. ברור שזה לא ענין של הן ולאן, כפי שדיברנו לעיל. אבל לך לאט. קח למשל, את התפילה. המנין, סוג האנשים שהוא מתפלל עמהם. קח את קביעות העתים, את הזהירות מלשון הרע, את שמירת העיניים.

בדרך כלל, כשהאדם מגיע לכל הדברים

ייכשל. עכשיו אנו אומרים: **כי אם לא יטעם טעם רוחני - ירמה את עצמו באופן נורא.**

אחרי שהאדם הרגיש טעם רוחני, הוא מלא התרגשות. מעולם הוא לא הרגיש כל-כך מרומם. **וכיון שכן, הוא חפץ עוד מזה, כי נפשו של אדם משתוקקת לתענוג, ותענוג זה עמוק יותר.** יחד עם כן אינו רוצה לאבד את התענוג הרוחני שיש לו כבר. זו הרי היראה האמיתית שלא לאבד את האהבה. אבל זהו סדר נפשו של האדם. הוא רוצה לקבל עוד מאותו תענוג. הוא כבר יודע מה זה ורוצה ממנו עוד. הוא יודע שיוכל לקבל עוד מתענוג זה, כי כבר קיבל ממנו, וכן הוא יודע במה מדובר...

חיוכו בפניו ויסוריו בלבו

נמצא דבר מעניין. כשאתה רואה אדם מגושם מאוד. הוא אמנם מתאים את עצמו למנהגי הדת. הוא אפילו מגיע לבית הכנסת להתפלל, ואף עושה לפעמים רושם של תורה וגדולה, אבל הוא מדבר באופן מגושם ואין רואים עליו שהוא מרגיש תענוג רוחני. יש שהוא אפילו מוסר שיעור. אין זה מופרך כלל. יש הרבה כאלה, לדאבון לב. יש שהוא אפילו בעל חסד גדול, ואולי אף מנהל ארגון גדול, אבל אין רואים אצלו את **העדינות הנסוכה על פני מי שיש לו תענוג רוחני.** אנו מדברים על תענוג רוחני, לא על תענוג של כבוד. **אין רואים עליו שהוא משתעשע ברוחניות.**

כלל זה נקוט בידך: אדם כזה, חוץ משאר הבעיות שיש לו, הוא מרמה את עצמו עשר פעמים בשעה. הוא כל כולו נתפס בשקר. הוא כל-כך מסובך שאי אפשר לתאר בכלל. לכן אדם כזה מסובך הרבה פעמים בבין אדם לחבירו (אם כי לא תמיד זה כך. לפעמים דווקא קל לו בעיניו בין אדם לחבירו).

לשלם את המחיר או לא, תוכל לדעת לפי זה מה דרגת רצונך לשמור על פייך, האם הוא רצון חזק או לא, האם אתה באמת רוצה או שאתה רק יודע שכך צריך להיות אבל עדיין אינך יכול להתאפק.

צינון הרצון על-ידי תענוג רוחני

והנה לגבי הנסיונות העמוקים שיש לו לאדם, זה באמת יותר קשה. האדם טוען ברגע של כנות: אני אומר לך את האמת, אני יודע שאסור, אני יודע שזה נורא, אבל האם אשקר לך ואומר לך שאינני רוצה? אני אומר לך בפירוש שאני כן רוצה. יותר מזה ישאל האדם: **חז"ל** הרי אמרו: אל יאמר אדם אי אפשי בבשר חזיר, אבל יאמר אפשי ואפשי, ואבי שבשמים גזר עלי. הא לך שהתורה מצדיקה את המציאות הזאת, ואם כן בוודאי אני מרמה את עצמי. בטוח הייתי שזה לא יקרה, והנה זה קרה, כי למעשה נפשי נוטה מאוד אל העבירה, וכפי שאמרו חז"ל שנפשו של אדם מחמדת... וכי דבר חדש הוא של הדור האחרון?...! ומה לגבי כסף? אתה רוצה שאשקר לך? - לא, אינני צריך כסף, אני סולד מכסף, מי צריך כסף? - כן, אני אומר לך את האמת, אני אוהב כסף... וכן בהרבה דברים... אני אומר לך, אני באמת אוהב אותו, ואם אני באמת אוהב אותו, מה העצה שלא ארמה את עצמי?

התשובה היא **שיש דרך איך האדם יכול לצנן את הרצון הזה,** במיוחד כאשר אנו מבינים שזה הולך עם דרגות. דרך יש שהאדם יכול באמת לצנן את הרצון שיש לו לדברים גשמיים. הדרך היא **שיטעם טעם רוחני, ויבין שהדברים הגשמיים מאבדים אותו.** זוהי הסיבה שכל-כך נחוץ לו לאדם לטעום טעם רוחני. תמיד אומרים: **כי אם לא יטעם טעם רוחני -**

רצון חיצוני שלא להיות מופרך לחלוטין, אבל לא מצא את הדרך לעורר את הרצון הפנימי, הוא מסכן מאוד גדול. כשהאדם מרמה את עצמו - לא נעים לו.

נחזור שוב: האור שהאדם פוגש כשהוא מתחיל לחיות אמיתי, הוא אור שלימדו שיחפץ במצוה מחמת המצוה. כשיתחיל לצעוד בדרך זו, עוד קצת מזה ועוד קצת מזה, ואח"כ דבר קשה, הוא יהיה מחובר לעצמו, ויעשה כל מה שהוא עושה מתוך רצון פנימי, ואף לגבי הדברים שאינו עושה עדיין, תהיה לו בהירות. הוא יאמר כך: דבר פלוני קשה בשבילי. אומר לך את האמת, לא היה לי כח. הוא יוכל לדבר בכנות. כשאתה מדבר בכנות, אתה עני ורוכב על החמור. יש כבר גאולה, כי אינך מרמה את עצמך. אין לך אותה עקמומיות.

אין שמחה כהתרת הקשרים

ראיתם פעם פקעת של חוטים קשורים אלו בתוך אלו, מוציאים אחד ועוד אחד, וחווים הקלה כשרואים שרוב חוטים כבר הותרו... כשהאדם הולך ככה, ויש כבר חלק גדול מנפשו שהוצא מתוך הסיבוך, אזי אפשר לראות עליו שיש לו טעם בשבת וטעם ביו"ט. ואינו צריך להיות בעל המדרגה הגדול ביותר... בחלק זה של שבת, עדיין אינו מרגיש טעם; בחלק זה של שבת, הוא כבר מרגיש טעם. מאוד קשה לו בליל שבת. הוא מרגיש שהוא נרדם. אין הוא מסובך עם עצמו. אבל לפני התפילה כן... אני מתפלל במנין יותר מאוחר, אתה יודע למה? כי מאוד קשה לי ללמוד אחרי התפילה, אני עייף והילדים מטרידים אותי. ובכן, רציתי היה להתפלל יותר מוקדם, ואני יודע שלילדי היה יותר טוב אילו הייתי מתפלל אתם יותר מוקדם, אבל אני מרגיש שעדיף שאלמד שעה תורה ואתפלל, כי כך

והסיבה פשוטה, כי סתירה מוחלטת יש במוחו של אדם זה בין איך צריך להיראות לבין איך הוא מתנהג. הוא קיבל את החינוך שכל אחד מאתנו קיבל. הוא יודע איך צריך להיראות. הוא יותר חכם מהפלאח (פוער) הגם שהוא מתנהג כמותו. במוצאי שבת נחמו, הוא עורך סיום גדול. הוי אומר: הוא קולט את שני הדברים. הסתירה מאוד ברורה לו. השאלה היא: מה היישוב לאותה סתירה. ה'מכתב מאליהו' אומר: אומר לכם בבירור מה היישוב. היישוב הוא שהוא מרמה את עצמו. הוא כל הזמן עונה לעצמו תשובות מצוצות מן האצבע. יש לו את החינוך שהוא קיבל, יש לו לנגד עיניו את הדמות הרצויה. הוא יודע פחות או יותר איך הוא צריך להיראות בעיני עצמו, בעיני חבריו, בעיני משפחתו ובעיני ילדיו. הבעיה היא שהוא יותר מדי מחובר לגשמיות, והוא בעצמו חי בסתירה.

חיי רמאות שווים חיי צער

אנו אומרים זאת כדי שלא נקנא. אנו אמנם מדברים על עצמנו, לא על אחרים, אבל אם האדם מסתכל לפעמים בהערכה על פלוני וחושב אולי כדאי לו להיות כמותו, ראוי שיידע שמדובר בחיי צער ויסורים. אין שמחה כהתרת הספיקות, ומכלל לאו, אתה שומע הן. ספיקות פירושו בלבול וחוסר בהירות. אתה יודע כמה לא נעים לו לאדם שמרמה את עצמו? זה פשוט לא נעים לו לאדם לחיות בשתי קצוות. זה לא חיים.

מילא אם האדם מעולם לא נתחנך, כגון גוי, או להבדיל תינוק שנשבה, או אפילו מי שאינו ממש תינוק שנשבה, אבל הוא מגיע מאותן מקומות שכך גדלו, כי הוא אינו חי כל-כך בסתירה, וכיון שכן, אינו מוכרח ליישב את עצמו בשקרים. שונה הדבר במי שבמוחו מבין איך צריך להיראות, ויש לו

שהאדם יכול להתפלל, ואם כן תפילתו לקויה.

מבאר ה'מכתב מאלהיה' שכך אנו רואים אצל האדם שדבר שהוא מצטער עליו הרבה, הוא מוציאו בפיו. אם יש דבר שאין האדם אומר אותו לאף אחד בעולם, אין זה אלא מפני שאינו מצטער עליו מספיק. איננו מדברים על לשון הרע שיש לו לאדם חשבון למה הוא מספרה, אך נניח שאין מדובר בלשון הרע, אלא בדיבורים בעלמא, כגון מזג האוויר, אם יש לו לאדם צורך להביע איזה דבר, סימן הוא שהוא מצטער ממנו. לכן יש הם לילדים קטנים צורך עז לומר, לבכות, להביע, שכולם יידעו. אנו אומרים ילדים כדי לדבר בלשון נקייה. מה הפשט? כי אני מרגיש שאם לא דיברתי, לא ביטאתי את צערי. אף אחד אינו יודע שאני בצער, ואני נאלץ להתמודד אתו לבדי.

לכן כשאתה מתפלל בלי דיבור - אתה מרמה את עצמך. אתה צריך להביע בפה את תיבות התפילה, וכשאתה עושה כן, אתה קובע אותן. אם אתה רוצה להתעלות במעלות התורה והקדושה, דבר עם הקב"ה. אמור לו בפה מלא: רבוננו של עולם! עזור לי שאצליח בכך וכך. אם אתה חושב שהקב"ה צריך לעזור לך למצוא חברותא וימציא לך חברותא, אבל אינך אומר זאת בפך, אתה מרמה קצת את עצמך. כן הוא הדבר לגבי הודאה לה'... כן-כן, הכל לטוב... אם כן, אמור זאת בפך... אכן זה דורש יותר נפש. נמצא שלא היית באותו מקום שבנפשך, ולכן לא רצית לומר זאת.

חיים של כנות

וכפי שיסוד זה קיים לגבי תפילה, כך הוא לגבי כל דבר, כדי שהאדם יבדוק את עצמו אם הוא מרמה עכשיו את עצמו או

תהיה לי תועלת רוחנית יותר גדולה, ובסוף ילדיי ירגישו זאת ואף הם ייצאו עם רווח.

דבר אמיתי. אל תתחיל לעשות עכשיו ליצנות מהאנשים שעושים כך או עושים כך. לא-לא. תקנא בהם. אך תאמר: עדיין איני שם. דבר גלויות. כשהאדם עושה כן, הוא חי בעולם אחר.

פתח פיך ויאירו דבריך

זה נוגע למעשה גם לגבי הקשרים עם אנשים מורכבים, כגון בן משפחה שכל פעם שאתה מתחיל לדבר אתו, אתה רואה שזה מסתבך פתאום. אתה מרגיש שאתה הצד הבריא. נקווה שזה נכון. אבל כשאתה יכול להיות עם בהירות במצבך... דבר ברורות - זה מקשה עלי, זה מפריע לי לרוחניות שלי, חשבתי שזו העצה, ולמעשה, עצה זו לא הועילה, כי מהצד השני שילמתי מחיר מדי יקר, ולכן אנסה להשתמש בעצה האחרת.

כשהאדם פועל באופן זה, הרי הוא מדבר על רצונותיו. האדם יכול לומר: אני מודה שעשיתי דבר פלוני משום שרציתי כבוד. הייתי בטוח שזה יביא לי כבוד. כשאתה מדבר כך, יש לך כבר חצי רפואה. פשוט שזה כך. פשוט מאוד. אח"כ אתה יכול לחשוב בגנות הכבוד ולשקול רווח מול הפסד. מה שאין כן אם אין האדם אומר זאת בפיו, כי אז אינו יכול לבוא אל הבהירות.

תפילה בלי דיבור היא רמאות

במקום אחר (חלק ד עמ' 61) מביא ה'מכתב מאלהיה' ממהר"ל בטעם שצריך להוציא את תיבות התפילה מהפה ואין די במחשבה הגם שהקב"ה יודע מחשבות, כי האדם הוא מדבר, וכל עוד אינו משתמש בכח הדיבור, אין הוא משתמש עם הפוטנציאל של האדם ואינו מתפלל כפי

העצמית, הוא מה שיש לו סתירה בין רצונו הפנימי לרצונו החיצוני, כי כדי ליישב את הסתירה, הוא אומר: באמת מאוד רציתי לבוא, אך לא יכולתי... מסכן! הוא מאוד מאוד רצה לבוא לשמחת ידידו, אך נבצר ממנו, כי הגיס של המחותן שלו ערך בר מצוה לנכדו... הלו! באמת רצית לבוא? מדוע אם כן פלוני נפגע? אתה יודע למה הוא נפגע? כי הודעת לו שהיה לך רק רצון חיצוני לבוא לשמחתו. הוא הבין שהיה לך בר מצוה, אבל גם הבין מה שאמרת. הנה מה חברך אומר אח"כ: אילו היה רוצה להגיע - היה מגיע. הוא אומר בעצם מה שה'מכתב מאלהיה' אומר, אך הוא יודע זאת ברוח הקודש.

הסתירה בין שני הרצונות, היא זו שגורמת לו לאדם לרמות את עצמו. אכן אצל רובנו הסתירה נובעת מכך שהתחנכנו, אך לא זכינו לקבל את הרגש האמיתי שיגרום לו לרצות לעשותו, וכל זה מפני שחסר לנו בהבנת התועלת של המצוה ומפני שחסר לנו בהרגשת טעם המצוה בעבר.

והדרך לקדם זאת היא ללמוד בענין המצוה, ללמוד על מהות השבת, ללמוד על חשיבות הדבר, לו ולבניו, ללבן זאת ולעורר את ההרגשים. זה אחד. שנית, להרגיש תענוג רוחני ולהיזכר בתענוג רוחני, כי זה מה שמעורר את הנפש, למרות שנפשו של אדם מחמדת תאוות. וכשהוא מדבר בגנותם של הדברים הבלתי טובים, הוא מזיז את הרצונות הבלתי ראויים הצדה, ותחתם הוא מביא את הרצון לתענוגים רוחניים אל המרכז, וכך הוא מקרב את עצמו אל האמת בט"ד.

שהוא בכנות עם עצמו. זה אותו דבר ממש. אם אתה יכול לומר בפך עשיתי כך וכך, משום שרציתי תאוה, משום שרציתי שפלוני ישים לב אלי, חשבתי שארוויח אם יחשבו... אמור זאת. לא-לא! אל תחשוב זאת. **אמור זאת בפה מלא.** אם כך תעשה, **תוכל לחיות עם האמת, וכאשר תחיה עם האמת, התוצאה תהיה שדברים רבים יעברו מרצון חיצוני לרצון פנימי.** זה הולך גם בכיוון השני. יש לך תאוה כה גדולה לאיזה דבר, וכשאתה אומר בפך כמה הוא מגונה, אתה מזיז קצת את רצונך לצד השני, ומעתה אינך רוצה אותו כל-כך... אתה מוצא את עצמך אומר פתאום: אתה יודע מה? לא צריך.

פעמים שהאדם אומר: אני הולך לומר לפלוני. אני יודע, הוא קצת יתרגז עלי, אבל אני הולך לומר לו את האמת בפרצוף. הוא אומר קודם לכן לחבירו מה הוא הולך לומר לו, וחבירו מלבן אתו - מה נראה לך הולך לקרות? זה כדאי לך? אתה הולך לריב אתו עכשיו שבוע? ואז הוא מרפה ואומר: אתה יודע מה? לא, אני לא הולך לומר לא. שואלים אותו: איך יתכן שאתה מתחרט? היינו בטוחים שאתה הולך עם כל האמת שלך מבלי לראות ימין ושמאל! אכן כשאתה מוציא את הדבר מפך, אתה מבין יותר מה הולך לראות, ורצונך מצטנן.

סיכומן של דברים

לסיכום: **רמאות עצמית מרחיקה את האדם מגאולתו.** עני ורוכב על החמור הוא משיח. אפילו דור שכולו חייב יכול להיגאל, כי כשהאדם רוכב על החמור, הוא יודע בדיוק מה קורה אתו, וכיון שהוא יודע, הוא יוצא מהסיבוך שלו. הדבר שגורם לרמאות

יום שני פרשת בלק י"א תמוז תשפ"ה

ההבדל בין תפילה יהודית לתפילה גויית

ומתקבלת. הם הכירו שיש להם לבני ישראל קדושה וטהרה וכוונת הלב בתפילתם. הם ניגשים נכונה אל התפילה. זוהי הסיבה שיש לתפילתם כח כה גדול לנצח את המלחמות. הוא כותב בלשונו: **"וכמה תשובה ומעשים טובים צריכים בני ישראל להקדים קודם פתחם פיהם לאמור דבר לפני השי"ת בהכנעה ושפלות רוח"**.

ולכן בא מגור לנפשו של בלק, כי הבין שלא יוכל להתפלל כמותם "ויגר מואב מאוד מפני העם כי רב הוא העבודה הזאת, ויקץ בכל אלה ושילח אחר בלעם להושיעו באמרי פיו". הוא אמר: ענוה ושפלות הרוח אינה בשבילי. אינני יכול לחקות זאת. פעמים שאחד רואה את פלוני מצליח הרבה ורוצה לחקותו. אך כשהולך לברר מה הוא עושה, הוא רואה שאינו דבר שיוכל לעשות ומבין שיצטרך לפעול בדרך אחרת...

תחנונים ידבר רש

כך הם דבריו של ה'תפארת שלמה', וזהו היסוד הגדול שכל יהודי כשילמד איך להתפלל נכונה, יראה שדברים מתחילים להסתדר במקומם באופן נפלא. לא די שיתפלל, אלא **עליו להבין שמה שגורם לתפילה לפעול את פעולתה, זה הגישה הנכונה אליה.** הגישה היהודית אל התפילה. יסוד הוא שתמיד צריך לחזור עליו.

בספר **תורת חסד*** מביא ג"כ יסוד זה משם **הרבי ר' אלימלך** זיע"א שמה שראה בלק הוא שבני ישראל יש להם כח לפעול

רחוק ה' מרשעים ותפילת צדיקים ישמע

בפרשה זו יש מאמרים יסודיים בענין התפילה מכמה וכמה מתלמידי הבעש"ט הק', נועם אלימלך, תפארת שלמה, ועוד. אנו רואים מדבריהם שיש סודות של תפילה בפרשה זו. **בתפארת שלמה** מביא שכאשר בלק ובלעם נדברו יחד בענין כוחם של ישראל לנצח במלחמות שלא כדרך העולם, הבינו כי לא בחרב ובחנית יגבר עליהם, אלא הקב"ה נלחם להם במה שצועקים אליו והוא יענם. הם הבינו שכוחם של ישראל בתפילה, וביקשו ג"כ להשתמש בכח זה. אמרו: אם כוחם הוא תפילה, אף אנו נשקיע בתפילה ונלמד איך להתפלל. הנברא הרי יכול לדבר אל הבורא, ואף הגויים נבראים הם.

וכך הוא האמת. אם הגוי מתפלל נכון, בוודאי הוא נושע. כח התפילה הוא דבר השייך לכל נברא. כפי שרואים בפרק שירה שכל הנבראים יכולים להתדבק בבוראם אשר ממנו חיותם, וכשהם מתדבקים לשם, הם מקבלים כח נפלא. ובכן, זה שהגוי ירצה להתפלל, הוא דבר נורמלי.

אולם **שלמה המלך** אומר **במשלי**: 'רחוק ה' מרשעים ותפילת צדיקים ישמע'. הקב"ה שומע תפילת הצדיקים ולא את תפילת הרשעים. וסיבת הדבר, כי תפילת הרשעים תועבה, ולעומתם **בני ישראל יש להם כח סגולי בתפילתם, כי תפילתם זכה ונקייה**

א. להרח"צ רבי מרדכי ראטהשטיין זצ"ל דומ"ץ דק"ק האלמין, בן בנו של הרה"ק רבי אורי פייבל מדובענקא זיע"א.

הבטחון כמה פעמים ומתפלל ומחליט שפונה למעבדיו רק לשם קיום חובת ההשתדלות, וכך הוא ניגש אליו ומבקש ממנו בנועם אם יוכל להעלות לו את משכורתו. תארו לכם שמעבדיו אומר לו תיכף ומיד: אה, אה, זאת אומרת שאינך מרוצה מעבודתך, התרצה שאתן העלאה לעובד שאינו מרוצה? לא יודע אם אני מעוניין בעובדים בלתי מרוצים, וכך הוא יורה בו חיצים ורמחים. הנה איך יגיב לו? הרי הוא הגיע בנעימות ורכות! אכן האדם צריך להיות מוכן לזה.

יש לך מה לענות? אני יודע מה אתה חושב - הוא אדם חולה, אני לא רוצה לעבוד אצלו. אבל אחרי שאתה מסיים לחשוב כך, מהי המחשבה האמיתית הבאה אחריה? הנה המחשבה האמיתית היא בדרך כלל - אני באמת לא מרוצה כאן, אך מה אעשה שאני צריך לפרנס את ביתי... זוהי האמת. מה אתה רוצה לדעת, מה שאני עונה לך, או מה שאני חושב בלבי? בלבי אני באמת לא מרוצה. אילו הייתי יכול, הייתי שורף ומכלה את בית החרושת שלך. הייתי מייעץ לכל אחד מהעובדים לעזוב אותך...

מתוך הכנעה ושפלות הרוח

הא לך שיש בזה אמת. האדם יכול לבוא באופן הרך ביותר, המציאות היא שאינו מרוצה. אל תנסה לרמות את אף אחד. אך מה? **אם האדם נמצא במדרגה גבוהה, והוא לא רק הכין את עצמו להציג את בקשתו באופן הנכון, אלא כבר מזמן הוא התחיל לעבוד עם עצמו...** הוא מודה לה' בכל עת, הוא זוכר שהכל מאתו יתברך... וכעת הוא התייעץ עם כמה אנשים יראי שמים לדעת אם נכון לבקש העלאה או לא, כי הרי יתכן שהוא צריך לסמוך על ה' שאם ירצה, ישלח לו תוספת כסף ממילא. אכן אחד אמר לו

בתפילתם. הוא מפרש 'אמורי' מלשון אמירה. הוא ראה מה שבני ישראל פועלים באמירתם. ומפני מה נאמר אמירה ולא דיבור? **כי כח יש להם לבני ישראל לדבר בלשון רכה. תפילתם נובעת מהכנעה ושפלות הרוח.**

הנה כי כן, **כל הצדיקים** מדברים על כך שהנקודה שראה בלק אצל ישראל היא, שהם יכולים **להתפלל בהכנעה מיוחדת, אשר זה מה שנותן להם הכח להמשיך להם כח אלוהי שמביא להם נצחון והצלחה שלא כדרך הטבע בכלל.**

תפילה בלי טינה בלב

השאלה היא: איך עושים זאת? הרי זה נוגע לכל אחד בכל עת. כל יהודי צריך לדעת איך יוכל להתפלל עם אותה הכנעה ושפלות הרוח. נעבור על כמה כללים פשוטים. **הראשון שבהם הוא שהאדם אינו כועס על הקב"ה.** כשהאדם מבקש מהקב"ה שיביא שפע לאיזה דבר ויתחולל בו שינוי, בדרך כלל אינו מרוצה מהמצב הקיים, אחרת, מדוע הוא בא לבקש? ולכן, אם אינו מתבונן, ממילא תבוא בקשתו מתוך טינה בלב.

דוגמא לדבר: עובד מגיע אל מעבדיו ואומר לו: הדברים כל-כך נתייקרו בשנים האחרונות, ואיני מגיע אפילו לחצי. אני עובד קשה, ואתה מבקש ממני לעבוד גם בלילה וגם לענות לשיחות נכנסות, אני צריך בשביל זה תוספת שכר. אם אתה בא לבקש שינוי, אע"פ שאתה עוטה חיוך על פניך ואתה עושה זאת בנועם - סוף כל סוף אינך מרוצה.

נניח שיש לו לאדם מעביד שמורכב מבחינה נפשית וכעת הוא רוצה לבקש ממנו העלאה. הוא לומד קודם לכן שער

מחיר יקר מדי בשביל הגוי

נסכם את החלק הזה: היות שכאשר אתה מתפלל על שינוי, מונח בדברייך שאינך מרוצה, וכשהאדם אינו מרוצה - חסר לו בהכנעה, על כן עליך לשנן את המשל הנ"ל. מה אתה עושה כשמעבידך מתחיל לירות עליך חיצים - אם אינך מרוצה, אינני צריך אותך? מה אתה עונה לו? אם אתה יכול לענות לו, אולי עכשיו אתה יכול ללכת להתפלל. וכאמור, ליהודי יש את הכח הזה. **ליהודי יש הכנעה, ליהודי יש אמונה. הוא צריך להיזכר באמונה, אבל היא קיימת אצלו. כשהוא בא אל התפילה, הוא צריך לבוא כבר עם אמונה.**

זה מה שהצדיקים תלמידי הבעל שם אומרים לנו שכאשר הגוי ראה שהיהודי מצליח בתפילה, הוא הבין שהדבר תלוי בגישתו. כשהיהודי מתחיל לשטוח את בקשתו, כבר הוא מדבר אחרת. אין הוא מבקש כפי שהגוי מבקש. תפילה היא דבר מאוד רגיש, כי מבקשים אז על שינוי. הגוי אינו עושה את זה טוב, כי יש לו מרירות בתוך דיבורו. והיהודי יש לו כח מיוחד בנשמתו לעשותו נכונה. ואז 'ויקץ', כפי שכתב ה'תפארת שלמה', כי הרגיש 'כי רב הוא'. אין לי כח לזה. אתה יודע מה? אינני מתפלל. הרי זה כמי שצריך לבקש טובה מזולתו, וכיון שהוא נזכר בתחושה הבלתי נעימה שהיתה לו בפעם הקודמת ממנו, הוא אומר לעצמו: אתה יודע מה? אקנה לי בעצמי ולא אצטרך להגיע לטובתו של פלוני. זה מה שבלק הרגיש, כי בלק לא חיפש את הדביקות. הוא רצה רק להשיג את רצונותיו, ולכן אמר: אם כדי להשיג את רצונותיי, אני צריך לעבור יסורי נפש וגיהנום - אינני צריך.

אבל היהודי יש לו תכלית בדביקות עצמה, ולכן היגיעה שהוא צריך להשקיע

שזה תלוי במדרגת הבטחון של האדם, ולפי מדרגתו עכשיו, הוא צריך לבקש, ואם לא יבקש, יהיה בזה משום עצלות. בקש פעם אחת, הוא אמר לו, והתקדם הלאה. ואל תחשוב לרגע שהדבר תלוי בהחלטתו ובאישורו. הקב"ה יש לו את הדרכים שלו, ויתכן שיעיג לך ממקום אחר. נניח שהוא באמת באותה דרגה, והוא מגיע עם מצב רוח נפלא אל מעבידו, ואינו חושב בכלל אם מעבידו חולה נפש או לא, מה איכפת לו? זה בכלל לא נוגע לו. הוא אומר מה שהוא צריך לומר, ומעבידו מתחיל את הזמירות שלו. יתכן שאם זהו המצב, יתפוס לו בידיו ויתחיל לרקוד אתו חסדי ה' כי לא תמנו, כי יאמר בלבו: תראה כמה פלוני מסובך, ואני ברוך ה', איני מסובך כמותו. עכ"פ היום לא. אולי מחר אהיה במצב רוח אחר...

זה אפשרי, אבל זה לא טבעי. כשאתה בא להתפלל על שינוי, אין זה קורה באופן ממילא שאתה מאוד מרוצה. **הכנעה ושפלות הרוח** פירושה **שהאדם מבין שהתפילה לא תועיל לו אם יעמוד להתפלל תיכף ומיד**, כי אם הבקשה תיפלט הבקשה מפיו תיכף ומיד, הוא ללא ספק נמצא אז במצב של חוסר שביעות רצון. **על האדם לשנות תחילה את רצונו**. יתכן אמנם שאפשר לעשות זאת בדקות ספורות, אבל בלי להמתין כמה דקות, זה בוודאי בלתי אפשרי... רבונו של עולם! אני באמת מודה לך, זה מקרב אותי אליך. אני יודע שלא נוח לי, אינני מרמה את עצמי, אבל תראה כמה חסדים אתה עושה עמי ועשית עמי, ובוודאי תעזור לי, וכל מה שאתה עושה אינו אלא לטובה... **האדם נפעל כפי פעולותיו וכפי דיבוריו**. 'האמנתי כי אדבר'. **הוא חייב לעשות את המהפך במוחו כדי שיגש אל התפילה מתוך הכנעה ושפלות הרוח, כי גאווה סותרת את התפילה.**

אדם, הוא צריך להיות אדם מושלם. אם אינו מוציא את התפילה בדיבור, אין הוא מתפלל לגמרי. זו תפילה מרומה. דבר שבאמת כואב לך, אתה מוציא אותו החוצה בדיבור. מצד שני, המגביה את קולו בתפילתו (תפילה שמו"ע), הרי זה מקטני אמנה. אומרים לו לאדם: אמור בלחש. וכשהוא אומר מדי בלחש, אומרים לו: לא! לא יצאת ידי חובה. תגביה קצת.

איך זה הולך בדרך כלל אצל ילד. הוא זורק את זה והולך. אל תשגע אותי. לך תשגע מישוה אחר. כל פעם אתה אומר לי: עכשיו זה יותר מדי, עכשיו זה פחות מדי. אין לי כח לזה. כך בכל דבר, האדם נשבר באמצע ומתרגז - מה אתה רוצה? אתה יכול לומר לי מה אתה רוצה ממני? כל הזמן אתה אומר לי: הלב שלך צריך להיות קצת יותר רגיש, הלב שלך צריך להיות קצת יותר חזק...

הרבה פעמים זה קורה כשמנגנים ניגון ורוצים שזה יהיה מדויק הדק היטב. אומרים לו לאדם: נגן אותו קצת יותר חזק. עוד יותר חזק. וכשהוא מגביה, אומרים לו: לא! אל תנגן ככה. נגן בצורה טבעית. אפשר לשאול שאלה: מדוע אותו אחד שמשגעים אותו ככה אלף פעמים, אינו מתרגז? התשובה היא כי **הוא מבין שאם הוא רוצה להגיע לאותה אומנות, הוא רואה התקדמות בעצם היגיעה שבדרך.**

האדם מחפש נייחא

הסיבה שהאדם מתייאש באמצע ואומר: אתה יודע מה? אינני צריך, היא שהוא מרגיש שהיגיעה כבר לא כדאית לו בשביל התמורה. תחשבו על אדם שנכנס לחנות כדי לקנות איזה מוצר שיקל עליו את החיים. הוא שואל את המוכר: יש לכם מוצר פלוני? - כן. כמה זה עולה? - שלושים

כדי להגיע בתפילתו למקום זה, היא תכלית. אין הוא קץ בעבודה כי רב היא. להיפך, הוא אומר לעצמו: זה מה שאני רוצה. **אני רוצה להביא את רצוני למקום זה. יש לי אמונה ואני משתוקק ואני יודע שהקב"ה רוצה לעזור לי, ובאותו זמן יש לי הכנעה.** אני רוצה להגיע לאותה אומנות - אומנות התפילה.

הרי זה כאותה שאמרו במסכת ע"ז (ג, א) לגבי החילוק בין הגויים לבני ישראל לעתיד לבוא. הגויים יאמרו: אתה יודע מה? תן לנו ג"כ מצוה לקיים. והקב"ה יתן להם מצות סוכה. אז יוציא הקב"ה את החמה מנרתיקה והללו יבעטו בסוכתם. אף שבני ישראל ג"כ פטורים מן הסוכה כשהם מצטערים בה, אבל אינם בועטים. מדוע? כי הגוי אינו רוצה את הדביקות. הוא חושב רק על השכר. הוא אומר: איך מקבלים את השכר? מקבלים אותו על-ידי הסוכה? בסדר, אני עושה סוכה. וכיון שהקב"ה מוציא חמה מנרתיקה, הוא אומר: אתה יודע מה? אינני צריך את השכר שלך. טוב לי כך. היהודי אינו במצב זה. **היהודי רוצה את הדביקות,** ולכן אע"פ שחם לו, אינו בועט, כי הוא רוצה להגיע אל האומנות הזאת.

יסוד זה שבתורה, נוגע בעצם בכל-כך הרבה חלקים אחרים בעבודת ה', כולל גם בתפילה עצמה. אומרים לאדם: אתה רוצה לדעת איך תצליח? אם תצעד באמצע, לא יותר מדי לכאן, לא יותר מדי לכאן... לא, עדיין אינך במקום הנכון... השאלה היא אם יקרה לך באמצע 'ויקץ'.

האדם מרגיש שמשגעים אותו

המהר"ל מדבר על סתירה כזו: מצד אחד אם האדם מתפלל ואינו מוציא את התיבות מפיו - תפילתו לקויה בחסר, כפי שדיברנו בשיעור הקודם. הוא צריך להיות

שתפילותיו של היהודי פועלות את פעולתן בניגוד לתפילותיו של הגוי. הפירוש הוא כזה: אי אפשר להתפלל באופן המועיל, רק **אם לומדים את האומנות**, כפי שחז"ל נקטו בלשונם על הפסוק **בפרשת בשלח** 'ויצחקו בני ישראל אל ה'": מיד תפסו להם אומנות אבותם בידם. אכן כן, התפילה היא אומנות וצריך לכוון אותה בכל עת, קצת יותר, קצת פחות, קצת יותר חזק... האדם לומד לצבוע... זו אומנות. זריזות הידיים אינה נרכשת בפעם אחת ואף לא בפעמיים. זה לוקח שנים בדרך כלל. כך הוא בכל אומנות. מוהל ושוחט ובדחן וזמר, וכן הלאה. כל דבר שהוא אומנות, לוקח לו לאדם שנים עד שזה נעשה קנוי לו ויוצא מתחת ידיו ללא מחשבה. הבדחן, בדרך משל, רואה על פני השומעים אם נהנים או לא. הוא יודע לקרוא את פרצופיהם במהירות. אומנות היא. בפעם הראשונה הוא היה צריך להכין דף. הרבה עגמת נפש הוא בלע עד שהגיע למקומו. כך הוא בכל תחום.

ובכן, **תפילה היא אומנות**. כעת השאלה היא: **האם אתה מסכים לעבור את היסורים עד שתרכש את האומנות?** והתשובה היא: אם אתה קורא לזה יסורים, אין זה בשבילך. הנה כמה אברכים החליטו יום אחד שהם הולכים להיות סופרים? וכמה מהם לא נעשו סופרים? התשובה מאוד פשוטה: הוא רצה להיות כלי שרת, והתחיל, אך מהר מאוד הבין שזה לא בשבילו. והשאלה היא: האם אתה רואה תכלית בלשבת ולכתוב שעות ארוכות או שאתה רק רוצה את הכסף? **תפילה היא תכלית בשביל היהודי**. הוי אומר: **כשאתה קונה אותה הכנעה, כשאתה קונה אותה דביקות בה', כשיש לך אותו הרגש, אתה רוצה מזה עוד, כי כבר הרגשת פעם אחת**. זוהי המציאות של היהודי, **ולכן אינו מתעייף מלנסות. אין**

וחמש דולר. בסדר, תביא לי שניים. הוא רוצה לשלם לו שבעים דולר וללכת עם מקחו בידו, אך המוכר עוצר אותו - רגע אחד! אני צריך שתחתום לי על דף. הוא מדפיס דף ואומר לו: חתום כאן וכאן. בסדר, עכשיו תחזור ותביא לי את התעודות. זהות גם שלך וגם של אשתך. מגיע רגע מסוים שהאדם אומר: טוב, אני לא צריך את זה.

הסיבה פשוטה מאוד. רציתי לעשות לעצמי נייחא. זה כבר לא עושה לי את זה. עדיף לי להישאר בלי זה. תחזיק אתה בשלך, ואני ארקוד ואשמח שאין לי את זה.

סיפרתי בעבר: כשעבדתי בישיבה לצעירים, היה שם אחד מהר"מים אשר בשונה משאר הר"מים שהיו מגיעים כל יום לישיבה באוטובוס, היה מגיע תמיד כאיש מכובד ברכבו האישי. יום אחד הוא הגיע לחדר הר"מים עם חיוך גדול, הכין לעצמו קפה ואמר: היום אני מלך. מה קרה? אמרתי לעצמי: אין לי כח. אני צריך למלאות דלק בעצמי ולנהוג בעצמי ולהיזהר כל הדרך שלא להירדם ואח"כ לחפש חניה להחנות את הרכב. זהו זה. אני רוצה להיות מלך. החלטתי למכור את הרכב וזה היום הראשון שבאתי באוטובוס. ישבתי באוטובוס, למדתי קצת, ישנתי קצת, ירדתי כשאין לי כלום עם אף אחד. איזה שחרור! מלך אני.

הנה כי כן, כשהאדם מתבונן ורואה שהוא מפסיד יותר משהוא מרוויח, הוא אומר לעצמו: למה אני צריך את כל זה? הנה מדוע מטילים מס על כל מי שעובר דרך הרחובות המרכזיים במנהטן? רוצים להביא את האדם למקום שיאמר: אתה יודע מה? אני לא צריך את זה.

תפסו אומנות אבותם בידם

זהו החילוק בין יהודי לגוי, וזוהי הסיבה

לשון נפלא הוא. "אין לו מקום בתוך לבו לגור שם אותו הצער". למה הוא צועק עכשיו? מה כבר קרה? אפשר לחשוב... התשובה היא שכאשר יש מקום, יכול האדם להכניס את הצער, ולהתקדם הלאה. לכן יש ללבוש החסידי כיסים לרוב, כדי שיהיה לו מקום לכל דבר הבא אליו. אבל אם אין לו לאדם מקום פנוי, הצער מעמיס עליו, והוא מתחיל לצעוק בקול. כך הם דברי רש"י.

פותרים חרץ צר בלבד להקב"ה

אכן בענין העלייה בדרגות ההבנה של אלמלא הקב"ה בעזרו אינו יכול לו, צריך להבין דבר נפלא. אנחנו מאוד מופעלים רגשית מהמצבים שלנו, וכשאנו רוצים להכניס את הקב"ה בתוכנו, בדרך כלל, איננו מסלקים את ההרגשים שלנו, אלא אנו מפנים לו קצת מקום. פותרים חרץ קטן ונותנים לו להכנס לשם. ראיתם פעם שולחן מזרח שכבר צפוף ביותר מבנש"קים ועכשיו הגיע עוד אחד ואומרים לכולם לזוז קצת, זה לכאן וזה לכאן כדי לפנות לו מקום, וכל אחד שואל בלבו: לאן לזוז? אני כבר מחזיק רבע רגל לשם ורבע רגל לשם. אדהכי והכי מתפנה קצת מקום, ומיד דוחפים שם איזה כסא צר לאורח החדש.

האדם מרוסק לגמרי רגשית, אבל הוא מאמין שהקב"ה יכול לעזור. כשהוא מדבר על אמונה, הוא מעורר את כולם בבכי. הוא פותח איזה חרץ צר מתוך הרגשת מצוקתו ונותן להקב"ה להכנס בקושי. וסיבת הדבר, כי הזכרון של הכשלון שהיה לו אתמול, והפחד מהדברים שהוא חושש מהם, מכבידים על לבו ומוחו, והוא נלחם בהם לפנות מקום לאמונה שהקב"ה יעזור. הוא דוחף את האמונה בכח, אבל קשה לו מאוד להתפלל כך.

אפילו באופן פרקטי, קשה מאוד להתפלל כשיש צפיפות גדולה של אנשים.

הוא נשבר מההזדהות, כי הוא מבין שזוהי המהות וזוהי הצלחה.

אין בלב מקום לצער

כלל שני (לא פחות חשוב מהראשון, וצריך לחזור עליו כמה פעמים בכל יום) הוא **שההכנעה מיוסדת על אלמלא הקב"ה בעזרו אינו יכול לו.** הכלל הראשון היה זה **שהאדם צריך לבוא כשהוא מרוצה**, הכלל השני הוא **שיבין שאינו יכול לעשות מאומה**. כל השתדלות שבעולם לא תעזור לו. **הדבר תלוי אך ורק בהקב"ה**. אבל הוא צריך להגיע לדרגות חדשות בהבנה זו של אלמלא הקב"ה בעזרו אינו יכול לו. נחוץ לו לאדם מאוד שיתעלה בזה. האדם אומר: כן, בוודאי אני יודע את זה, כבר ראיתי אלף פעמים, נו, בוודאי, רק הקב"ה יכול לעזור לי. לא-לא! זה לא מספיק, כי זו הבנה אלוקית, ולאדם יש מוח מגושם. המוח יכול לתפוס דברים אלוקיים, אבל אם לא תעבוד עם עצמך, תתפוס דברים באופן מגושם, ואף את המאמר הזה של חז"ל תתפוס באופן מגושם.

הנה בפרשה הקודמת על **הפסוק** "ותקצר נפש העם בדרך", כתב **רש"י**: "כל דבר הקשה על אדם נופל בו לשון קיצור נפש, כאדם שהטורח בא עליו ואין דעתו רחבה לקבל אותו הדבר, ואין לו מקום בתוך לבו לגור שם אותו הצער". אחד בא אל שכנו ושואל אותו: אני יכול לאכסן ארגז זה אצלך במחסן? שכנו מסתכל ואומר: תן לי לראות אם יש לי מקום, רגע אחד, לא, לא נראה לי שזה ייכנס. אתה יכול לנסות. הוא מנסה ורואה שאין זה נכנס. בסדר, תודה על רצונך הטוב. **כדי להכיל צער, צריך האדם שתהיה לו דעת רחבה**, וכשמגיע על האדם טורח ואין לו את הדעת לקבלו, הרי זה נקרא קיצור נפש. הצער יושב אז בתוכו ואינו עובר עיבוד, ומוזה נוצרת הטרומה.

בעצמו יכול, אבל כלפי הקב"ה יש לו עדיין את מלוא החיות וההתחדשות.

בכל יום יהיו בעיניך כחדשים

באהבת שלום על הפסוק בפרשה הקודמת "ונפשנו קצה בלחם הקלוקל" מביא מהזוה"ק תחילת הפרשה בזה הלשון: "מאן דאשתדל באורייתא כאילו קאים כל יומא על טורא דסיני וקביל אורייתא". ומבאר כי הנה במתן תורה היתה התחדשות גדולה, כי התורה לא ניתנה עד כה. **וכשהאדם לומד באופן של 'בכל יום יהיו בעיניך כחדשים', הוא זוכה ל'פסקה זוהמת' שהיה במעמד הר סיני.**

הוא מבאר שאת המילים 'כאילו קאים כל יומא על טורא דסיני וקביל אורייתא', צריך לומר פעמיים, מי שעוסק בתורה כאילו עומד כל יום על הר סיני ומקבל את התורה, הרי זה כאילו עומד כל יום על הר סיני ומקבל את התורה, לענין זה שפסקה זוהמתו.

החידוש בדבריו הוא כדלהלן: אנחנו רגילים לפרש הכוונה של 'בכל יום יהיו בעיניך כחדשים', ללמוד בהתלהבות והתפעלות. אך מדבריו שמענו **שהכוונה היא שאתה מרגיש שאתה תלוי בהקב"ה, ואינך חי בגלל שאתמול חיית, ואינך נישא אל התורה בגישה שהתורה מובטחת לך כי אתמול הצלחת בלימודך, אלא אתה נישא כאילו מעולם לא קיבלת את התורה ומברך מחדש ברכת התורה. זה מה שנותן לך חיות חדשה, וזה מה שמוציאה ממך את הזוהמא.** כך הוא מפרש.

יום חדש בא לעולם

על פי זה הוא מבאר שמפני כך קצה נפשם בלחם מן השמים. הם אמרו: מדוע אנו צריכים להמתין כל יום ללחם, ואין

הוא עוד הולך עטור בתפילין. יש הרבה פעמים שהאדם עומד ומתפלל בלי לנוע כלל. מה האפשרות השנייה, לחבוט באחרים העומדים מלפניו ולאחריו?! - אינך יכול להתפלל כך.

חוסר ההתחדשות גורם

אכן **מה הסיבה שאנו מרגישים כך בגלל המצב? הסיבה היא שחוסר לנו הרבה בהתחדשות** - לגשת אל המצב כאילו לא נישאנו אליו אף פעם. אנחנו, בכל מצב קשה, היות שהוא כאוב והיות שאין רואים בו הצלחה, איננו שוכחים אותו, ואם כן מה הסיכויים שישתנה? האדם משלים עם המצב, אבל לא בגלל שהוא מאמין שהקב"ה כך אמר, אלא משום שזה המצב, מה לעשות? וכיון שכן, אינו יכול לבוא בהתחדשות מתוך הרגשה שהיום הוא יום חדש, מציאות חדשה, תפילה חדשה, המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית. הכל חדש, הכל טרי. **אני בעצמי לא יכול לעשות כלום, אבל הקב"ה יכול לעשות הכל.**

כל הכשלונות הם רק כשאתה לבדך, אבל הקב"ה... הקב"ה הרי מעולם לא פשט רגל. קיים את הפסוק 'השלך על ה' יחבק', **ותבוא עם כל ההתחדשות.** האדם ביקש מפלוני עשר פעמים לעשות לו טובה מסוימת ותמיד סירב. כעת הוא שואל: האם אני יכול לבקש ממנו שוב? אני יכול לבקש ממנו, אבל אני לא מאמין שהפעם הוא יענה לי בחיוב. הוא כנראה לא אוהב לעשות טובה זו. אבל אם מעולם לא ביקש ממנו טובה, אלא זו הפעם הראשונה, אין לו את החשש הזה שלא ייענה לו.

אף כאן, **אם האדם נישא אל הקב"ה כאילו מעולם לא פנה אליו, אזי מתברר לו מכל הכשלונות שהיו לו בעבר מה הוא**

פסקה זוהמתו. אין הוא חי מעץ הדעת, אלא מהקב"ה.

זה היום עשה ה'

תפילה אינה שונה מתורה. **על האדם לגשת אל התפילה, כאילו לא התפלל מעודו על הנושא.** למה? כי **הקב"ה מביא היום חיות חדשה.** פותח את ידיך ומשביע לכל חי רצון - מעכב. כל יום ויום צריך לומר פותח את ידיך. הוא מתפלל שמו"ע מחדש. **זו חיות חדשה. היא לא קשורה כלל למה שהיה אתמול. היום יכול להיות יום נפלא ביותר.**

כדאי לתת לזה דוגמאות. כמה פעמים קורה שיש לו לאדם איזה נושא תקוע זה כבר תקופה ארוכה מאוד, אבל הוא זוכר יום שלישי אחד שבו הנושא היה מסודר באופן נפלא. אך הצלחה זו לא היתה פעם נוספת לא קודם לכן ולא לאחר מכן. זה יכול להיות בכל תחום. זה יכול להיות אדם שיושב עם הגמרא הפתוחה ואינו מבין כלום. יום אחד, הדף היומי היה דף של אגדתא והמג"ש הכין את עצמו היטב, והוא עצמו היה רענן כמו שצריך, ומעולם לא הרגיש כזה תענוג. זה היה מתובל בסיפורים ועובדות, זה היה נושא שנוגע לו למעשה, זה היה דיוק ברש"י שהקפיץ אותו. הוא התחיל להרגיש מה זה לימוד התורה. אך למחרת הוא חזר למה שהיה. אמר מר...

בכל תחום צריך האדם להבין שהיום יהיה יום עם סייעתא דשמיא. הבעיה היא אמנם בעיה גדולה, אבל **היום יכולה להגיע חיות.** לא יודע אם הבעיה תיעלם לגמרי, אבל אולי היום מישוהו יגיד לי מילה טובה, אולי היום המלוה יודיע לי שאינני צריך לשלם את חובי - לכשירחב תחזיר לי... אני מבקש ממך, אל תהיה בלחץ מהחוב שאתה חייב לי... אני לא יודע מה יהיה מחר, אבל

אנחנו יודעים מה יהיה למחר? אנו מעדיפים לקבל את מזוננו כהמשך של אתמול. והקב"ה אמר להם: אילו היה זה המשך, לא היה זה מן. הן כך שאלו תלמידיו של רשב"י את רשב"י מדוע לא ירד להם מן פעם בשנה, וזה מה שהשיב להם: מן שירוד פעם בשנה - אינו מן, אלא ארץ. אתה רוצה מזון כזה שתלוי במזון של אתמול... איך אדע שיהיה לי היום מזון? כי היה לי אתמול. שמרתי לי במקפיא. מן פירושו שאינך יודע, אבל **אתה מאמין שהקב"ה יביא לך אע"פ שאינך רואה שום דרך.** זה מה שנקרא חידוש.

האדם צריך ללמוד תורה באופן זה.

אתמול לא הבנתי כלום, אבל היום הוא יום חדש. מברכים ברכת התורה, הקב"ה מביא היום חידושים. בין אם הצלחתי אתמול, אינני מעביר את ההצלחה להיום, ובין אם לא הצלחתי אתמול, אינני מעביר את חוסר ההצלחה להיום. הנה איך נראה היום הראשון של השנה החדשה בכיתת הילדים? אין רואים אז הבדל בין הילדים. לכולם יש גמרות חדשות וכולם נוהרים שדפי הגמרא לא יתקמטו. ומה קורה כעבור כמה ימים או כמה שבועות? ילד אחד נרדם, הילד השני נודף גאווה, השלישי כותב, והמלמד כבר מסתכל רק עליו, כי הוא זה שמקשיב במלוא הקשב ותמיד עונה לו על שאלותיו. אתה יודע מה קרה? כל אחד מהילדים הכניס במוחו את השבועיים האחרונים. זה אמר לעצמו: אני מוצלח, וזה אמר לעצמו: אני כשלון, אינני מבין מילה אחת שהרבי אומר. ביום הראשון אף אחד לא עשה זאת. למה לא? כי למה לא ננסה ונצליח? זה מה שנקרא כחדשים.

כך צריך האדם לומר לעצמו כל יום מחדש - מה יום זה קשור לאתמול? **הקב"ה נתן לי היום חיות חדשה, מזון חדש, נשמה חדשה. הכל חדש. כשהאדם עושה כך -**

אף זה נכלל בהכנעה ושפלות הרוח, ואף זה הוא תנאי בתפילה היהודית, כי זו תפילה הבאה מתוך הכרה מוחלטת שאתה תלוי לגמרי בהקב"ה.

האדם מתמודד בדרך משל עם ילד שיוורד ברוחניות ל"ע. כל יום שמח אתו. הנה מדוע יש כל-כך הרבה לשונות, שמחה, ששון, דיצה, חדוה וכו' - אתה צריך להכיר את בנו הבחור... יש הרבה לשונות, וכולן מתקיימות אצלו... אבל היום הוא יום חדש, ואני תלוי בהקב"ה. זה לא מוכרח להמשיך כפי שהיה אתמול.

המורם מן האמור

לסיכום: היהודי מבין שתפילה היא אומנות, ויש לו את האומנות הזאת. הוא ירש אותה מאבותיו. הגוי אומר: אם זה נושא כל-כך עדין וזקוק לכל-כך הרבה תנאים, אם כן אינו בשבילי. תפילה אינה בשבילי. אני הולך לנסות לקלל במקום להתפלל. אבל היהודי אומר: אני מבקש להגיע לאותה אומנות. אנסה בדרך זו, אח"כ בדרך זו, יותר חזק, יותר רך...

וראינו שהאומנות כלולה משתי סוגיות. הסוגיא הראשונה שהאדם מגיע ממקום מרוצה, אבל הוא מתפלל משום שיוודע שהקב"ה רוצה להביא עוד שפע. הוא מסמיך גאולה לתפילה כל פעם שהוא מתפלל, כפי שכתב ה'חתם סופר' שכל פעם שהאדם מתפלל, אפילו בשפת הדיבור, אם הוא נותן קודם לכן הודאה, הרי הוא מסמיך גאולה לתפילה. הוא נכנס אל התפילה באופן זה: אינני רוצה להיות אדם ממורמר. אני מאוד שבע רצון. אם הקב"ה ישאל אותי, אענה לו: אני מאוד מרוצה. בשמחה אענה לו כך. אבל אני יודע שאתה רוצה שאתפלל, ולכן אני מתפלל. והקב"ה שהוא חוקר כליות ולב, יידע שהדבר הזה קיים אצלי, אם כי בוודאי אני עובד עם עצמי לחזק אותו יותר.

היום יכול להיות יום שונה מהסגנון הרגיל. כל זאת בתנאי שהאדם מסכים לחשוב בעת תפילתו שהקב"ה מביא חיות חדשה, והרי הוא מבקש להיום. אני לא יודע מה עם כל החבילה שלי, אבל אני מבקש להיום. אתה יודע למה אני מבקש להיום? כי אני מאמין שהקב"ה מחייה את הבריאה כל יום מחדש. עושה חדשות.

הקב"ה מעולם לא פשט רגל

אם יש לו לאדם ילד בבית החולים ל"ע על כל המשתמע מכך. הוא שומע את הצפצופים של המכונות, הוא יוצא ונכנס, נכנס ויוצא, מחפש בייביסיטר. אין לו לא יום ולא לילה. מקווים לטוב. האם היום אינו יכול להיות יום נפלא? האם לא יתכן שהיום ייכנס הרופא ויאמר: יש לי חדשות טובות בשבילכם... ואף שלמחר יאמר הרופא: זה לא ממש כמו שאמרתי. ברוך השם, אבל רק רציתי לחדד... כן, אבל היום מדובר בחיות חדשה. לא מוכרח שהמצב בפשיטת רגל. אנחנו גורמים לכך בעצמנו, כי אנחנו כבר החלטנו בלבנו שהמצב בפשיטת רגל, ואנו מתפללים באופן זה שהקב"ה יעזור... תפילתי בוודאי לא ישובו ריקם... אולי עכשיו אני מוזיל דמעות בשביל נכדי, אני יודע, אבל לעכשיו אין זה נוגע... אינך מבין שיתכן שתבוא חיות חדשה. אין כאן התחדשות, כי אינך מאמין שהחיות באה מהקב"ה, כי אתה מצומצם רגשית בטבע, ואתה מותיר רק חרך קטן להקב"ה שיעזור.

האדם חושב שזה תלוי רק בכך שהוא מאמין בניסים. שכחנו את דברי הרמב"ן בפרשת בהעלותך על הפסוק 'היד ה' תקצר'. הקב"ה יכול לעזור בדרך הטבע. על אף הסדר הטבעי, הוא יכול לעשות שהיום הזה יהיה בשבילך יום קל, יום נפלא, יום של חידוש, יום של הבנה.

נפתרו? האם נעשו לו ניסים של שינוי מעשה בראשית? לא! אך בכל זאת היה לו יום נפלא. **התפלל כך, עם הביטול הזה כשאתה יודע שהקב"ה הוא, ורק הוא, מחליט איך ייראה היום שלך, וכך תזכה לרב שמע בכל ענייניך.**

הסוגיא השניה היא שיבין **שיש התחדשות ושהוא יונק מהקב"ה**, לא מאתמול ולא ממרמור. מתוך הטבע יתכן שתגיע היום חיות חדשה. יש כל-כך הרבה אופנים שהאדם רואה שפתאום היה לו יום טוב. היום היה לי יום טוב. האם כל בעיותיו

יום שלישי פרשת פנחס י"ז תמוז תשפ"ד

היו"ט הנסתר של שבירת הלוחות

ויאמר חג לה' מחר

אחד מהדברים שאירעו לישראל בי"ז בתמוז כדאיתא **במשנה סוף תענית** הוא שבירת הלוחות, וידוע **מחז"ל** שאמר **שלעתיד לבוא ייהפך היום ליו"ט, והארי"ק** ז"ל הסמיך זאת על **הפסוק** 'ויאמר חג לה' מחר'. אור של יו"ט יש ביום זה, אלא שכעת הוא שרוי בגלות ומתקיים באופן של גלות. ומה הפשט בזה? מהו האור שקיים ביום כאוב זה? הנה יש על זה יסודות נפלאים ב'שפת אמת'. **ה'שפת אמת'** מבאר שביום זה אירעו שני דברים נפרדים. הראשון **שהקב"ה הוריד את הלוחות לבני ישראל**, התורה הקדושה אשר בה כתוב מה זה יהודי ומה השייכות שלו עם השי"ת ואיך הוא יכול להגיע על-ידי לימוד התורה לידי דביקות, וזהו אור גדול.

בשישי בסיון היתה קבלת התורה, אבל במשך הארבעים יום וארבעים לילה שמשה רבינו למד עם הקב"ה למעלה בשמים, נתן לו הקב"ה חרות על הלוחות, דבר שחרוט באופן פיזי באבנים ואפשר להורידו למטה ולאחוז בו. בקבלת התורה ירדה רק ההשגה. הקב"ה התגלה אז ואמר 'אנכי', אבל **שיהיו הדברים כתובים על הלוחות וכל מי שירצה ללמוד יוכל לבוא וללמוד ולמצוא את השי"ת, כל אחד לפי מדרגתו**, זה קרה רק כעבור ארבעים יום וארבעים לילה ביום י"ז בתמוז, וזהו בוודאי סיבה לשמחה גדולה, ומפני כך נחשב יום זה ליו"ט, לא פחות מחג השבועות.

אמנם בני ישראל לא התנהגו בסדר ולא היו ראויים לקבל את הלוחות עד שהוצרכו

הלוחות להישר, ואח"כ הוצרכו לקבל לוחות שניות שלא היו במדרגת הלוחות הראשונות. ברור שמדובר בצער גדול, אבל הוא רק חלק ב', וחלק א' לא נעלם. **מציאות היא שבים זה הגיע אור נצחי**, ואם אמנם איננו יכולים להשיג עדיין את האור כי טרם סיימנו לתקן מה שנעשה על-ידי שבירת הלוחות ולכן אנו עדיין עסוקים בתענית ובכאב שנעשה בחלק ב', **ברגע שנסיים עם זה, נוכל להתחיל לחגוג את היום** על אשר נעשה בחלק הראשון שהקב"ה הוריד לנו לוחות שכתובות עליהן עשרת הדברות.

משמאי מיהב יהבי משקל לא שקלי

מוסיף ה'שפת אמת' לבאר: **במסכת תענית** איתא **שכל המתנות שהקב"ה נותן, נשארות לעולם** - גמירי, משמאי מיהב יהבי, משקל לא שקלי. **הגמרא** מספרת שם על רבי חנינא בן דוסא ששרוי היה בעניות גדולה והתפלל ונתנו לו מן השמים רגל של זהב, וכשביקש להחזירה, לא קיבלה ממנו. אף לענין הלוחות שהקב"ה נתן לישראל בי"ז בתמוז, אי אפשר לחזור ולומר: לא-לא-לא! אינכם ראויים. אני נוטל אותם בחזרה. אין כזה מושג לקחת בחזרה. **המושג היחיד שיש הוא שהם ניתנו, אבל עדיין אין לנו את הכלים ליהנות מהם.**

מבאר ה'שפת אמת' שההארה של הלוחות הראשונות באמת נשארה, וכשהארי"י ז"ל אומר שלעתיד לבוא יהיה לנו את היו"ט של י"ז בתמוז אשר בעומק פירושו שנחזור ליהנות מהאור של הלוחות

מאספים את שברי הלוחות

אומר ה'שפת אמת' עוד יסוד שלישי, וזה מה שבאמת פותח את הסוגיא לענין מעשה. ה'שפת אמת' מבאר שבני ישראל קיבלו תפקיד לתקן את שברי הלוחות. משל לסבר את האוזן בילד שבנה בנין מקוביות לגו, וילד אחר לא נזהר מספיק ועבר ונתקל בו והכל התפרק, שאחד מהדברים שאומרים לו לילד הוא: בוא ובנה לו מחדש. זהו תפקידם של בני ישראל מאז שנשברו הלוחות - לתקן את השברים. קחו את השברים, אספו אותם, ובנו את הלוחות מחדש. איך בונים אותם מחדש? אומר ה'שפת אמת' שהפיזור של בני ישראל בגלות הוא ללקט את השברים האלה. וכבר כתוב כן במסכת פסחים שבני ישראל נשלחו לגלות כדי לקחת משם גרים. פירוש של דבר שיש ניצוצות הקדושה שפזורים בארבע כנפות הארץ, וכשאישי יהודי מקיים תורה ומצוות באותם מקומות נידחים, הוא מושך אליו את הניצוצות, והרי הם חוזרים לארץ ישראל ומתקיים מקבץ נדחי עמו ישראל. נדחי הם הניצוצות שבמקומות הנידחים. מבאר ה'שפת אמת': מאז שנשברו הלוחות, במקום שיהיו לוחות שלמים, יש שברים של לוחות, והשברים האלה מפזורים בכל העולם, וכשישראל נמצאים בגלות, הם מאספים את השברים לבנות שוב את הלוחות הראשונות, וזוהי הסיבה שלעתיד לבוא יהיו לנו שוב את הלוחות הראשונות.

הבה נבאר קצת הענין, כי בעצם זה מוכרח מדברי המשנה במסכת תענית, שהרי אתה רואה שבי"ז בתמוז נעשה שוב ושוב ענינים של פיזור וגלות - התמיד בוטל ויותר אי אפשר להיות בבית המקדש. צריך להקריב מעתה קרבנות בצורה של גלות. זה חוזר על עצמו באופן שכל שלב נוסף של י"ז בתמוז מקרב את הגאולה אשר תכליתיה הסופית אינה בניית בית המקדש (אם כי זהו

הראשונות, אין זה לעתיד לבוא בלבד, אלא כמו בכל הדברים, הפירוש הוא שזה קיים כבר, אלא שעכשיו זה באופן יותר מוסתר כי אין לנו עדיין את הכלים.

כך אמר ה'בית אהרן' זיע"א בענין האור שהקב"ה גזז לצדיקים לעתיד לבוא, שהכוונה היא לצדיקים שעתידיים לבוא בכל הדורות. כל צדיק בדורו הולמד תורה לשמה ומודרך כראוי, יכול ליהנות מהאור הגנוז. אור הגנוז לא סולק. לעתיד לבוא פירושו שכאשר העולם יבוא אל תיקונו, אז יוכלו כולם ליהנות מן האור, אבל גם לפני שהכלל יכול ליהנות ממנו, יכול האיש הפרטי ליהנות ממנו כבר עכשיו, אם הוא מכניס את עצמו למצב של העתיד לבוא.

כותב ה'שפת אמת' שהיות ששבת היא מעין עולם הבא, יש בה הארה מהלוחות הראשונות, ולכן נאמר וזכור את יום השבת, כי אם היו בני ישראל מקבלים את הלוחות הראשונות, לא היתה השכחה שולטת בהם. בשבת אין שכחה, כי תורה הנלמדת בשבת, נלמדת באופן זה. וכן אנו רואים מזה שאמרו חז"ל הזהרו בזקן ששכח תלמודו, ששברי לוחות מונחים בארון, הרי שהארת הלוחות הראשונות עדיין קיימים. אכן כל מי שיהיה תלמיד חכם שהוא בחינת שבת, יוכל ליהנות מהלוחות הראשונות, וכך לא תשלוט השכחה בתלמודו והשגותיו בדביקות יהיו בהתאם למהלך של הלוחות הראשונות.

כל זה לבאר בא שבי"ז בתמוז אירע דבר גדול בעולם - ירדו אז הלוחות הראשונות, ודבר זה אף פעם לא נתבטל, אף לא כשנשברו הלוחות. השבירה פירושה שחסרים כלים להכילם, אך מי שיבנה כלים, בוודאי יוכל ללמוד תורה בדרגה של לוחות הראשונות.

פעם שהוא מתרחק ממנו, הוא מתרחק מן החיים, ויהודים יכולים לזכות לכך על-ידי לימוד התורה, והרי הם מתדבקים בחכמה האלוקית וההנשמה שבתוכם מתחילה לבלבל ולגדול ולזכות לעוד ועוד השגה, עד שהם מגיעים לדרגה נפלאה של דביקות. כך אומר הפסוק: 'אני אמרתי אלוקים אתם ובני עליון כולכם, אכן כאדם תמותו'. בעצם האדם כל-כך גבוה, שהרי הוא חלק א-לוה ממעל ודבוק בה' עצמו. אלמלא היו בני ישראל חוטאים, היו להם את הכלים לקבל את הלוחות הראשונות, והיו יכולים להגיע אל תכליתם באופן של אותיות. לומדים את אותיות התורה, מתדבקים בהן, מגיעים לאן שצריך להגיע. אבל עכשיו שחטאו, הפסידו את הכלים שהיו להם לקבל את הלוחות, כי הטמטום שנעשה בלבם על-ידי החטא, גרם לכך שגם כאשר יעסקו בתורה, לא יגיעו לאותה השגה. את המהלך הזה הם הפסידו.

הדבר דומה למעפילים. אילו היו נכנסים לארץ ישראל כשנצטוו ולא היו שואלים שאלות, היו מגיעים להשגה של דביקות שארץ ישראל יכולה היתה להביא להם. אך כיון שהרסו את הדרך הזאת, אמר להם הקב"ה: עכשיו תצטרכו ללכת בדרך ארוכה. באו המה וצעקו: לא-לא-לא! אנו רוצים ללכת בדרך הראשונה. את הדרך הראשונה כבר הרסתם. היא לא עובדת עכשיו. אם תלכו בדרך הראשונה, יהיה לכם יותר גרוע. ובכן, כעת יש לכם דרך חדשה שתכניס אתכם לארץ ישראל, אבל זה כבר יהיה יותר מסובך, עם סיבובים במדבר ארבעים שנה ועם מ"ב מסעות. דרך שונה לגמרי, דרך יותר ארוכה ויותר כאובה, אבל זוהי הדרך היחידה שקיימת עכשיו. תגיעו לאותו מקום (ולכן נראה שאפשר שנגיע על-ידי דרך זו למקום יותר טוב), אבל זה יקח הרבה יותר זמן ויהיה כרוך בהרבה יותר כאב.

בוודאי חלק מהענין, אלא בניית הלוחות הראשונות. קיבוץ נדחי עמו ישראל, הוא זה שגורם להחזיר את הלוחות הראשונות.

אינו עומד עליו אלא אם כן נכשל בו

כעת נבאר בשפה יותר קלה לפי דרגתנו מה משמעותו של דבר. נפתח במשל קל: יש שני אופנים ללמד לאדם איזה ענין. אפשר ללמדו לו במילים, ואפשר ללמדו לו במעשה. אין אומרים לו כלום, אבל הוא חווה את המציאות ומבין את הענין ממילא. נניח שאומרים לבחור שחייבים לציית למשגיח בישיבה. אין סיפורים. אם המשגיח מצווה - מצייתים. יש כללים בישיבה ואי אפשר לעשות מה שרוצים. אך מה עושים אם הבחור נולד עם תכונה כזו שהוא צריך לנסות דווקא? הנה אופן אחד יש ללמדו על-ידי הסברה והוכחות ואיומים והתראות. זהו אופן אחד. אך יש שמבינים שהבחור לא הולך להבין, כי הוא בטוח שהוא יותר חכם מכולם, ואז באים להחלטה כזו: אתה יודע מה? אל תגיד לו כלום. תן לו לעשות את השטות שלו, שיסולק מהישיבה עם בזיונות, ואח"כ כשיחזור, יבין שהוא חייב לציית. הם אומרים כך: ניסינו כבר עם אותיות וראינו שאינו מבין, אם כן הבה נלך במהלך השני של הסברה, שהוא אמנם דרך ארוכה וכאובה, שהרי הוא צריך לשבת זמן מה בבית ולנחול בזיונות, אבל בסוף יגיע אל ההשגה. אילו היה חכם באמת והיו לו הכלים להבין הענין, לא היה נגזר עליו לעבור כל זה, אבל עכשיו שאינו מבין מה שמדברים אתו, הוא חייב לעבור את הדרך השניה.

כאשר הדרך הקצרה נחסמת

יסוד גדול הוא. בתורה מבואר מה היא מידת רחמנותו של הקב"ה ליהודי, מה היא דרגת היהודי, כמה נחוץ לו ליהודי להיות דבוק בה', כי זה מה שנותן לו חיותו, וכל

האדם מעורר את הקב"ה עוזרו על-ידי שהוא בא ליטור.

ובכן, **ביום הארבעים הקב"ה לא נתן להם את העזר.** כשהתחילו לצוץ שאלות במוחותיהם של ישראל - מה קרה עם משה? כבר עברו ארבעים יום ועדיין לא הגיע - זה היה מאוד טבעי, כי כך עובד העוה"ז. אין צריך לזה הגיון. היצר הרע מתיישב בלבו של האדם ומתחיל לעורר שאלות. אך בדרך כלל הקב"ה עוזר לו לאדם. האדם הרי רוצה לעבוד את ה', וקיבל את התורה, והתורה מסייעתו, וזכות האבות מסייעתו, וממילא הקב"ה עוזר לו שתהיה לו תשובה לשאלה הטיפשית שצצה במוחו. אך **ברגע שאין לו לאדם סייעתא זו, הוא נשאר עם השאלה הטיפשית מבלי שתהיה לו תשובה עליה, ומזה הוא יכול להגיע לעשיית מעשה שטות והבל.**

מוניעת הסיוע כחלק מהתכנית

ביום הארבעים הקב"ה לא נתן להם את הסיוע הזה. הוא לא נתן להם כלים. **כדי שהאדם יוכל להבין הבנה בתורה אפילו תשובה פשוטה לשאלה, הוא צריך שהקב"ה יתן לו במוחו קצת שכל להבין.** על כן אנו מבקשים כל יום לפני ק"ש ותן בלבנו בינה להבין ולהשכיל לשמוע ללמוד וללמד, כי אם אין הקב"ה נותן את השכל להבין, הכל מבולבל ושום דבר אינו מובן. ובכן, באותן שעות שבני ישראל התחילו להתבלבל ולתעות, הקב"ה לא נתן להם שום סיוע, מדוע? כי רצה שזה מה שיקרה. כך אומרים לנו חז"ל. **הקב"ה ידע שזה מה שיגרור למצב של חטא, והחטא יגרור למצב של תשובה, ואז זה יעזור ענין לרבים ותתקיים תכלית הבריאה.** זהו הפשט כפי שהגמרא אומרת בפירוש. הקב"ה יודע עתידות וברא עולם בשביל

וכפי שקרה אז עם המרגלים, כך קרה קודם לכן עם שבירת הלוחות. נמצאנו אומרים לגבי מה שלמדנו שהלוחות הראשונות מעולם לא בטלו כי החלק הראשון של י"ז בתמוז חי וקיים אלא שהיתה שבירה, שהשבירה גרמה לכך **שבשביל להגיע ללימוד הלוחות הראשונות, יצטרכו לעשות דרך ארוכה, ותוך כדי ההליכה בדרך, יהיה הרבה צער ועגמת נפש להם ולשכינה, אבל בסוף יגיעו לאותם לוחות הראשונות.**

לא היו ישראל ראויים למעשה זה

והנה ידוע לנו מה שאמרו חז"ל **במסכת ע"ז** (ג, ב) שלא היו ישראל ראויים למעשה זה, אבל בגלל שהקב"ה רצה ללמד שמועילה תשובה, גרם להם שיחטאו. אכן פשטותם של דברי חז"ל אלו מובנת מאוד, כי לא יתכן אחרת. הן מדובר היה בכלה בתוך חופתה. בני ישראל זכו ליציאת מצרים, וזכו לעבור מיציאת מצרים לקריעת ים סוף, ומקריעת ים סוף לשבעה שבועות של היטהרות, ומשם להגיע להר סיני אשר אז פסקה זוהמתם, ולשמוע את קול ה' בכבודו ובעצמו מדבר אליהם, וכעבור ארבעים יום בלבד, עשו מה שעשו. אין לזה שום פשט המתקבל על הדעת. מה חשבו כשעשו את זה? הן זכו להשגה שאין למעלה ממנה! אומרים לנו חז"ל מה התשובה לכך.

והפירוש הפשוט ביותר בדברי חז"ל אלה (וכן מפרשים רבים מן המפרשים), הוא שבוודאי לא הכריחם הקב"ה לחטוא, אך הדבר מבואר על פי הכלל של אלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו, שפירושו שהיצר הרע יותר חזק מן האדם. כך הוא הדפוס של העוה"ז. היצר הרע תופס את האדם ודוחפו. הוא יותר חזק ממנו. **הדרך היחידה להנצל אתו היא על-ידי הקב"ה עוזרו, ובדרך כלל**

הרעיון הזה קיים גם כאן. **הענינים העמוקים של תורה מתגלים הרבה יותר חזק אחרי שבני ישראל היו בגלות ועברו מה שהיו צריכים לעבור והשכינה היתה עמם ולא נטשה אותם, ועזרה לכל אחד, לבחור שהיו לו נסיונות קשים, ליהודי שהיה תחת השלטון הקומוניסטי ומסר נפשו לה', לבעל העבירה שצעק מתוך הבור: רבונו של עולם! אני יודע שאני שקוע בתחתית הבור, אבל אני מאמין שאתה עוזר גם לאנשים כאלה. כל ענין שכתוב בתורה להסביר את האהבה שהקב"ה רוחש לנו, כל עומק בה' אחד, שהקב"ה יוצר אור ובורא חושך אבל הכל אחד כי עושה שלום ובורא את הכל - הכל נתקיים. כשבני ישראל עוברים בדרך הארוכה, הם מכירים את כל זה, לא מפני שרואים שכתוב בפסוקים שאם יהיה כך וכך, הקב"ה יעזור להם, אלא מפני שראו כל זה בחוש, כי זה נתקיים בהם אחד לאחד. אח"כ כשיגיעו לעתיד לבוא אל הלוחות הראשונות, הדביקות וההשגה העמוקה שתהייה להם בתורה, תהיה בדרגה אחרת לגמרי, וזהו 'חג לה' מחר'. לעתיד לבוא יהיה י"ז בתמוז יו"ט נפלא. עכשיו אנו עדיין לא יכולים לחגוג את ה'יו"ט', כי אין לנו עדיין את ההשגה. אבל נתינת הלוחות היתה אז, והשבירה, לא די שלא לקחה אותם בחזרה, אלא היא היתה המהלך הנבחר איך להבין את הלוחות הראשונות. אך מה? עדיין איננו נמצאים שם. וכפי שאמרו חז"ל שהיום אי אפשר לברך הטוב מטיב על הרעה, כי אם דיין האמת, ורק לעתיד לבוא נוכל לברך עליה הטוב והמטיב כי אז נראה בזה את הטוב בגלוי.**

מקבלים את השכל לאחר מעשה

אילו היה הקב"ה נותן אותו סיוע לכלל ישראל במשך כמה שעות שלא להשתנות, היו מקבלים את הלוחות הראשונות,

ישראל שנקראו ראשית, ואם כן הרי ראה בשעת הבריאה ובשעת קבלת התורה שישראל עתידים לחטוא ויהיו שברים ותהיה גלות ובמשך אלפיים שנה יתייגעו לתקן, ואמר: כן, זו התכנית.

הוי אומר: בני ישראל בחרו ברע, אך מה היתה הסיבה? כי לא היה להם סיוע. ומדוע הקב"ה לא נתן להם סיוע? כי רצה שזה יעבור באופן זה. מה תשאל, איך יתכן? כל-כך הרבה צער, כל-כך הרבה עגמת נפש, כל-כך הרבה ביטול תורה, כל-כך הרבה חוסר השגה. הנה בענין זה יש נקודה נפלאה שאותה צריך להבין היטב ביום הזה. הדרך שצריך ללכת עכשיו אחרי השבירה כדי להגיע אל הלוחות הראשונות, היא דרך מאוד ארוכה וכאובה, אבל ההשגה בלוחות הראשונות אחרי הדרך הארוכה, היא יותר עמוקה ושלמה מכפי שהיתה לולי השבירה, ואת זה אנו צריכים ללמוד עכשיו להבין את העומק של י"ז בתמוז.

דרך ארוכה יותר שווה בערכה

הדרך הקלה ביותר להסביר את זה היא עם המשל הנ"ל. אף מי שמבין שעליו לציית למשגיח, הרי זה בדרך כלל מפני שהוא ירא שלא לציית. הוא מבין שיתכן שלא יקרה כלום אם לא יציית, אבל מדוע לקחת סיכון. תן לי לנסוע נורמלי. תן לי לציית וזהו זה. לעומתו, זה שאינו מציית, אף שהוא מקבל סטירות ובזיונות, צער ועגמת נפש, בסופו של דבר הוא מבין הרבה יותר טוב שצריך לציית. והסיבה מאוד פשוטה, כי כבר עבר את זה וכבר טעמו וכבר יודע מה זה, ובפעם הבאה שיעמוד בפני נסיון אם לציית או לא, יהיה הוא זה שיאמר לחבירו: אתה יכול לעשות מה שאתה רוצה, אני איני מתחיל עם המשגיח שוב. אינני מעוניין לעבור שוב את מה שעברתי.

וכאמור, כל זה מונח בצמד המילים להורות תשובה.

אף כשעתידיים להגאל שכינה עמהם

והנה המהר"ל בנצח ישראל (פרק י) הביא את דברי הגמרא סוף מסכת מגילה: תני רבי שמעון בן יוחאי אומר: בוא וראה כמה חביבין ישראל, שכל מקום שגלו שכינה עמהם. גלו למצרים - שכינה עמהם; גלו לעלים - שכינה עמהם וכו', ואף כשהם עתידיים ליגאל - שכינה עמהם, שנאמר (דברים ל, ג) 'ושב ה' אלקיך את שבותך' וגו', 'והשיב' לא נאמר, אלא 'ושב', מלמד שהשכינה שב עמהם מבין הגלות. והנה כשאנו אומרים על פי זה **בזמירות שבת** 'והשיב' לא נאמר כי אם **ושב וקיבץ**, כוונתנו הפוכה, לחזק את לבנו בכך שהקב"ה נמצא אתנו בגלותנו. הוא לא נשאר בירושלים ושלח אותנו לבדנו לבבל, אלא הוא גלה אתנו, וכשנחזור - יחזור אתנו. וכל הפיוט של 'ברוך ד' יום יום', מיוסד על זה. זה פיוט שמיוסד על מאמר חז"ל הנ"ל. עוברים בו על כל הגלויות ואומרים: הקב"ה היה אתנו בגלות זו ובגלות זו ואף בזו. כל קטע עומד בפני עצמו. הקב"ה לא נטש אותנו שם. 'חסדי ה' כי לא תמנ'. הוא היה אתנו בפרס והיה אתנו ביון. ואח"כ אומרים: 'יצוה צור חסדו קהלותיו לקבץ, מארבע רוחות עדיו להקבץ' ואף הוא יחזור אתנו. אבל לשון הגמרא שונה לגמרי. בתחילה היא אמנם מביאה את כל הפסוקים המלמדים שהקב"ה נמצא אתנו בגלותנו, אך סיום דבריה הוא: ואף כשהם עתידיים ליגאל - שכינה עמהם, שנאמר 'ושב ה' אלקיך את שבותך' וגו', 'והשיב' לא נאמר, אלא 'ושב', מלמד שהשכינה שב עמהם מבין הגלות. משמע מלשון זה שהחידוש הוא שיחזור אתנו ולא שהוא נמצא אתנו בגלותנו.

ולעולם לא היינו שוכחים את התורה... למה היו בני ישראל זקוקים סך הכל? לקצת סיוע. אך הקב"ה אמר: אינני נותן להם סיוע, כי אני רוצה שכך יתגלגלו הדברים, להורות תשובה. זהו העומק של להורות תשובה. להורות תשובה זה לא רק ללמד שאפשר לחזור בתשובה, אלא גם להבין מדוע ברא הקב"ה את העולם באופן כזה שכאשר האדם מתחיל לקבל קצת שכל, הוא כבר מוצא את עצמו לאחר כל-כך הרבה טעויות ופגמים שעשה אשר עליו לטפל בהם עכשיו לתקנם. הן נדמה לו לאדם מחמת כן שהוא מבזבז את כל חייו לריק. אני הולך וטועה ורק לאחר עשר שנים אני קולט שאני טועה. כל פעם אני קולט שאני טועה רק לאחר עשר שנים. מדוע זה צריך להיות כך? האם אין הקב"ה יכול לתת לי את השכל קצת יותר מוקדם בחיים? אתה מבין? בשנותיו הצעירות הוא רצה ליהנות קצת מהחיים, באופן של רשות, וקצת גם באופן שאינו של רשות, ועכשיו הוא נהיה אברך רציני. הוא מתחיל לגדל זקן ומתחיל להתעלות. למען השם! מדוע הוא לא היה יכול לקבל את השכל קצת יותר מוקדם? אנו מדברים על אותו שכל ועל אותו בן אדם.

התשובה היא [לא כדי שנחשוב שמותר לו לאדם לתת לעצמו דרור ח"ו, אך הכוונה היא] שהקב"ה רוצה להסביר לך איך התשובה פועלת, שכל אחד לפי דרגתו מתחיל להבין את הקורה אתו ולהתחרט ולהסתכל אחרת על כל הקורה ולעסוק בתיקון הדברים. דווקא בגלל שכבר טעם את טעם החטא, יש לו הבנה יותר חזקה במשמעות הריחוק. זהו בעצם היסוד של תשובה מאהבה. האדם נוטל את ההבנה שהחטא נתן לו ומשתמש בה להבין את התורה ולחזק את יראת השמים שלו. נקודה זו היא כאותו יסוד שדיברנו,

שהשכינה אומרת: אדם זה חולה? אם כן אני צריכה להיות אתו. אותו אי אפשר להשאיר לבד, כי הוא עלול למות. "והטעם השני הוא, שהכתוב אומר (ישעיה נז, טו) 'את דכא ושפל רוח אשכך', שזהו **ממדת השם יתברך ששכינתו עם אשר הוא דכא, ולכך החולה שהוא דכא, השם יתברך עמו בפרט**".

מבואר ששתי הסיבות הן משני צדדים שונים. תחילה השכינה באה להיות עם החולה, כי הוא זקוק לשמירה מעולה, אבל זה דווקא מאוד נוח לה לשכינה להיות עמו, כי **אינו מדבר דיבורים של גאווה שהרי הוא יודע שהוא זקוק כל רגע לעזרתו יתברך**.

החידוש שאף בעת גאולתם שכינה עמהם

אומר המהר"ל בנצח ישראל שם: **"ולשני הטעמים ראוי שיהיה השכינה עם ישראל ביותר כאשר הם בגלות, שכאשר הם בגלות אז הם כמו חולה שיצא מטבעו, כי אין מן הטבע וממנהגו של עולם שתהיה אומה תחת אומה אחרת, ולפיכך השם יתברך אתם בגלות, ואם לא כן, איך יהיה עמידה וקיום להם במלכות רביעית, אם לא כי יד ה' עשתה זאת. וכן לטעם השני אשר אמרנו, כי עיקר שכינתו בתחתונים, כי כן מדתו של השם יתברך להיות שכינתו את דכא, וישראל בגלות מדוכאים הם, ראויים שיהיה שכינתו עמהם**".

נמצא, אומר מהר"ל, שזה שהשכינה נמצאת עם בני ישראל בגלותם, הוא דבר ברור ומוכן בשכל. אגב, כך הוא לפי דרגה. כלומר, אם האדם נמצא בגלות בתוך הגלות, היינו שבתוך הגלות הכללית הוא **עובר באיזו פרשה קשה ואינו יודע מאין בוא עזרו, השכינה באה להיות אתו**

השכינה למעלה מראשותיו של חולה

אכן **הרשב"א ז"ל בפירוש ההגדות** שלו הוקשה לו מה שאמר 'ואף כשהם עתידים להיגאל', פשיטא, אם הוא עמהם בגלות כשהם נמצאים בקצה השמים (הכוונה לפגם במדת היסוד), מכל שכן שהוא בא עמהם כשנגאלים והם קדושים וטהורים בלי שום פגם. המהר"ל מביא את דברי הרשב"א ובא ליישב על פי דרכו כי הנה שתי סיבות יש מדוע כשבני ישראל נמצאים בגלות, הקב"ה צריך להיות שם אתם, ושתייהן מיוסדות על מה שאמרו **חז"ל** שהשכינה נמצאת למעלה מראשותיו של חולה, ו**בלשונם** (שבת יב, ב): הנכנס לבקר את החולה לא ישב לא על גבי מטה ולא על גבי כסא אלא מתעטף ויושב לפניו, מפני ששכינה למעלה מראשותיו של חולה, שנאמר 'ה' יסעדנו על ערש דו"י

מבאר מהר"ל שבחיבורו **גור אריה** פרשת ויחי (בראשית מז, לא, אות לד) פירש שני טעמים מדוע השכינה נמצאת למעלה מראשותיו של חולה: "האחד, **שכל דבר שצריך שמירה, השגחתו עליו יותר**, והחולה שיצא מטבעו אשר נתן השם יתברך הטבע אל האדם להעמיד את האדם, ועתה נשתנה טבעו, **צריך הוא אל השמירה שלא יהיה נפסד, והשמירה מן השם יתברך**". הדבר דומה למחלקת טיפול נמרץ. בדרך כלל החולה שוכב על המיטה בחדרו בבית החולים, ואם הוא מרגיש שהוא צריך עזרה, הוא מצלצל בפעמון ומגיעים אליו (פעמים מיד ובדרך כלל לאחר זמן או בכלל לא). יש שם אדם אחד או כמה אנשים שמסתובבים בכל המחלקה ומגיעים לביקורים מדי כמה שעות להבדוק את החולים וללכת. אך כשהחולה נמצא בסכנת חיים מיידית, מכניסים אותו למחלקת טיפול נמרץ, שם עומד אדם כל הזמן מעל החולה, כי הוא צריך פיקוח הדוק. אומר המהר"ל: זה מה

גלות היא ביטוי של אהבה

והנה מבואר כאן דבר נפלא שהגלות מבטאת את האהבה הגדולה שהקב"ה אוהב את בניו הגם שהם בשפל המצב וחוטאים. חייבים להגיע לדבר כזה כדי להבין עד כמה הקב"ה אוהב את בניו. אחרת, אין התורה נלמדת ואין התורה מושגת. בני ישראל אינם משיגים מה שכתוב. הם לא יכולים להבין, כי מעולם זה לא קרה. הם לא יכולים להאמין באמת - אם הייתי עושה כך וכך, עדיין הוא היה אוהב אותי? עדיין הוא לא היה נוטש אותי? לא! מן הסתם היה נוטש אותי. הלב אינו תופס את זה. והסיבה שהוא לא תופס את זה, כי אין לנו את הכלים איך יתכן שהאדם הולך ומצער את השכינה באופן נורא ועדיין השכינה תרחם עליו ותרצה לעזור לו? מדוע שתעזור לו? אנו בעצמנו איננו מתנהגים ככה עם אחרים. נשמתינו היתה צריכה להתנהג ככה, אבל איננו יכולים כי הגוף אינו מרשה לנו לחשוב בכיוון הזה בכלל. מה, אני צריך להיות הטיפש שלו? אם הוא לא רוצה - אז לא. אך לא. הקב"ה אינו אומר ככה. אם הוא לא רוצה - אעזור לו לפי מדרגתו. אגרום לו שירצה.

אכן אחת מהדרכים שהקב"ה מקרב את היהודי, היא באמת עם צער. דרך זו של שבירות הלוחות, כרוכה בצער. אם רואה אדם יסורים באים עליו, יפשפש במעשיו. מדוע זה קרה שאברך פלוני התחיל להגיע לבית הכנסת ולהתפלל במנין? אין לו פרנסה ומצא סגולה, אה, זה אחת מהדרכים שעל ידה הקב"ה מקרב אליו. אכן כן, זה מלווה בצער. פעם בצער מן הסוג הזה, פעם בצער של בושה. וילך לדרוש את ה' כי לא הולך לו טוב. אבל זה אך ורק אהבתו של הקב"ה שרוצה לקרב אליו, כי הוא יודע שאם יישאר היכן שהוא נמצא כעת, יהיה זה הדבר הנורא ביותר

במיוחד, כי הוא זקוק לשמירה עוד יותר גדולה. וראיה ברורה לזה, כי חז"ל שמדברים שם במסכת שבת על החולה שהשכינה נמצאת למעלה מראשו, כבר היו עמוק בתוך הגלות, ולכאורה מה הם אומרים שהשכינה נמצאת למעלה מראשו ולכן אסור לשבת על הכסא וכו', הרי השכינה נמצאת עם כל בית ישראל, כי כולם נמצאים בגלות, אין זה אלא שכאשר האדם נמצא בגלות פרטית בתוך הגלות הכללית, השכינה נמצאת עמו עוד יותר, וכפי שה'אור החיים' הק' כתב בפרשת ויחי שיש הרבה מדרגות להשראת השכינה. אכן על החולה להיזהר שלא לדבר דיבורים של גאווה, כי אז יסיר את הסיבה השניה שהשכינה נמצאת מעליו, אלא יאמר בלבו ובפיו: 'ראה עניי ועמלי ושא לכל חטאתי'. אם הקב"ה מנהל כך את חיי, בוודאי זה טוב בשבילי. רבונו של עולם! עזור לי לקבל את יסורי באהבה. אני מרגיש שזה מבלבל את דעתי ואני פוחד שזה יפגע לי באמונתי. כך יוסיף לדבר דיבורי ענוה כהנה וכהנה, ואז השכינה תהיה עמו יותר דווקא בגלל חוליו.

מסיים המהר"ל: "אבל כאשר יצאו מן הגלות, אז יעלה על הדעת שאין השם יתברך אתם, ולפיכך אמר שאף כאשר ישובו מן הגלות הוא נמצא אתם. וכאן מה שהשם יתברך עם ישראל בגלות, הוא מטעם אחר (סיבה שלישית), כי אין ישראל נפרדים מן השכינה מאחר שהוא יתברך שמו שיתף שמו בשמם, ולכך בכל גלות וגלות ובשובם הוא אתם, כי לדביקות הזה אין פירוד, ולכך קאמר ש[הוא אתם] אף כאשר הם עולים מן הגלות, שאז אין לומר שהוא אתם בשביל שצריך שיהיה לו השגחה עליהם, רק בשביל כי לא הוסר הדבוק ההוא, כי אין הסרה לו". עד כאן דברי המהר"ל.

פרשת כי תבוא ושל פרשיות נצבים וילך, יגיעו לזאת הברכה, ויבינו היטב מה הפירוש 'אשר יך ישראל עם נושע בה'. הם יוכלו להבינו רק אחרי שיבינו את הפרשיות הקודמות. או באופן יותר נכון: ככל שיבינו יותר טוב את הפירוש שבפרשיות כי תבוא נצבים וילך, כך יבינו יותר טוב את הפירוש שבפרשת וזאת הברכה.

יורד משה רבינו עם הלוחות מן השמים, ומגלה שהקב"ה כבר החליט בשבילו באיזה מהלך ילמד את התורה לבני ישראל, אם על-ידי הסברה או על-ידי חוסר ציות. הוא הגיע מן השמים וידע שיש לו תפקיד למסור להם את התורה, וכשהוא יורד, אומר לו השי"ת: זה כבר לאחר המעשה. לך וראה כי שיחת עמך. ואז החליט משה עם כל הכאב שבדבר לשבור את הלוחות. הוא ידע היטב מה משמעות הדבר ואף על פי כן עשאו.

יִישַׁר כַּחַךְ שִׁשְׁבֶּרֶת

ולכן תראה שכאשר משה רבינו הסתלק מן העולם והתורה מספיד אותו, היא אומרת: "ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל". ופירש **רש"י**: 'לעיני כל ישראל' - שנשאו לבו לשבור הלוחות לעיניהם, **שנאמר** 'ואשברם לעיניהם', והסכימה דעת הקב"ה לדעתו, שנאמר (שמות לד, א) 'אשר שברת', יִישַׁר כַּחַךְ שִׁשְׁבֶּרֶת. התורה מעידה על משה שמילא את תפקידו. מילאת את תפקידך בשלימות הגם שהיה לך כה קשה כי ידעת שבני ישראל יצטרכו להתייטר הרבה כדי לעבור במהלך זה, אבל הבנת שהקב"ה הוא זה שבחר במהלך זה. לא אתה בחרת בו. הקב"ה בחר בו בזה שמנע מהם את סיועו והניח להם לחטוא. הקב"ה אמר למשה: זה קרה כבר. ואתה יודע מתי זה קרה? כשמשה לא היה שם כדי שלא יכול היה

בשבילו. **גילוי האהבה הגדול ביותר הוא מה שהקב"ה אינו נותן לו לתעות, אך מסייע לו לעלות על דרך המלך.** הוא מקבל צביטה מכאן, מכה מכאן ודחיפה מכאן, ולאט לאט הוא חוזר ומתקרב, ואחרי שהוא מתקרב - איזו השגה ברבש"ע הוא מקבל! הוא אומר אז בהתרגשות מהולה בתמיהה: מדוע הקב"ה לא נטש אותי? את זה אינני מצליח להבין. כמה עוולות עשיתי, כמה פעמים השתמשתי עם הטובות שנתן לי השי"ת למרוד כנגדו, להכעיסו ולצערו ועם כל זה ההוא לא עזב אותי. **אכן הקב"ה אינו רוצה לעזוב את היהודי ויהי מה. כך התורה מגלה לנו.**

משה מלמד את התורה על-ידי שבירת הלוחות

נמצא שלמעשה היה לו למשה רבינו היה תפקיד נפלא. משה רבינו מלמד תורה לבני ישראל, לכן הוא נקרא רבינו. תפקידו של משה רבינו היה להורות לנו וללמד אותנו את התורה הקדושה - אלה המשפטים אשר תשים לפניהם, וידבר ה' אל משה לאמור דבר אל בני ישראל וכו'. אולם התפקיד הקשה ביותר שהיה לו, היה ללמד לבני ישראל חלק זה. היה לו כזו אהבה לבני ישראל ושאל: כיצד אני מלמדם שהקב"ה אוהב אותם? אני כבר יודע, כי אני מגיע משם. הייתי בשמים ארבעים יום וארבעים לילה ואני יודע איזו דביקות יש להם לבני ישראל עם אביהם שבשמים. אבל עכשיו יש לי ציווי ללמד זאת גם לבני ישראל, כי אני מצווה ללמדם את התורה, ובכן, הדרך שתגרום להם לדעת זאת באופן העמוק ביותר היא כאשר ייכשלו, כי אז יתרחקו מה' ואם אמנם הכאב והעגמת נפש והצער והמיתות המשוונות שיהיו מנת חלקם בדרך, יהיו מפחידים ביותר, **אחרי ככלות הכל הבנתם תהיה עמוקה מאוד מאוד.** אחרי שיחוו את כל הפסוקים של

כשמושה רבינו התחיל להתחנן בעבורם, כי אז עורר משה רבינו אתערוותא דלעילא וגילה את אהבה שיש לו להקב"ה לבניו שלא להרוג אותם הגם שהם צריכים להיהרג על פי דין. השלב הראשון של תיקון הוא שעדיין לא יצאה באתגליא אהבתו של הקב"ה, כי לפי סדר הטבע, הם באמת צריכים למות, אבל זה מה שהקב"ה רוצה. הוא רוצה שהטבע יצעק שצריך לכלותם, כי כך נוכל להתקדם עם התכנית. ומה ההתקדמות? שהצדיק בא ואומר: את בניך אהוביך אתה רוצה לכלות? 'זכור לאברהם וליצחק ולישראל עבדיך אשר נשבעת להם בך'. **ועכשיו יוצאה באתגליא האהבה הגדולה שיש לו להקב"ה לבניו אהוביו.** זה בדיוק מה שצריך לקרות. וכדי שזה באמת יקרה, זה מוכרח להיות שהקב"ה מדבר עם משה רבינו באופן כזה, ומשה רבינו מעורר רחמים מכאן - מזה העולם.

מחול לצדיקים בניהנום דווקא

הנה כי כן, כי 'חג לה' מחר'. זה יו"ט נסתר נפלא עד מאוד. מחר, אומר ה'שפת אמת', אין פירושו רק מחר. אך פירושו שיש כאן כאב שמביא לו לאדם הבנה יותר עמוקה ביהודי ובתורה והשגה יותר עמוקה בדביקות. מבין האדם 'שכפי שהוא יכול לקבל מזה טעימה בשבת קודש או בכל זמן ומצב מרומם כדברי ה'שפת אמת', **כך הוא יכול לקבל ממנה טעימה בבין המצרים אשר אז הקב"ה קרוב לבניו** - כל רודף-י-ה השיגה בין המצרים, כי האדם מבין ששני אלה משתמשים באותו זמן. יש חושך, אבל תכלית החושך זה להביא אור גדול, כפי שכתב הרמ"ע **מפאנו בעשרה מאמרות על מאמר חז"ל** (סוף מסכת תענית) עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים, והוא יושב ביניהם בגן עדן, וכל אחד ואחד מראה באצבעו, שנאמר ואמר ביום ההוא הנה אלוקינו זה קוינו לו ויושיענו זה ה' קוינו לו

להתנגד. הן כך הוא להבדיל בקרב בני אדם כשרוצים לקבל החלטה ויודעים שלפלוני יש זכות וטו (זכות להתנגד), מקבלים אותה כשהוא בחוץ לארץ. כשמושה רבינו לא היה אתם, אז עשה הקב"ה את ההחלטה, ואח"כ הוא אמר למשה: אתה יכול לרדת עם הלוחות.

נסיונו הקשה של משה רבינו

אכן כדי שהדבר ייעשה בשלימות, ניסה אותו הקב"ה בנסיון קשה. הוא אומר לו: שמע נא! חושך זה חושך. הולכים לילות אותם. זהו זה. אין יותר כלל ישראל. אוציא ממך אומה חדשה ואתן להם את הלוחות הראשונות. הבלבול שהיה לו למשה, היה נורא עד מאוד. הקב"ה לא אמר לו: זה נפלא, אני מאוד אוהב אותם. לא! לא אלה הפסוקים בפרשת כי תשא. בכלל לא. משה רבינו ידע שזה מה שיקרה. חרון האף, צער השכינה, זה שיהודים צריכים להיהרג בחרב ובמגיפה, כל אלה תוצאות הם. אין חכמות. עבירה גורמת לחוסר חיים. אבל תוך כדי אמר הקב"ה למשה: 'ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם ואעשה אותך לגוי גדול'. וזה היה הנסיון הקשה ביותר שלו, כך כתב **ב'תפארת שלמה'** (תחילת פרשת חוקת). הקב"ה מדבר עם הצדיק ואומר לו: אכלה אותם ואוציא ממך אומה ישראלית חדשה. והוא רוצה לראות האם הוא קולט מה שהוא מדבר אתו, האם הוא מבין שלא זה מה שהוא רוצה, אלא את ההיפך הגמור הוא רוצה. מה תשאל, וכי במשחק מדובר כאן?! לא, אין זה משחק. אך שני הדברים אמיתיים. החטא גורם להם להיהרג, **החטא מביא חושך שבחושך, אבל תכלית החושך היא שאור שייצא ממנו, והאור הוא הבנת כוחו של המנהיג להתחנן בעבורם ואשר מגלה מה הקב"ה באמת רוצה ממנו.**

נאמר כך: סדר תיקון החטא התחיל

ואחרי זה שלוש הרגלים. יש שאנו חושבים שהפרשה עוברת לנושאים אחרים. חושבים שזו פרשה כזו שאפשר לקרוא אותה בכל מיני מצבים. אפשר לקרוא אותה בתענית ציבור, ואפשר לקרוא אותה בשבת חול המועד. אך לפי האמת מדובר בהמשך סדר התיקון. הסתכלו **באור החיים הק'** ותראו שהולכים לפי סדר, יש את האורות שבכל יו"ט שמסייעים לאדם להבין מה זו יציאת מצרים וכו'. הן אומרים בעזרת: ברום עולם מושבין ומשפטיין וצדקתיך עד אפסי ארץ - ממעלה עד למטה. ובכן, בכל יום מקבלים הסבר חדש מה זה עד למטה, מה זה הקב"ה אחרון, הוא עוזר דלים ומגביה שפלים ועושה פלא. הוא עושה פלאים בתוך עולם העשיה. זהו גאל ישראל. זהו ה' ימלוך לעולם ועד. אין עוד הסבר לה' ימלוך לעולם ועד. **ה' ימלוך לעולם ועד פירושו שיתברר שגם החושך העב ביותר היה בשביל התכלית.** יש תכנית, יש מהלך. קולטים את המהלכים של השי"ת.

הן למדנו בעבר מדברי **הישמח משה'** שהתענוג הגדול ביותר שיש לו לאדם, הוא תענוג השגת המוח. זה שלעתידי לבוא יבינו בני ישראל מה שהיה, זה יהיה בשבילם התענוג הגדול ביותר. זה לא יהיה כמי שהיה לו קושיא ונתיישרה לו. לא היתה לו קושיא. **הוא ידע שכך צריך להיות, אבל לא השיג מדוע, ואז יוכל כל אחד להשיג לפי ערכו. זה תענוג עצום.**

וכשהאדם מבין זאת, הוא מבין שהוא צריך לעסוק בזה בעודו בתוך הגלות, **ובעיקר זה נוגע לו לאדם למעשה לגבי גלותו הפרטית.** לכל אחד יש את הלוחות הראשונות שהקב"ה רוצה ללמדו, והקב"ה שוברם על-ידי שהוא מונע ממנו את הסייעתא דשמיא והוא נכשל באופן מאוד קואב הגורם לצער רב ועגמת נפש, אבל

נגילה ונשמחה בישועתו, **שמחול זה יהיה בתוך חללו של גיהנום,** והביאו **ה'בית אהרן'** (פרשת וירא).

אכן כן, הגעו עצמכם! היכן יהיה המחול הזה? מחוץ לגיהנום? בשביל זה לא היה צריך לעבור גיהנום. **הפשט הוא שנכנסים לגיהנום עד שהוא נהפך לגן עדן.** וכשהיה גיהנום - הוא היה גיהנום עם כל ההסברים. חושך זה חושך, בלי סיפורים. אבל אחרי זה **כשנודרך...** זה היום קוינו לו. קוינו לו פירוש: לא ראיתי, לא הרגשתי, אך **קיימתי בעצמי ואמונתך בלילות. הבנתי שזה לטובה.** לא הבנתי למה, אבל ידעתי שזה לטובה, וביקשתי מהשי"ת: עזור לי שלא לטעות, עזור לי להתקדם. ועכשיו, אחרי כל התהליך, היכן יהיה המחול אם לא בגיהנום? הן צריך להראות באצבע זה ה' קוינו לו, ואי אפשר להראות באצבע אם לא נמצאים שם. בגן עדן יוכלו להראות זה ה' קוינו לו?! בגיהנום, שם יוכלו להראות, כי שם היו. הרי זה כמי שאומר: כאן עברתי נסיון זה, כאן עברתי פרשה זו. היהודי רואה ואומר: זה מה שהביא אותי לאן שאני נמצא היום.

זהו היו"ט הנסתר שקיים ביום זה, והשי"ת גילה לנו אותו על-ידי האר"י ז"ל. ולכן תראה שכל דברי **הזה"ק** מלאים מעניין זה, ואח"כ דברי **האר"י ז"ל** ואח"כ דברי **הבעש"ט הק'**, כי בקדרותא דצפרא, כשהחושך נעשה עב, הקב"ה מתחיל לגלות לנו יותר ויותר. תמיד זה היה כתוב בתורה, אבל עכשיו כבר אפשר ללמוד עם הפירוש כי 'חג לה' מחר'. האר"י ז"ל שאל מהשי"ת: אני יכול לגלות כבר? והשי"ת השיב לו: הן, אתה יכול לגלות. הגיע הזמן.

תענוג השגת מהלכי הקב"ה

הנה אנו רואים **שהפסוקים** בהמשך **פרשת כי תשא** הם פסוקים מלהיבים ביותר, 'הנה אנכי כורת אתך ברית' וגו'

הסיבות הנ"ל, האחת **כי הוא במצב מסוכן**, והשניה **כי הוא שבור**. הוא לא שבור באופן של יאוש, אבל הוא מבין את מצבו. הוא כבר לא חושב שהוא רשכבה"ג. הוא מבין היטב מי הוא. הקב"ה נמצא אתו ואומר לו: **דע לך שיש כאן מהלך סלול אשר על ידו תגיע להבנה יותר עמוקה**.

לאחר מכן הוא מבין שזה היה להורות תשובה, וכבר כתבו חז"ל **במסכת ע"ז** שם שכך היה לגבי דוד המלך במעשה דאוריה בת שבע, כי כפי שהוא צריך להיות באופן זה אצל הכלל, כך הוא צריך להיות באופן זה אצל הפרט. **ועל האדם להבין שלאחר שחטא, הקב"ה נמצא עמו יותר משתי**

מדור אור החיים

ליל שישי פרשת בלק י"א תמוז תשפ"ה

תורה ועבודת ה' באופן המוסיף כח ורעננות

מְרַגְּשִׁים שֵׁשׁ לָהֶם עֵמֶל עַל דֶּרֶךְ אֹמְרוֹ
(תהלים עג, טז) **עֵמֶל הוּא בְּעֵינַי, אֲלֵא אֲדִרְבָּא**
כְּאֶדָם הַמְרוֹיַח וּכְאֶדָם הַמְשַׁתְּעֵשֶׁעַ
בְּשַׁעֲשׁוּעִים לְרֵב חֶשֶׁק בְּתוֹרָה.

הנה כי כן, מהותו של היהודי היא שהוא יכול להשקיע את עצמו בכל-כך הרבה דברים וענינים של עבודת ה', ולא לראות עמל. הוא עושה את עבודתו בסגנון של 'לא ראה עמל'.

אני בינה לי גבורה

מוסיף ה'אור החיים' הק': **"גַּם נִתְכַּוֵּן עַל דֶּרֶךְ אֹמְרוֹ** (משלי ח, יד) **אֲנִי בִּינָה לִי גְבוּרָה, כִּי כְּשֶׁהֲצַדִּיקִים עוֹסְקִים בְּתוֹרָה וּמִתְמַיְדִין בָּהּ, אֵין לָהֶם עֵמֶל בְּעֶסֶק הַתּוֹרָה, שְׁאֲדִרְבָּא, הִיא נֹתֶנֶת לוֹ גְּבוּרָה."**

השלב הראשון היה שהתורה אינה מעייפת אותו, השלב השני הוא שהיא נותנת לו חיות ותוספת גבורה. זה מה שראה בלעם.

יש שרואים יהודי בעל משפחה גדולה שמוקף בשמחות תדיר. שואלים אותו: איך יש לך כח ללכת לכל-כך הרבה שמחות? אכן אחת מהתשובות היהודיות לשאלה זו היא: זה גופא נותן כח. אם הקב"ה עוזר

לא ראה עמל בישראל

בברכותיו של בלעם אנו רואים, וכך ציינו הספרים, שבלעם הכיר במהותם של בני ישראל. **המהר"ל** סוף ספרו **נצח ישראל**, מרחיב בכמה פרקים לבאר את השקלא וטריא בין בלק ובלעם ואת פשר ברכתיו של בלעם. הוא מבאר שאפילו צדיקים גדולים, כיון שהם נמצאים בפנים, קשה להם להכיר במהותם, וכיון שבא אחד מבחוץ, הוא יכול לדבר במהותו של יהודי.

והנה על **הפסוק** "לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל", יש לנו את דבריו המלהיבים של ה'אור החיים' הק', שגם כשיש לו ליהודי מכשול ואינו מתנהג כשורה, אין זה מעצמיותו, ואין נשאר ממנו רושם. זה יותר בדרך של מקרה וחיצוניות, כי מהות היהודי היא טוב וקרבת אלוהים.

וכאן ה'אור החיים' הק' מביא פירוש נוסף על "לא ראה עמל בישראל", וזה לשונו: **"גַּם נִתְכַּוֵּן לֹמֵר שֶׁהֲצַדִּיקִים הֵגֶם שְׁעוֹשִׂים מַצּוּוֹת וְכָל עֶסֶקָם בְּתוֹרָה** (ומדקדים עד הסוף בכל עניני ההלכה, ומעמיסים על עצמם הרבה מאוד, ואף פעם אינם פוטרם עצמם מסדרי לימודם, אף לא כשהם עייפים ואף לא כשפוקדים אותם נסיונות ועליהם להחזיק ראש איך לכלכל את צעדיהם, מה לומר ומה לו לומר וכו'), **אֵינָם**

גדולה היא, לא קטנה. והקב"ה אומר: **אדרבא! האמת היא שהתורה היא זו שמביאה את השפע, אבל גם בלאו הכי, דבר ראשון, הרי אתה צריך להיות בן אדם חי. תחייה את עצמך והשתעשע בתורת.**

והנה כדי להגיע לרגש זה, צריך האדם ללכת לאט. דבר ראשון, **הוא צריך לעזוב את הענין המציק לו ולעבור לעולם אחר.** אנו מדברים עכשיו על מדרגה פשוטה ביותר. אדם מוזיל מכיסו הון תועפות בשביל לנסוע למדינה רחוקה ולשבת שם מול נוף בראשיתי על חוף האוקיינוס. שואלים אותו: למה זה כל-כך חשוב לך שאתה מוזיל בשביל זה כל-כך הרבה כסף? והוא משיב: אני מרגיש שכבר באו מים עד נפש. ובכן, מה הים יתן לך, כסף? לא, הים לא יתן לי כסף, אבל אני חייב להיכנס למצב אחר. אני חייב לראות סביבי אנשים אחרים. אני רוצה להתנתק לגמרי.

וזה עובד. זה באמת עובד. כל אחד לפי מדרגתו, כמובן. קצת להשתחרר. יש לי כל-כך הרבה טרדות, כל-כך הרבה עניינים הדוחקים את לבי, תן לי קצת להשתחרר מזה...

הדאגה היא חסרת תועלת

אכן הקב"ה נתן לנו מהלך, מצות עשה דאורייתא, אשר מדרגתו הראשונה למי שבא להתחיל (לא לחשוב ח"ו שזה הכל) היא **לעזוב את כל הענין.** אל תתכנן עכשיו מהלכים, אל תחפש עכשיו עצות. **אין זה מוטל עליך עכשיו מצד חובת ההשתדלות, ואינך מועיל בזה כלום...**

מרגלא בפומיה דהרה"צ **רבי יעקב מאיר שכטר** שליט"א: על מה עשה הקב"ה ככה שהדאגה לא תועיל מאומה? כי הגע עצמך, ומה אם הדאגה אינה מועילה, האדם דואג בכל עת, כל שכן אם היתה מועילה,

ויכולים ללכת לשמחה ולעוד שמחה ולעוד אחת, זה לא שואב כוחות, אלא נותן כוחות.

מבאר ה'אור החיים' הק' ששורשו של רעיון זה הוא בפסוק במשלי, וממהותו של יהודי הוא. עלינו להרחיב בזה, כי זה נוגע לכל אחד שיבין לעשות כך. זה אפשרי. **על-ידי שינוי של כמה מחשבות, יכול האדם להרגיש שהוא מקבל תוספת כח, ולהציל את עצמו בכך.**

כך אדם עובר שינוי לטובה

אותו אחד שעד כה היה נוהג לומר: כתוב בשולחן ערוך שצריך לקבוע עתים בכל יום, גם כשקשה, וגם כשאין כסף, כי הלל מחייב את העניים, אבל זה באמת לא קל... עוד לפני שהיה פותח את הגמרא, היה אומר לחבירו: וכי נראה לך שאני יכול ללמוד עכשיו? יש לך מושג איזה יסורי איוב יש לי? וכך היה מדבר ופורק, פורק ובוכה, עד שהיה מציץ בשעונו ורואה שכמעט שלא נותר להם זמן ללמוד, אז היה מסיים ואומר: ה' הטוב יכפר. הקב"ה יודע מה עובר עלי. הוא יודע שאני קצת אנוס עכשיו. אותו אחד אומר היום: אדרבא, לא למרות מה שעובר עלי, אני בא ללמוד, אלא **בגלל מה שעובר עלי. אם אני עובר מה שאני עובר, אני רוצה לתת קצת חיות גם לנפשי.** בשביל מה אני צריך לשאת את צרתי עשרים וארבע שעות ביום? אני מעדיף לעזוב את הכל למשך שעה אחת, להשליך אז את כל ייבי על הקב"ה, ולהחיות את עצמי.

יש שהאדם מרגיש שהוא מחוייב לשאת את צרתו. הוא כאילו מזלזל בה אם אינו מחזיק אותה צמוד אליו כאילו היה מדובר בספר תורה. כל שכן כשמדובר בבטיח רוחנית. אך הקב"ה עצמו אומר: לא! מותר לך לעזוב אותה. האדם טוען: הלא מדובר בסכנת נפשות. יש לי ילד כזה וכזה. בעיה

כניסה לעולם התורה

נקודה נוספת: **חז"ל** אומרים: כל הלומד תורה שלא לשמה - נוח לו שלא נברא, והקשו **התוספות ממאמר חז"ל** לעולם יעסוק אדם שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בה לשמה, ותירצו שהדבר תלוי אם לומד לקנות או להקראות רבי.

הוי אומר: **התורה 'מחכימת פתי' כשהלומד אינו מעוניין לדעת אם הוא צודק או חבירו צודק. הוא מעוניין לדעת רק מהי הסברא האמיתית.** הוא מרגיש בזה תענוג. לכן אמרו **חז"ל**: הרוצה להחכים - יעסוק בדיני ממונות. בדיני ממונות יש ציורים ואופנים לרוב שהעיסוק בהם מיישר את הלב. אבל אם האדם עסוק לדעת מי צודק אם הוא או חבירו, הרי הוא הולך מבעיה לבעיה, ורק הולך ומתפתל יותר ויותר.

כשהאדם נהנה מעצם הלימוד, הוא נהנה גם מקושיא, ואף גם מקושיא שחבירו מקשה לו על ביאורו שלו עצמו. הוא אמר ביאור נפלא בסוגיא וחבירו מקשה לו עכשיו קושיא עליו. הוא משתעשע בקושיא זו על אף שהיא מפריכה את ביאורו. כמה נפלא! זו קושיא עצומה. הוא לא מנסה לתרץ אותה מיד. תחילה הוא שוהה בקושיא ומשתעשע בה.

האדם לומד פרקי אבות, האדם לומד חומש רש"י. הרבה פעמים אנו כל-כך כבויים וכל-כך תלושים מהנסיון לחשוב... מה הוא אמר? מה הוא שאל? מה הוא השיב?... אילו היה האדם לומד חומש רש"י בישוב הדעת, היה שואל שאלות כל-כך יפות והיה קולע למראי מקומות נפלאים... הוא היה מביא לעצמו חומש עם רש"י וביאורים על רש"י (ארון הספרים הרי מלא היום בספרים כאלה) ולומד בישוב הדעת... רגע אחד, בלעם הרי אמר תחילה שילך אתם,

שהאדם היה דואג יומם ולילה והיה שוקע בדאגתו יותר ויותר.

עוזב את מחשבות הדאגה והכנס למהלך מחשבה אחר האומר כך: אם למעשה המלוה אומר כך והלוה אומר כך, מה הדין? מי כאן המוחזק? מה נראה לך, מי נקרא מוחזק, המלוה או הלוה? - היכנס לעולם אחר...

התורה מיישרת את הלב

הנה מהלך זה מועיל מאוד אפילו באופן פרקטי, אך עליך להבין שעולם זה שאתה נכנס בו, אינו עולם של הסחת דעת בלבד, אלא **עולם שכולו מלא בחכמתו של הקב"ה אשר מיישרת את הלב, מחכימת פתי ומשיבת נפש.** זה פשוט עובד, כל שמנסים להכנס לגמרי לעולם זה ולהעמיק בדברי **חז"ל** - מדוע אביי סבר כך ומדוע רבא סבר כך? מנסים להבין עוד לפני שמעיינים ברש"י. אח"כ מעיינים ברש"י ורואים מה הוא מוסיף. **העיון בדברי התורה מתוך ישוב הדעת, כל-כך מיישר את הלב אשר התפתל בכל מיני עקמומיות והתרחק מן הישרות.**

כשהאדם הולך לאט בדרך זו, הוא מתחיל להרגיש שזה נס שהוא יהודי... למה אני צריך להיות שקוע בצרתי? הוא מוסיף עוד תורה ועוד תורה ולומד גם בלכתו בדרך. בעת הליכתו ברחוב, הוא מגלה פתאום שהביאור בסוגיא אינו בדיוק כפי שהבין בעת לימודו עם חבירו. הוא מתקשר אליו ושואל אותו: יש לך כמה דקות? אני מפריע לך? אני חושב שזה לא בדיוק כפי שלמדנו. זה מה שנקרא שהוא נותן למוחו לשקוע בזה. תן לעצמך להיכנס פנימה. לא צריך להיות בשביל זה עמקן, לא צריך להיות בשביל זה מתמיד, לא צריך להיות בשביל זה תלמיד חכם. צריך להיות אדם שרוצה להבין מה יותר מסתבר - מתוך ישירות הלב.

במסורה, ולא נכתבו בפנים, כי על פי סוד אינן צריכות להופיע שם.

כשהאדם נזכר בקדושה שבתוך המילים,

זה נותן לו יותר. הוא נפתח, הוא נעשה עם יותר ביטול, ולפתע עולה לו רעיון חדש במוחו, **וכך הוא נכנס לעולם של ישוב הדעת כשהוא שוכח לגמרי מצרתו.** העצה היא לכל יהודי, וביותר לאלו שיש להם קשיים. ולא רק בתורה הוא כך, אלא גם בתפילה. טעות נושנה היא והרבה אנו מדברים עליה. אנשים חושבים שתפילה פירושה להחזיק את ספר התהלים ביד ולחשוב על הצרה. בדיוק הפוך. תשליך את צרתך. בגלל שיש לך צרה, אתה מחליט ללכת לקחת חיות. איך לוקחים חיות? - על-ידי שחושבים כפי שדוד המלך חשב. מנסים להתבונן בשירותיו ולהסתכל גם במפרשים. באופן זה נוטלים חיות. ואז מגיע שפע למוח, ואינו מצומצם, ושבילים חדשים נפתחים.

לא צריך לסחוט פתרונות

יש שחושבים שצריך לנסות לסחוט מהקב"ה פתרונות... אולי נעשה כך?... הלא דיברת כבר על עצה זו! עשר פעמים דיברת עליה. עזוב! מה אתה לועס אלף פעמים אותם דברים? הקב"ה יביא לך את העצה. כרגע תהנה. שב בתוך התורה והתפילה, השתעשע עם גדלותו של הקב"ה ועם החידושים שאתה יכול לחדש בתורה ובתפילה.

הקב"ה נתן את זה באופן כזה שבו ברגע שהאדם מנסה לטעום ממנו מעט, הוא רוצה עוד. הכאב הגדול ביותר הוא שהאדם חושב שמדובר במדרגה המיועדת לצדיקים הגדולים ביותר. בעשר הדקות שאתה כבר לומד, עוד לפני שאתה מוסיף באיכות, תכניס שמחה וישוב הדעת והתבוננות... ידוע **שרבינו תם** היה לו קערה עם מטבעות

מה קרה פתאום שהוא חוזר בו? אה, רש"י מעורר זאת... הוא היה מרגיש כל-כך טוב בגלל זה. שעשוע בדברי תורה פירושו **שהאדם נכנס למהלך מחשבה של מה שהוא לומד.** לא מעניין אותו עכשיו מה שעובר עליו, הוא שוכח מכל מה שקרה, הוא רוצה לדעת מה מתרחש עכשיו כאן במה שהוא לומד.

מתרגלים לחשוב בטבעיות

ככל שהאדם מוסיף בזה חיות, כלומר, אינו לומד בקרירות, אלא **נכנס אל הדברים עם כל הרגש.** כשהוא מגיע לציור של ראובן ושמעון שבאים לדין תורה, הוא מנסה להרגיש מה כל אחד מהם מרגיש. מה ראובן מרגיש? מן הסתם הוא מרגיש ששמעון הוא רמאי. האם טענתו טענה? האם סברתו סברא? הדברים נעשים כל-כך מאירים **כשהאדם מפעיל את מוחו. להשתעשע בדברי תורה פירושו לחשוב באופן טבעי.**

יש ילדים קטנים שכאשר הוריהם שואלים אותם דבר מה, הם קולטים מה הוריהם רוצים שיענו וזה מה שהם עונים. כך בלימוד התורה, יש שהלומד מצמצם את מוחו ואומר: מן הסתם, לפי החשבון, צריכה הסברה להיות כך. לא! תלמד ותחשוב באופן טבעי. תבנה את המהלך על פי מה שנראה לך. ואם אתה רואה שאין זה עולה בקנה אחד עם דברי המפרשים, תחשוב למה. כך יכול האדם להגיע לשעשועים נפלאים.

אמנם כן, אף זה אך כלי הוא, כי כשהאדם לומד באופן זה, הוא נזכר מפעם לפעם שבכל סברא ובכל דיבור מדברי חז"ל יש סודות והכל קודש קדשים. הן כך כתבו **הספרים** שמפני כך מתרצים בהרבה מקומות חיסורי מחסרא והכי קתני, מה שנראה לכאורה כדבר תמוה, האם מפני שיש לך קושיא, אתה מוסיף מילים? אך התשובה היא שהמילים הנוספות התקבלו

אמנם צריך לתת לגוף מה שהוא צריך, וכבר דיברו **כמה מהצדיקים** על זה, שאסור לזלזל בגוף יותר מדי, אבל האם חסרים אנשים בני דורנו שמקבלים את חיותם מלימוד התורה? יש בלי עין הרע אנשים כאלה אין מספר. עלינו לדבר מזה. אם בלעם דיבר מזה, אנחנו בוודאי צריכים לדבר מזה. לא ראה עמל בישראל. כמה יהודים יש שמשתעשעים בדברי תורה. כן, בלילות ולפנות הבוקר.

מצוה לדבר בשבחן של ישראל

צף לי עכשיו בזכרוני בעל הבית בעמיו שכבר שנים שהוא קם כל יום בשנים ועשרים לפנות הבוקר, ולומד אז את סדרי לימוד. שנים שהוא נוהג כך! הנה כי כן, יש כאלה תלמידי חכמים ובעלי בתים לרוב שמשתעשעים בלימוד התורה. כזה בל תשחית הוא שלא לעשות כך. ועל זה באמת צריך לתת סטירות ליצר הרע. הוא כבר יושב בגמרא, הוא כבר מנסה להיות ירא שמים, אבל זה מתיש אותו, ונראה כאומר: מה לעשות? צריך להיות יהודי. הוא לומד, אבל הוא לומד עם סרדות ופרשיות. אין הוא משתעשע עם התורה. האדם צריך לבכות להקב"ה: עוזר לי שאצליח להשתעשע בתורה, לפחות במה שאני לומד כבר. בוודאי יהיו לו נסיונות, אבל עם עוד קצת תפילה ועוד קצת ביטול, יזכה לטעום מזה.

וכאמור, זהו יהודי. בלעם ראה זאת אצל כל כלל ישראל. לא ראה עמל בישראל. יש להם את זה בתוכם. הם נבראו בצורה כזו שיוכלו ליטול חיות משבת, חיות מיו"ט, חיות מלימוד התורה, חיות מתפילה. ברור שלא כל הימים שווים, אבל זה נעשה אצלו דבר רגיל שהוא מוותר על צרכים גשמיים בגלל שהוא נוטל חיות ואינו רוצה שהמצב שהוא שרוי בו יבוא אל קיצו.

זהב בשעה שישב ולמד, זאת בכדי לפתוח, לפתוח את המוח.

בתפארת ישראל על דברי המשנה 'עשה תורתך קבע', מדבר על כמה נקודות בענין זה. אחת מהן שילמד במקום שיש בו חלונות ונכנס בעדו אויר צח. לא מפני שהוא צריך נוחיות, אלא **מפני שהוא צריך להביא את עצמו למקום שמוחו יהיה במצב של פרה ורבה**. זוהי גם הסיבה שצריך ללמוד מה שלבו חפץ, הכל הוא כדי שיתחיל להרגיש שלימוד התורה מחזיר לו נשמה ומכניסה בו חיות. **זה מה שנעשה כשהאדם נותן לנפשו לבוא**. נפשו חייבת ללמוד. אי אפשר ללמוד עם המוח, כי אז אין זה שעשועים. שעשועים הוא דבר שהאדם עושה בנפשו. הוא נותן לנפשו לשוטט כאן בחופשיות. אמנם יש לו יראה, אבל הוא נכנס בפנים.

הולכים מחיל אל חיל

כשהאדם טועם מזה קצת ואח"כ עוד קצת... ובשביל זה צריך לצאת מן ההרגלים. האדם יש לו כבר את ההרגל שלו. יש לו קביעות, הוא לא חושב מה הוא לומד, העיקר לומר את המילים. הוא צריך לדעת לצאת מזה. כשיעשה כך עשר דקות, ואז יוסיף עוד קצת ועוד קצת, **ובוודאי מתוך תפילה ובקשה לה', כי בלי זה שום דבר לא קורה**, מה שקורה הוא שהוא באמת רוצה עוד... תן לי ללמוד עוד קטע. היה לי כל-כך נפלא. זה קורה לכל מי שפשוט לומד באופן זה (אם זה לא קורה לאדם, סימן הוא שאינו ניגש לזה נכון). לאט לאט הוא מתחיל לגרד לזה עוד זמנים במשך היום, ויש שזה מגיע לו על חשבון אכילתו, ויש שזה מגיע לו על חשבון שינתו. שואלים אותו אח"כ: איך אתה מצליח לשרוד? ותשובתו היא: **האם זה שואב כוחות? זה נותן כוחות! לא ראה עמל בישראל**.

מדור

שיעורי ליל שישי

ליל שישי פרשת בלק י' תמוז תשפ"ג

היהודי מבורך במהותו ואינו ראוי לקללה

גם ברוך יהיה

רש"י ממשיך: "כשהזכיר אביהם (יעקב) את עוונם, כי באפם הרגו איש, לא קילל אלא אפם, שנאמר (ויחי מט, ז) ארור אפם. כשנכנס אביהם במרמה אצל אביו, היה ראוי להתקלל, מה נאמר שם (תולדות כז, לג)? - גם ברוך יהיה. במברכים נאמר (כי תבוא כז, יב) אלה יעמדו לברך את העם. במקללים לא נאמר ואלה יעמדו לקלל את העם, אלא [ואלה יעמדו] על הקללה, לא רצה להזכיר עליהם שם קללה".

בלעם אמר: אין הקללה נדבקת על ישראל. אף שכל התנאים מתקיימים, באופן שאילו היה מדובר באנשים אחרים שלא מזרע ישראל, היה המצב נחשב כקרקע פורה לקללה, כשמדובר באנשים מישראל, זה לא עובד.

הקללה נתחלפה לברכה

ומה באמת הפשט? הנה ממהלך הפסוקים אנו רואים שבלעם הבחין שיש כאן יצירה חדשה. יש דומם צומח חי מדבר אשר בכולם נקודה של רע, וכיון שמגלים אותה, יכולים להרחיבה ולהפרותה עד שתחול שם הקללה, אבל כאן מדובר באנשים מסוג אחר, אנשים שכאשר אני מגיע לנקודתם הפנימית, אני מגלה רק טוב,

כשהיו ראויים להתקלל לא נתקללו

פעם אחר פעם ביקש בלעם לקלל את ישראל ולא היה יכול, והפשטות היא שהקב"ה לא הניח לו, ובלעם אף נאלץ להודות בכך. אך כשלומדים את הפסוקים עם חומש רש"י, מוצאים טעם יותר עמוק בכך שלא עלה בידו לקלל את ישראל. הנה **בפסוק** נאמר: מה אקוב לא קבה א-ל ומה אזעום לא זעם ה'. פירש **רש"י**: "כשהיו ראויים להתקלל לא נתקללו".

הוי אומר: כוחו של בלעם היה לשים לב מתי האדם מוכן לקללה, אם מפני שהוא יודע לכוון השעה שהקב"ה כועס בה, כדברי **חז"ל**, אם מפני שהוא יודע לשים לב לחולשה - פלוני עשה עכשיו עוולה? הפלא ופלא! אדגיש את זה ואעשה מזה עסק רב. זהו היה כוחו. הוא היה ראש ישיבה לקללות. הוא הכיר את כל הפרטים והכללים בעניני הקללות. זה היה האיש. לכן הזמינוהו לקלל. וכשהוא נאלץ להודות שהפעם זה אינו מצליח, את זה התכוון לומר: מצדי אני עושה מה שאני עושה תמיד. אני מנסה לכוון את השעה המתאים ביותר לקללה ולמצוא את חולשותיהם ולהסתכל עליהם בעין רעה, אבל יש להם לאומה זו כלל אחר והוא שאף כשהם ראויים להתקלל - אין הקללה פועלת בהם.

קלה בכספו של הגוי ואז תנסה לשבת אתו, לערוך אתו איזה ליל שישי. לא יהיה לך עם מי לדבר. לעומת כן, דבר עם יהודי, יהודי שמתנהג כיהודי, אחרי שאיבד כסף, אחרי שמישהו עשק אותו, ותראה את יהדותו ביופיה ותפארתה. כשבלעם מחפש את החולשות, דווקא אז מתקיים גם ברוך יהיה.

לברכה ולא לקללה

זהו העומק בדברי רש"י כשהיו ראויים להתקלל לא נתקללו. כשיעקב אבינו נכנס בערמה לקחת את הברכות במרמה, ראוי היה מצד כל התנאים להתקלל, אך לא די שלא נתקלל, אלא אף נתברך. בלעם אומר לבלק: איני יודע למה, אבל אני יכול לומר לך מנסייני במשך חמישים שנה שבדרך כלל כשאדם עוסק בשקר ורמאות, זהו הזמן המתאים ביותר לקללו. אבל אצל בני ישראל זה לא עובד. איני יודע למה. אך אנחנו יודעים. ובכן, הבה נסתכל מאחורי הפרגוד לראות מדוע באמת אין יעקב מוכן אז לקללה, למה נתקיים בו אז גם ברוך יהיה. והתשובה היא כי לפי האמת זה לא היה שקר ורמאות. זה היה כיבוד אב ואם. זה היה הצלת העתיד של כלל ישראל. **כשיהודי עובר במצבים שונים, אף פעם אינו רע ממש.** הוא רק מטייל סביב הרע. יש לו נסיונות. הוא נמצא במלחמה והרע הוא לצדו. לפעמים הרע אף מצליח להכשיל אותם קצת, אבל תמיד רק כדי שיתפזר אח"כ לתשובה מאהבה. ובכן, בלעם לא ידע מדוע אין בני ישראל מוכנים לקללה, אבל אנו יודעים שהם מבורכים, ובכל דבר שתראה בהם, אם תחדור לפנימיות, תמצא שם את הברכה.

וכל זה לימוד גדול הוא לענין מעשה. כשהאדם חושב על עצמו או על חבירו שיש

והרי הם ראויים לברכה ולא לקללה. וכל שכן כשאני רואה בהם טוב, שאז הטוב רק מתרחב והולך.

הן שני דברים קרו עם בלעם. הראשון שלא קיללם והשני שבירכם. על זה הרי כעס בלעם - לא די שאינך מקלל, אלא אתה גם מברך. והסיבה היא כי שניהם מגיעים ממקום אחד. כוחו של בלעם הוא למצוא תמיד את החולשות. נאמר ככה: יש אנשים שיש להם כשרון נפלא למצוא חסרון וזולתם. הלה יכול להיות מושלם מכל הצדדים ועם כל זה יגלה בו חסרון תוך רגע אחד. ובכן, אותם בני אדם יכולים לעשות עם כשרונם דברים מועילים ביותר. הם יכולים להיות, למשל, מגייה ספרים מצוינים וכיו"ב. עכ"פ בלעם היה לו כשרון כזה למצוא את החולשות והחסרונות ומהם היה עושה מטעמים. נוטל היה תמיד את חלק החסרון שמצא ומוסיף בו כי להתרחב. וכיון שזו היה דרכו, **כשהגיע לבני ישראל, נתגלה החלק הטוב שבהם, ולכן התחלפה הקללה בברכה.**

חולשת היהודי מעידה על גדלותו

נסביר באופן מציאותי: בלעם מחפש חולשות. כל הכלים שיש לו, הם בשביל מטרה זו. הוא כל פעם מעמיד שולחן, ומוציא עליה כלים שבאמצעותם הוא מוצא חולשות. והוא באמת מצא חולשות. הענין הוא שכאשר מוצאים חולשה אצל יהודי, יהדותו מתגלית יותר מכפי שהיא מתגלית כשמוציאים בו מעלה. תחשוב על זה. כשאתה רואה יהודי מוכשר ופיקח ומוצלח בעסקים, אינך רואה את יהדותו עם כל הצבעים. הבה נראה את היהודי כשהוא במצב חלש, כשאיבד כסף רב, כשקם באיחור, כשמישהו עשה לו עוול, הרי אז ניכר עליו פי אלף שהוא יהודי. האדם ניכר בכיסו בכוסו ובכעסו. תנסה לתת נגיעה

והיה מאוד שבור מזה. פעם קרא לו המשגיח ואמר לו: אני יכול לומר לך כבר עתה מה תהיה בעתיד. תהיה מגיד שיעור ודרשן וכ'. אומר אותו בעל דרשן: רשימה של דברים הוא אמר לי וכולם נתקיימו בי, אך לא זהו העיקר. העיקר הוא שזה היה תחילת גאולתי. **כששמעתי מי אני ומה מהותי, והבנתי שהבעיה היחידה שיש לי שאין לי כרגע את האפשרות לממש את מהותי.**

בלעם ראה את זה וזה מה שדיבר על ישראל כל פעם מחדש. נבואה פירושה שהאדם מצליח להתחבר עם המהות. בלעם ראה בנבואה מה מהות היהודי. אכן חלק מהבאת גאולה לכלל ישראל, הוא הכרת מהותם. אם אתה רואה כמה גבוה ועמוק היהודי, תמשיך לדבר על כך וממילא תדבר על גאולה, כי תבין שאינו עתיד להישאר היכן שהוא עכשיו. יש שאדם פיקח נכנס למקום עם צוות של עובדים, ומיד שם את מבטו על אחד מהם ואומר: הוא לא יישאר כאן יותר מדי זמן. הוא לא שייך לכאן. איך הוא יודע? פשוט מאוד, כי הוא רואה כמה מוכשר ומוצלח הוא, ומבין שעד מהרה יחטפוהו אחרים ויתנו לו משרה הרבה יותר מכובדת. **כשאתה רואה יהודי במקום שפל, אתה מבין מיד: לא, הוא לא שייך לכאן. הרבה יותר גבוה מזה.** אולי כעת הוא נמצא כאן, כי הוא צריך להשתפשף קצת בגלות. הוא צריך שהחושך יגלה בו את האור. אבל הוא עתיד להיגאל.

מעין עולם הבא יום שבת מנוחה

אכן חלק ממצות האמונה בגאולה הוא מה שעל ידי זה מגלים את הפנימיות של היהודי, וכשמגלים את פנימיותו, מביאים אותו לידי גאולה. והאמת שבכל שבת קיים דבר זה. בשבת אומרים אתה אחד ושמן אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ,

לו חסרונות, ויש שמדובר בחסרונות קשים מאוד שקשה להתאושש אחרי שנחשפים אליהם, עליו לזכור מהי האמת. ובכן, האמת היא שכמה עוולות שהיהודי יעשה וכמה שיתדרדר, אין זה מהותו האמיתית, אלא דברים מבחוץ שנדבקו בו. אם אתה יהודי, אם חברך יהודי, אתם מבורכים. **החרטה שיש לו ליהודי, היא היא מהותו. אם הוא מרגיש את הקב"ה בגלל שחטא וכואב לו,** כשיבוא משהו וישקה את הרגש במים, במקום שתחול עליו הקללה, יצמח ממנו אילן. מדוע? כי **בעומק נפשו הגם שהוא מרגיש רחוק מהקב"ה, הוא זוכר אותו. הוא זוכר אותו היטב. הוא זוכר אותו מתוך צער.**

הכרת המהות היא אתחלתא דגאולה

וזה מה שמביא אותנו גם לסוגיית הגלות והגאולה. לא לחינם דיבר אח"כ בלעם על אודות גאולת ישראל, אלא ענין אחד הוא. המקלל והמברך יכול לשים לב במהות הדבר ולכן הוא יכול לשלוט עליו. כשביקש לקלל את ישראל, הכיר במהותם, וכיון שהכיר במהותם, התוצאה הראשונה היתה שמה שחשב ודיבר עליהם, התברר כברכה, והתוצאה השניה היתה שאמר: הללו אנשים גאולים הם. הוא ראה בעתה וראה אחישנה, כי אמר: הסוף של אנשים אלה הוא דבקות ברבש"ע.

כשרואים ילד עם כוחות וכשרונות, מבינים את הפוטנציאל שלו. נושאים תפילה שהקב"ה ימשיך ללוותו, אבל מבינים מה מהותו. ילד זה יכול להיות בעתיד למדן גדול, מתמיד גדול, בעל מסביר נפלא. כשאתה מכיר במהות האדם, אז אתה יכול לראות את גאולתו. עכשיו הוא בגלות, אבל הוא יהיה כך וכך.

אחד מבעלי הדרשנים סיפר (ברבים) שבבחרותו לא הצליח במסגרת הישיבה

העבודה, שיזכור את גדלותו ויתבונן בה, וזה מה שיברך את גדלותו ויראה אותה הולכת ומתגלית ופורחת, כידוע לכל בעיקר בתחום החינוך שכאשר לוקחים את הילד ומדברים אתו על מעלותיו האמיתיות, ומשקים אותו, ומראים לו שוב ושוב: תראה, אתה פועל נכונה - הן מתברכות. ולהיפך, אם עוסקים בקללה ואומרים לו: את זה לא עשית נכון ואת זה לא עשית נכון, ושמים על כך את הדגש, אז מצליחים להרחיב בו את החסרון, ואח"כ כשיצא מהשיבה וישאלוהו מה למד בה, יוכל לומר: למדתי ונעשה לי ברור כשמלה עד כמה אני מלא חסרונות. הטעות שיחיה אתה תהיה שהחסרונות הם מעצם מהותו, והאמת הפוכה. הכלל הוא שמה שמשקים, זה מה שמתגדל. ואם היהודי מבין שהוא מבורך במהותו ואף כשיש לו את כל התנאים להתקלל, לא נתקלל, הוא יכול לברך את זה, לדבר על זה ולשיר על זה, וכך יתברך וייגאל מגלותו.

והתוספות (חגיגה ג, ב) שכאשר מדברים על שבת, מדברים על שבחם של ישראל, כי אורייתא וישראל וקב"ה חד הוא. שבת היא גאולה כמו שאומרים מעין עולם הבא יום שבת מנוחה. בשבת אין הדינים שולטים. יושבים להם יהודים בשבת קודש כאיש אחד בלבד אחד, ומגלים את מהות היהודי. אין עכשיו כלום. לא מלאכה, לא יצרים, לא לשון הרע, לא פירודים. יושבים באהבה ואחוה ורעות ומנגנים ניגונים לרבש"ע. כשעושים כן, ממילא מרגיש כל אחד שהוא יהודי, וכיון שהוא מרגיש שהוא יהודי, הוא יותר קרוב להרגיש את הקב"ה - בואי בשלום עטרת בעלה. הוא יותר קרוב להרגיש כי יתפרדו כל פועלי און. כל החיצוניים נופלים והוא נעשה בן גאולה.

אמנם אח"כ קשה לו להיפרד ממצב זה של גאולה ועל כן הוא נאנח ואומר וי אבדה נפש, אבל כשהוא מרגיש שהוא יהודי, הוא מרגיש את השבת, ומרגיש בן גאולה. וזוהי

ליל שישי פרשת בלק י' תמוז תשפ"ה

עולים למקום שאין בו פירוד לבבות

כשנמצאים בקומה התחתונה, אך **ברגע שיש איזו סיבה שמעלה את האנשים לקומה השניה**, והיינו בעת צרה ומצוקה, מיד רואים איך כל המחיצות מתרסקות וכולם באים ומסייעים זה לזה והנה האהבת ישראל מתגלית במלוא עוצמתה. כל עוד האדם נמצא בחיים הקטנוניים שבהם הוא חושב בכל עת - זה שלי, זה שלך, וכיו"ב - יש אצלו פירוד. וכיון שהוא יוצא מהחיים האלה ומתעלה קצת, שוב אינו רואה שום מחיצה.

אמור מעתה לענין מה שצוותה אותנו התורה ואהבת לרעך כמוך, לא תקום ולא תטור, וכן הלאה כל המצוות שבין אדם לחבירו, כי הנה יש שהאדם טוען: מה לעשות? אינני יכול להפיל את המחיצה. היא בנויה מביטון ורחבה חמשה מטרים. אי אפשר להפיל אותה. אלפי אנשים כבר ניסו לעשות בינינו שלום ולא הצליחו. אתה יכול להתייאש כבר מעתה. אומר לו השי"ת לאדם כזה: אתה יודע מה? אתה יכול להשאיר את המחיצה במקומה. אין צורך להפילה. אולי אחרים ירצו להשתמש בה. אך אתה בא ואראה לך איך עולים למעלה במקום שבו אין שום מחיצה.

זה מה שהאדם צריך להבין בכל מצב הגורם לפירוד. נניח שפלוני עשה לך עוול, נניח שפלוני אינו מתנהג כשורה, ונניח שהמחיצה עולה עד לקומה השניה, תמיד יש איזו קומה ששם כבר לא קיים שום פירוד, כי הנשמות באות ממקום אחד. אכן כשמדובר במחלוקת יותר גדולה, הקב"ה מצפה מן האדם שיעלה לקומה הרביעית או

מיראתן של ישראל עשו שלום ביניהם

וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמורי, ויגר מואב מפני העם מאוד וגו' ויאמר מואב אל זקני מדין עתה ילחכו הקהל וגו'. כתב רש"י: "ויאמר מואב אל זקני מדין - והלא מעולם היו שונאים זה את זה, שנאמר (וישלח לו, לה) המכה את מדין בשדה מואב, שבאו מדין על מואב למלחמה? אלא מיראתן של ישראל עשו שלום ביניהם".

ומה אנו למדים מזה לענין מעשה? אנו למדים מזה לגבי שנים שיש להם שנאה זה על זה, שכל עוד הם חיים זה לעצמו וזה לעצמו, השנאה מפרידה ביניהם. אבל אם שניהם יוצאים מאזור הנוחות שלהם כי יש להם צרה משותפת, הם מגיעים למקום שהשנאה מעולם לא הגיעה לשם. נתאר את זה לצורך ההבנה לבנין בן כמה קומות. מואב ומדין שניהם גרים בקומה התחתונה, אך אין זה מסתכל על זה, כי יש ביניהם שנאה עזה. והנה שנאה זו אינה עולה לקומות העליונות, אך מואב ומדין תמיד נמצאים בקומה התחתונה בלבד, ולכן אין להם שום שייכות זה עם זה. אך מה קורה כשהם עומדים בפני חשש כליון? אז הפחד והדאגה גורמים להם לעלות לקומה השניה, וכיון שהם עולים לשם, פתאום הם מכירים זה את זה - שלום עליכם, מה שלומכם?

אין צורך להפיל מחיצות

נמצאנו למדים לדידן, כשיש ח"ו פירוד לבבות בין יהודים, שכל הפירוד הוא רק

גדול דווקא בבית המקדש. על כל דבר שנעשה שם שלא במקום הנכון או שלא בזמן הנכון או שלא על-ידי האדם הנכון, היה חיוב כרת. ולכאורה זה פלא גדול. מדוע לא נראה בבית המקדש את כולם אוכלים יחד? בא נאכל כולנו מקערה אחת באהבת רעים וידידים...

זה הולך אף יותר רחוק. **במסכת מנחות** מבואר שאם נעשה קרע קטן באחד מבגדי הכהונה, נחשב הכהן כמחוסר בגדים, ואם עבד כך, עבודתו פסולה. שוב אינו מובן - האם זהו המקום והזמן להתעסק בלבושים? עם לבושים יתעסקו בחוץ. כאן, במקום קדוש כזה? מה זה משנה עם הוא הולך בכובע כזה או בכובע כזה? העיקר שהוא יהודי!

אכן רואים כאן דבר נפלא. **כשהאדם נמצא בקומה העליונה, אין לו שום קושי להבין שלכל אחד תפקיד שונה**, כהן בעבודתו, לוי בדוכנו וישראל במעמדו. אין זה דבר הגורם אצלו פירוד. להיפך, הוא מבין שמתוך כל חלקי האומה יוצאת עבודה שלמה. אי אפשר להקריב קרבן אם אין שם גם את הכהן, גם את הלוי וגם את הישראלי. **כל אחד שהגיע לעולם קיבל שליחות אחרת לפי שורש נשמתו**, זה בתורה, זה בתפילה, זה בגמילות חסדים, זה במצוה זו וזה במצוה זו, אבל כל זה אינו אלא לבושים. לבוש פירושו ארגז של כלים שהאדם מקבל כדי שיוכל למלא את שליחותו המסוימת. לבוש הוא. למעלה בשמים אין לבושים, כי הכל מגיע ממקום אחד. אבל כאן בעולם הזה האדם מקבל לבושים כדי שיוכל להגיע לרביקות.

הכלים השונים יוצרים את ההרמוניה

ובכן, בכל מקום אחר בעולם, כשהאדם נתקל במישהו שיש לבוש שונה משלו, מיד

החמישית. אתה חייב להגיע לשם ואתה יכול להגיע לשם. אם התורה אומרת לא תשנא את אחיך בלבבך, סימן הוא שאתה יכול לעלות לקומה החמישית.

אין צורך לעמוד כנגד המחלוקת

יש שהאדם אומר: נראה לך שאני יכול לסדר כזו מחלוקת קשה ומדממת?! הלא היא קיימת כבר חמישים שנה!!! יותר מחמישים שנה!!! אינך יודע היסטוריה. אתה יודע מתי היא התחילה?! יותר מזה, אני אדם קטן. אינני יכול לעמוד כנגד מחלוקת גדולה כזו. אין לי את הכלים לזה.

והתשובה לאדם כזה היא: אף אחד לא ביקש ממך לנסות לפתור את המחלוקת. אתה יכול להשאיר את המחיצה במקומה. שיטה זו, שיטה פלונית, כן צודק, לא צודק. תשאיר את הכל כמו שהוא. אך עלה אתה למעלה, עלה לשם ראשון, ותפוס לך מקום ישיבה. שם תוכלו לשבת באסיפה אחת, כי שם אין שום מחיצה.

הלבושים השונים אינם סיבה למירוד

והנה כשמתבוננים, רואים דבר נפלא. בית המקדש הרי היה לבו של כלל ישראל. הוא היה מרכז שבו כל אחד מכל שבט שהוא היה מגיע אליו ומוצא את מקומו עם הש"ת. ובכן, יכולים היינו לחשוב שמאחר שבית המקדש הוא מקום המאחד את כולם, יאמר הש"ת: אין זה הזמן והמקום לייחד דווקא את הכהנים לעבודת הקרבנות ודווקא את הלויים לעבודת השירה. מה החילוק? כולם יהודים, כולם אהובים. ולמעשה, לא כך היה, אלא להיפך. בכל עת הזהירו את הישראלי: תעמוד כאן. אל תתקרב. רק הכהן מותר לו לעשות את העבודה ורק בזמן זה וזה. אנו רואים שהמקום והזמן והנפש תפסו מקום יותר

את כל התמונה, הוא מבין מדוע לו נתן הקב"ה תפקיד זה, ולחבירו - תפקיד אחר. הוא מבין שבלעדי אחד מהם, לא היתה השכינה יכולה לשרות בישראל ולא היו יכולים להגיע לדביקות. אם באומות העולם כיון שחששו על חייהם, השלימו ביניהם, אצל בני ישראל אשר במהותם חד הם, הלא זה נכון פי כמה וכמה. **האדם מבין שכדי להביא גאולה, הוא זקוק לאהבה**, ואם כן הוא צריך להגיע אל הקומה אל העליונה. **כשיעסוק האדם בתורה ותפילה וביטול, ממילא לא יישאר כלום מהמחלוקת**. אנשים חושבים צריך עכשיו להעמיד עסקנים גדולים כדי להשית את הסדר על כנו. אין צורך. **כשבני ישראל עושים תשובה, כל המחיצות שביניהם בטלות ומבוטלות**.

הוא נרתע לאחור: אופ! לבוש משונה יש לו. הוא כאילו אומר לו ככה: אתה אמנם חשוב מאוד, אבל לך-לך לארצך ולמולדתך. אינך משלנו. וסיבת הדבר, כי כשהאדם נמצא רחוק מבית המקדש, הוא נמצא בקומה התחתונה ושם כל שינוי הנראה אצל זולתו, מחייב אצלו פירוד. אך כשהוא עולה לרגל בבית המקדש, אזי אין פירוש של דבר שהלבושים נתבטלו, אלא שהוא אומר כך: אדרבה! כמה טוב שבאת. אני משמש כאן ככהן ואני זקוק ללוי שישיר שירה. איזה נס שהגעתי לכאן. בלעדיך לא היה בעל הקרבן מתעורר לתשובה.

כשהאדם עולה בדרגה, הוא מתחיל לראות את כל התמונה, וכיון שהוא רואה

ניתן להשיג את הקונטרס 'הבינוי' במקדים הבאים:

ארה"ק

ירושלים	מרכז בעלזא	חדר ארונות, ארון מס 76
	מקווה תולדות אהרן	שבטי ישראל 35
	מקוה צאנז	רחוב זית רענן
	מקוה באיאן	רחוב מלכי ישראל
בית שמש	מקווה דושינסקי	שמואל הנביא
	מקווה שע"י ביהמ"ד המרכזי	רחוב בן איש חי 10 שכונת חפציבה
	ביהמ"ד תולדות אהרן	רח' בן איש חי 66 גבעת ירושלים
	ביהמ"ד בית גדליה	רמז ב טל: 053-0944-317
בני ברק	קיוסק שע"י מקוה פופנהיים	רחוב נהרדעא 18
	ביהמ"ד הגדול וויזשניץ	רחוב רבי יהושע 18
	בית המדרש הגדול נדבורנה	קרית נדבורנה
	מקוה בית פנחס	רחוב יואל
אשדוד	מקוה ויזניץ	רחוב רבינא
	מקוה בעלזא	רחוב בעלזא 5
	ביהמ"ד זכרון רפאל	רחוב יצחק נסים פינת עוזיאל
	סופר מילר	רחוב אור החיים
ביתר עילית	מעדניית יאפצ'ק	רחוב עזרא
	בית המדרש לעלוב	רחוב ברויער 27 שיוון ה'
	סאטמער מרקט	רחוב חזון איש 33
	בית המדרש בית דוד שאול	רחוב ר' חנינא בן דוסא רובע ז
חيفا	מאפיית הנשיא	רחוב יהודה הנשיא 8 רובע ז
	בית מדרש בעלזא מרכזי	רחוב חטיבת הנגב רובע ג
	מאפיית אנגל	מרכז מסחרי בעל הנס
	ביהמ"ד בית פנחס	רחוב ינאי 12
פתח תקוה	היכל שמחה בונים	רחוב האדמור מבעלזא רובע ג
	ביהמ"ד מאקווא	רחוב התלמוד 9
	ביהמ"ד בית ישי	רחוב חטיבת גבעתי 3
	בית המדרש 'בית אהרן'	רחוב פחד יצחק 5
קרית גת	בית המדרש בעלזא	רחוב הרצוג 5 חדר ארונות ארון 59
	ביהמ"ד הגדול סערט ויזניץ	052-762-0720
	חנות הופמאן	רחוב מיכאל 10
	שכונת הבעש"ט	052-760-0162
מודיעין עילית	מקווה בעש"ט	רחוב מנחם בגין 115 א
	מקווה קרעטשניף	רחוב נתיבות שלום 2
	בית המדרש אמרי חיים ויזניץ	רחוב טרפון
	ביהמ"ד היכל שמואל אהרן צאנז	מתחם בתי הכנסת ברכפלד
טבריה	בית מדרש באיאן	גרין פארק
	ביהמ"ד בעלזא	רחוב גור אריה
	ביהמ"ד לעלוב	רחוב ט"ז בסמוך למלון רימונים
	מקוה צאנז	052-7670873
נתניה	ביהמ"ד דרכי איש	הדף היומי 8
	חנות ספרים טובים	קרית צאנז

אם ברצונך לקחת חלק ב**זיכוי הרבים** ולפתוח מוקד הפצה למכירת הקונטרס באזור מגוריך, ניתן לפנות ל'מכון הבינוי' בכתובת מייל Info@machonhavineini.com

ניתן להשיג את הקונטרס 'הבית' במוקדים הבאים:

חול

4615 14th Avenue	ביהמ"ד זכרון מרדכי טאהש	בארא פארק
4909 13th Ave	Kosher Discount	
	ע"י המקוואות	מאגרא
50 Division Ave	Central Market	וויליאמסבורג
Phyllis Terrace 25	ספרים שאפע ווישניץ	מאגסי
5678 Park Ave	Zoubris	מונטריאל
5665 Park Ave	Copy BQ	
Lange Leemstraat 170A	בית המדרש אהל משה	אנטווערפן
Van Spangenastraat. 6	ביהמ"ד בעלזא מרכזי	
belgielei 80	חדש!! בית הלל	
47 East Bank	בית המדרש סקווירא	לונדון
St Kildas Road	בית מסחר עולם הספר	
1 Belz Terrace	ביהמ"ד בעלזא	
18 Hildaville Drive	ביהמ"ד הגדול ישמח ישראל	וועסטקליף
105 Hamlet Court Road	ביהמ"ד מילואים לאפור	

אויב ווילט איהר אנטייל נעמען אין דעם זיכוי הרבים, סיי פארקויפן אין אייער שוהל \ מקוה א.ד.ג. אדער נעמען א חלק אין די הוצאות, ביטע רופט: 718.387.1122

842106199482